

Een revolverschot

Virginie Loveling

bron

Virginie Loveling, *Een revolverschot*. H. Honig, Utrecht 1911.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/love002revo01_01/colofon.htm

© 2003 dbnl

I.

‘Komt,’ sprak hij, met hoofschen zwier tusschen de twee juffrouwen tredend, en hij bood haar, bijna gelijktijdig, elk een arm aan.

Oei! wat was het donker op dien boomgaard voor menschen, die uit de klaarte kwamen. Zij hadden zoo even het huis van den Rijken Boer van Crocke verlaten; er was geen mane te zien en men had er niet aan gedacht een knecht met de lantaarn mede te zenden tot buiten den slag, of ten minste tot aan het hofgat (ingangshek).

Om het even, zij hadden zich goed vermaakt, zij hadden Nieuwjaarsavond gevierd en lekkere wafels gegeten. Het was pas elf uur.

‘Is dat toch niet te vroeg om naar huis te keeren op zulk een dag?’

‘Ja, 't is waar, en toch, ziet ge, boerenmenschen moeten vroeg opstaan om hun beesten te geven en ik weet niet wat al, melken, karnen wellicht.’

‘Dit toch niet op Nieuwjaarsdag!’

Zulke waren de bemerkingen, die de gasten maakten onder elkander.

Het scheen allengs wat minder duister: men zag reeds

het zwaar gevaarte van schuur en stallen; men kon de boomstammen onderscheiden, een botsing ontgaan daartegen.

Burgemeester Florisonne, die met zijn vrouw voorop was, had den hefboom geopend en wachtte met haar op de achterblijvenden, waarschuwend voor een grooten plas of modderpoel, die aan den ingang lag.

Heer Hancq en zijn twee gezellinnen kwamen gichelend aangestapt, zich bij de anderen voegend.

De wachthond, zijn volk kennend, had gegrold, met slepende keten uit zijn hok komend, doch niet geblaft. Zij volgden allen nu den elskant, waartusschen op heel de lengte van den slag magere boompjes - nieuw plantsoen - stonden. De voet schoot nog wel eens in de wagensporen; men hoorde een geplons, het zuigen van een uit 't water getrokken zool, gevolgd door een gelach; de eene of andere strompelde al eens of slibberde wat, doch weldra waren de vijf personen veilig op den wat hooger liggenden steenweg.

Mijnheer Hancq hield nog immer de twee armen in de zijne, dicht tegen zich gekneld, terwijl allen - aan een scheidingspunt zijnde - als van zelf bleven staan.

De hofstede van den Rijken Boer lag op het grondgebied van Crocke, maar verre van het bebouwde dorp. Het aan deze gemeente palend Vroden was enkel op een half uurtje afstands.

De Burgemeester woonde er op het zoogenaamd Plein, nog merkelyk nader, mits hij een dwarsen aardeweg kon inslaan.

‘Ge veroorlooft het ons niet waar?’

‘Ja, ja, zeker,’ klonk het vroolijk bij alle drie.

Handdrukken werden gewisseld; de lachende vraag gesteld, of men nu reeds een Nieuwjaar mocht wenschen en met ‘neen,’ beantwoord.

‘Geen kwijtschelding van wederzijdsch bezoek.’

‘A dieu bonne nuit!’

‘Vaarwel, vaarwel!’

‘Oe, là, là!’ riep Hancq nog eens guitig, heel luid van verre, wat door de afgescheidenen niet meer gehoord, of althans niet meer beantwoord werd.

En nu dat hij met zijne gezellinnen door den naakten akker, de kassei volgde, teekenden hun zwarte silhouettes zich als tastbaar op den nachthemel af: hij middelmatig van gestalte; het eene meisje klein, het andere groot.

Zij liepen tamelijk vlug. Het was verre van warm te zijn.

De wind blies hun in 't aangezicht en ruischte geheimzinnig door een nog niet ontbladerd boomstronkje, aan hetwelk zij voorbij stapten. Het stond geheel alleen in troostlooze verlatenheid.

‘Wij zijn aan 't IJzeren Eiksken,’ zei Georgine, de jongste, de groote.

‘Aan 't Galgenveld!’ zei Marie. ‘Toe laat ons spoed maken, dat we er gauw voorbij zijn...’

Onwillekeurig hadden beiden den stap verhaast, zoodat de geleider thans om zoo te zeggen voortgetrokken werd.

‘Zijt ge wezenlijk bang dan?’ schertste hij.

‘Och, neen, het is te kinderachtig ook,’ antwoordde Marie, en, zich vermannend, bleef zij staan bijna.

Het was ter plaats, waar in vroeger tijden de galg oprees en de lijken der gehalsrechten op het rad tot aas

der roofdieren lagen; dat wist men nog in het dorp, dat vertelden 's avonds bij den haard de oude menschen, die het van hun voorouders vernomen hadden.

‘Het is zonderling, niet waar?’ zei Marie, ‘dat een oord als het ware iets onverdrijfbaars behoudt, dat er iets akeligs in overblijft van de bloed-tooneelen, die er geschied zijn.’

‘Ja, of wie weet, misschien iets wezenlijks,’ sprak Hancq, ‘want het is opmerkenswaard, dat de raven nog immer in grooter getal dan elders op dit plekje komen neerzitten.’

De beide meisjes hadden er ook meer dan eens vele gezien. En nu liep het gesprek over den schrik in 't algemeen, en zij bleken kloekmoedig te zijn voor alles wat het bovennatuurlijke betrof maar bekenden het, uiterst bang voor dieven en moordenaars.

‘Ja, bedenk toch eens ook, geen manspersoon in huis, drie vrouwen alleen - wij en de meid. Wat zouden wij doen, moest men bij ons inbreken?’

Het was Georgine, die dit gezeid had.

‘O, gij zoudt de bandieten wel meester wezen,’ sprak hij, als een compliment op haar sterken lichaamsbouw; maar meteen bevroedend, dat een jonge dame zelden aanspraak op manhaftig-zijn maakt, liet hij den schertstoon varen om ernstig en als bezorgd te vragen:

‘Ge bezit toch een revolver?’

‘Neen, niets, geen wapens,’ antwoordden beiden.

‘Zoudt ge niet durven schieten in geval van nood?’

‘Misschien wel,’ sprak Marie.

‘Ja, ik zou durven,’ zei Georgine en haar oog schoot reeds een vonk van moed.

Hij scheen op iets te zinnen: ‘Gij moet volstrekt een revolver hebben. Mag ik er u een geven?’ vroeg hij, zich van de eene tot de andere wendend, wat voor gevolg had, dat geene der beiden de verantwoordelijkheid van het aanvaarden op zich dorst nemen, en hij haar stilzwijgen voor een toestemming houden kon.

Zij waren aan de eerste, nog verspreide woninkjes van Vroden genaakt. Er was een scheuring in de wolkgevaarten ontstaan, waartusschen een blinkende schijf, als een bespiedend aangezicht uitpiepte.

‘s Avonds in de mane!’ zong hij, nog immer lustig gestemd, een soort van dansenden sprong makend.

‘Goên avond,’ klonk het dicht bij hen.

En zij schrikten als kleine snaken, op guitenstreken betrapt.

‘Ha, Stasius, zijt gij het?’ vroeg Georgine, hem het eerst in de huizenschaduw herkenkend.

‘Ja, juffrouw,’ en hij was reeds, flink stappend, voorbij.

De veldwachter, die een nachtelijke ronde deed.

Zij gingen in het slapend dorp met zijn eenzame straten, waar geen lantaarnen brandden - nu er maneschijn verondersteld was te wezen - en zijn gesloten huizenblinden.

Hancq belde aan de woonst der juffrouwen, een groot huis, dicht bij 't kerkhof, met deur en koetspoort.

De deur werd bijna zonder verwijl door de gewis daarachter wachtende dienstbode geopend.

Hij nam een kort, opgewekt, vriendelijk afscheid.

Zijn huis stond daar rechtover; men zag het trapgeveltje waarboven een wereldbol, die nog een weerwijzer torste, duidelijk afsteken op den nachtelijken hemel.

II.

Zoodra zij buiten hoorbereik waren, den lageren landweg volgend, zei mevrouw Florisonne, omziende:

‘Edmond, vindt ge 't niet ongepast, dat wij die twee jonge meisjes aldus aan haar lot overgeven? Mij dunkt, dat wij tot aan haar huis, als toeziende beschermers, hadden moeten dienen.’

‘Zulk een omweg maken,’ zei hij luchtig, ‘wij zijn door niemand aangesteld als bewakers. Luc Hancq is hun vriend, hij was de vriend van hun vader en jong zijn ze niet, ten minste Marie, zij is wel dertig jaar, ja, zij moet wel dertig zijn; ja, tien jaar ouder dan Georgine.’

Een zilverlach beantwoordde zijn gezegde:

‘Hoe noemt ge hem nu?’ vroeg zijn vrouw, die slechts op dit eene acht had gegeven, ‘Luc, Luc Hancq, het klinkt als iemand, die den hik heeft,’ en zij proestte 't weder uit.

‘Nu ja,’ sprak de burgemeester, die de koddige zet niet begreep, ‘wat ligt er boertigs in een naam? Ge zoudt u evengoed lustig kunnen maken, omdat de naam dier meisjes Santander is.’

‘Ik meende Sanders,’ zei ze.

‘Men zegt altijd korthedshalve, of omdat buitenlieden gaarne familienamen verminken, “Sanders, notaris Sanders,” zei men in den tijd. Notaris Santander was hun vader, hij had het hier in 't omliggende al te doen.’

‘Zijn ze rijk?’

‘Ja.’

‘Georgine is een mooie vrouw.’

‘Ik geloof het wel,’ antwoordde hij met een onwillekeurig-bewonderende stemverheffing, maar, in zijn hoedanigheid van nog niet lang getrouwden man, die zijn echtgenoot ontziet, liet hij er op volgen: ‘Marie is leelijk.’

Dat men in het dorp vertelde - iets, waarvan hij daarenboven overtuigd was, dat Marie altijd ‘een boontje voor hem had overgehad (voorkeur)’ en hij haar zwijgende liefde versmaadde, vond hij niet raadzaam hier mede te deelen.

‘Leelijk? o dat zie ik niet. Zij is kleiner dan de andere, mager, ja; maar kan men leelijk heeten, als men zulke heerlijk-glanzende zwarte oogen bezit!’

‘Spaansche oogen vol vuur en zonnegloed,’ hernam hij. ‘Hun vader had er ook zulke. Bovendien de naam duidt wellicht Spaanschen oorsprong aan. De grootvader was hier ook notaris en men heette hem niet anders dan “de Spanjaard”. Het is verwonderlijk, hoe een type zich door geslachten heen zoo zuiver kan bewaren. Santander wist zelf niets bepaalds meer van die vermoede afkomst. Hij is de eenige van uitheemsche herkomst niet: er staan hier menschen op de armenlijst, die adellijke, Spaansch-klinkende namen dragen: de Compostello, men heet ze “Pompegestel”, en la Riva de Sevilla, de zoogezegde “de Zeevers”.’

Maar zijn vrouw lachte weder om de eigenaardige woordverdraaiingen.

‘Pas op!’ waarschuwde hij, ze aan zijn arm terzijde trekkend, ‘pas op voor ‘t palingvangen (nat trappen).’

En zij kon nog in tijds de niet bemerkte doodlage (straatwaterplas), die thans in ‘t duister blonk, ontwijken.

Burgemeester Florisonne was een bemiddeld, welopgevoed, deftig man; doch van lieverlede onderging hij den invloed zijner omgeving en wendde wel eens boerenspreuken aan.

Zij sloegen de breede laan in. Zij waren niet ver meer van hun huis. De wind loeide in het naakte rijs, hoog boven hun hoofden, en, hier wellicht het contrast met het feest ginder sterker voelend:

‘Een gezellige avond,’ sprak hij, ‘och, waar Luc is, mag men zeggen, dat de vreugd mede aanzit.’

‘Wat doet hij nu eigenlijk?’ vroeg zij, al wist ze 't wel; maar veelmeer om een onwillekeurige antipathie voor hem te verrechtvaardigen dan met eenig ander doel.

‘Hij is hier muziekmeester zonder vergelding; hij wijdt zich heelemaal aan den voorspoed der maatschappij toe. Hij wordt zeer bemind; hij heeft nog onlangs dat kostbaar fluweelen vaandel present gedaan.’

‘Ik wil 't wel aannemen, hij mag mild zijn; maar ik vergeef 't hem toch niet, dat hij zulk een oude vrouw voor het geld gehuwd heeft; zij is wel bijna de helft ouder dan hij; zoo iets vind ik nu oprecht verachtelijk bij een man.’

‘Laure, Laure, welke overdrijving! wind u niet op,’ antwoordde de burgemeester. ‘Zij is ouder dan hij, ja, maar niet zooveel als ge u voorstelt.’

‘Ik zal 't nooit vergeten,’ ging zij moedwillig voort, ‘hoe bevreemd ik opkeek, toen ik hem tijdens onze huwelijksbezoeken te zijnent zag binnenkomen: flink, kranig, blijgezind, met zijn levendige bewegingen, zijn tintelende blauwe oogen, zijn schoon blond haar en zijn gekrulden snorbaard...’

‘Ho, ho! welk een beschrijving,’ onderbrak Florisonne, ietwat verwijtend, ‘welk een enthousiasme!’

‘Neen, dat niet, volstrekt niet, ik wil hier maar aanduiden, hoe het mij trof, toen een ellendig-neerzittende matrone hem voorstelde als: “Mijn man.” Zij kan niet loopen, geloof ik.’

‘Neen, of weinig. Zij gaat nooit uit, zij lijdt aan rhumatisme.’

‘Ik dacht, dat hij haar zoon was,’ hernam ze, halsstarrig, met moedwil overdrijvend, op hetzelfde thema terugkomend. ‘Kan hij haar liefhebben, zeg?’

‘Zijn hart is zoo rijk aan liefde, misschien wel,’ lachte Florisonne.

Zij vroeg niet verder.

Toen zei hij heel ernstig: ‘Ziehier mijn meening: Luc Hancq is lichtzinnig, hij is het altijd geweest en zal het blijven. Heel jong nog, ouderloos, heeft hij zich door haar laten verlokken, die destijds, hoewel reeds ietwat bedaagd, nog heel mooi was. Ziekte heeft haar gekrenkt en heel verflenst; hij is bijna gebleven, wie hij was. Hij heeft ontegensprekelijk een onbezonnen stap gedaan door dat huwelijk. Maar hoe zou hij uit berekening gehandeld hebben, hij die zelf bemiddeld was? Neen, neen, mijn overtuiging is, dat hij haar liefhad.’

‘En gij, hebt gij mij lief?’ schertste zij, haar arm aan zijn hart prangend.

Zij zag hem aan in een schuins uit de wolken schietenden manestraal:

‘Reeds bijna een jaar, dat we getrouwd zijn,’ sprak ze gewichtig en toch welgemoed, ‘bijna een jaar, dat ik te Vroden woon!’

‘Spijt het u?’ vroeg hij behaagziek.

‘Ja,’ antwoordde zij, en haar blijde, schalksche gelaatsuitdrukking en haar toon getuigden meer dan duizend plechtige verklaringen, welk innig heil het hare was.

III.

Georgine en Marie werden gewekt door een klopp op hare kamerdeur:

‘Juffrouwen, ik wensch u een goed-zalig nieuwjaar en veel navolgende,’ en dan, ‘het is half zes, wilt gij opstaan.’

Het was Trientje, de meid.

En nu, wakker schietend, elk in een verschillend bed in dezelfde kamer, zeiden zij tegelijk tot elkander:

‘Een goed-zalig nieuwjaar!’

Dat was de bas, die heel den dag ronken zou.

Trientje had, voorzorgshalve, want het was zeer duister, het licht op 't portaal laten staan.

Het werd binnengenomen.

Met spoed kleedden zij zich aan.

Eenige kloppen op den toren, dicht bij 't huis, verkondigden, dat er om luiders geklept werd.

Beneden stond het ontbijt klaar in de keuken. Het was veel te koud om in de eetzaal te gaan zitten, waar nog geen vuur brandde.

Trientje had de bottienen der meesteressen gewarmd op de neergelaten ovendeur, en bracht een paar in elke hand, herhalend:

‘Juffrouwen, ik kan niet mankeeren u een goed-zalig nieuwjaar te wenschen en veel navolgende.’

‘Van gelijke, Trientje,’ en tot loon werd haar van ieder een vijf frankstuk in de hand gestopt, dat onmiddellijk met een ‘danke, danke,’ onzichtbaar werd.

Zij waren gewend des Zondags naar de hoogmis te gaan; maar nu was het een bijzondere dag, er kwam te veel volk in den morgen, zij moesten thuis zijn. In haar zwarten, lakenschen kapmantel, met een gouden haak en een gouden oog, - een kleedingstuk uit den tijd der Spaansche overheersching, beweert men, zooals er de bemiddelde dorpsdames in Vlaanderen, behalve hun steedsche dracht, nog laten maken - trokken zij heen, over 't plankje, dat het kerkhof met hun erf verbond en den weg verkortte.

Het luidde nu oorverdoovend, met bronzen bonzen uit de klokgaten en de menigte, aan wemelende schaduwen gelijk in de duisternis, stroomde in de open kerkdeur. De ramen teekenden zich op den muur af als langwerpige lichtvlakken, al verspreidden zij geen klaarte daarbuiten.

‘Nijp uw kap toe, opdat men ons niet herkenne,’ beval angstig Marie, wat hier in bijna volslagen donker een overbodige voorzorg was.

‘Toe, toe, maak spoed,’ antwoordde Georgine en zij ijlden vooruit om in veiligheid te geraken.

De kerk was proppend vol. Zij hadden elk haar eigen, sierlijk-gesneden ebbenhouten stoel met hun naam er op, aan een bepaalde plaats, rechtover den kansel staande.

Het was koud aan de voeten; de marmeren vloer lag met modder bedekt. De petroleum-hanglampen rookten of brandden dof achter verbruinde glazen; een lichte smoor van adem dreef onder de in schemering wegdoezelende beuken, luchtbenemend; de vele kleederen,

langgedragen, klamp van buitenmist, bevestigden hun tegenwoordigheid. Neuzen snuiten, hoesten en niezen maakten een aanhoudend gerucht.

De mis werd gelezen. Van aan de communiebank kondigde de onderpastoor met luider stem in een schielijk ingetreden, algemeene luistering-stilte af:

‘Er zijn dit jaar te Vroden zeven en zeventig menschen gestorven; negen en zestig kinderen geboren en een en twintig huwelijken ingezegend.

En plots, na de verbazende stilte van eenige oogenblikken, brak het hoesten los met een verdubbeld geweld als eene ontploffing van dynamiet; voeten slierden, stoelen werden rumoerig omgekeerd. Dra ontstond er als een opstoot. Allen wilden, woelend en elkaar verdringend, gelijktijdig uit, wat in en aan 't portaal een grooten warrel verwekte.

De juffrouwen Santander bleven doorgaans bijna onder de laatsten na afloop van den dienst, deftig wachtend tot de groote drum verliep. Ditmaal, zoodra het ‘kruisken’ gegeven was (het i t e m i s s a e s t uitgesproken), deed de eene teeken aan de andere en weg waren zij.

Het gedrang was groot aan de kerkdeur; zij werden gestampt en gestooten: Marie vooral, klein als ze was, moest wezenlijk worstelen om buiten te geraken tusschen al die manshoofden en mansschouders door. Veel vrouwen waren er nog niet die uitgingen.

Zij hadden nu de kap af, als zochten zij 't door kennissen gezien te worden; maar tot dusverre sprak niemand haar aan.

‘t Is weer verbruid voor heel het jaar,’ zei Marie met

mismoed, toen ze op 't nog donker kerkhof voortgingen.

‘Nog niet,’ antwoordde de andere.

‘Toe, toe, ginder komt er eene op ons af,’ waarschuwde Marie, eensklaps het pad verlatend en op de zode tredend, en Georgine, de gewichtigheid van 't gevaar begrijpend, volgde beangstigd en schoot zelfs haar zuster voorbij met haar lange beenen. Het was een bedelares, die op de beiden jacht maakte, maar welke zij door vlugheid konden ontwijken.

Zij hadden, de eene zoowel als de andere een onzeggelijken schrik om op Nieuwjaarsdag het eerst door eene vrouw - van buiten huis - geluk gewenscht te worden, iets dat gelijk staat met een onheilsvoorspelling. Ja, Marie weet het heimelijk en grammoedig aan dergelijke herhaald-noodlottige toevallen, dat de vrederechter van Zompelgem en burgemeester Florisonne, blind voor haar bekoorlijkheden, elk met een juffrouw uit een andere provincie getrouwd waren, als zij zoo duidelijk aangewezen scheen om de uitverkorene te worden.

IV.

Het morgenlicht verscheen traag en als het ware lui. De eene belklank volgde den anderen op. Marie hield bestendig hare portemonnaie open in de hand:

‘Aïe, wat zijn dat toch verdrietige dagen met al die schooiers aan de deur.’ Zij vroeg niet eenmaal wie er was aan het telkens om nickel-stukjes komend Trientje.

Thans, na een nieuwen, forschen ruk aan de schel, kraakte een sterke stap in de gang, de deur der zitkamer

werd geopend en daar stond Stasius, de veldwachter, in zijn grijs pak, met groene biezen bezoomd, en de driekleurige kokarde op de shako. Zijn sabel rinkelde tegen het tochtschot aan.

Hij bracht de hand, op militaire wijze groetend, aan 't voorhoofd, en sprak, zich van de oudste tot de jongste zuster wendend, recht en energiek, zooals hij nog was, ondanks het klimmen der jaren:

‘Een gelukkig jaar!’

‘Goddank, goddank!’ jubelde een alleluia in de meisjesharten; de eerste wensch was ditmaal door een man uitgesproken.

‘Wel, Stasius, ge zijt er zoo vroeg bij, “ge zijt onze handgifte,” zei Marie boeren-uitdrukkingen aanwendend.

‘Mijn plicht,’ was zijn antwoord, ‘het eerst aan de dochters van mijn weldoener, het andere daarna.’

Stasius vergat niet, dat hij door de bescherming van notaris Santander tot veldwachter was benoemd op een reeds tamelijk gevorderden leeftijd, die hem tot het verkrijgen van die bediening als kandidaat uit moest sluiten.

‘Wat wilt ge?’ vroeg Marie, met een toeschietelijkheid, een vriendelijke overijling, die hem wellicht verbaasden, naar de glazenkast toegaande. Haar wangen fleurden eenigszins op; haar donkerfluweelen oog straalde van blijdschap.

Georgine stond bij de kachel met een glimlach van stille berusting in de toekomst en een geglans van tevredenheid op het schoon, rond, jong, ietwat bruinachtig gelaat.

Stasius begreep het aanbod nog voor de juffrouw er bij had gevoegd: ‘Punch, citronnelle of menthe?’

Hij deed eene afwerende beweging met de hand, altijd rechtstaande: ‘Niets van al die zoetigheden, nen druppel klaren, (jenever) als 't u belieft.’

Dat had zij niet in haar bereik. Trientje werd geroepen, bedrijvig en in allerijl, als gold het een zaak van belang, Marie altijd maar voortduwend op den knop der electriche bel, tot ze verscheen.

Marie nam haar de flesch af en schonk zelve in, zenuwachtig, boordevol, overstortend op den grond.

Stasius goot den druppel door zijn keel, zonder zwelgen, zoo het scheen, en nu kwam met luidklinkende en snelle stappen ook de postbode binnen: rooden galon op de pet, blauwen kiel, koperen dienstplaat op den borstriem.

Hij bracht een handvol kaartjes, een goeden wensch en een plakalmanak. Hij was zwaar geladen met eene dik uitpuilende lederen tesh, een pak onder den arm, een bundel brieven in de hand.

Hem ook werd gevraagd, wat hij begeerde en ook hij verkoos, wat hij een ‘koelen’ heette, dien hij evenals de veldwacht binnengoot.

Heldhaftig weigerden zij een tweede glas: ‘Och, neen, danke, zooveel alsof ik het had. Men moet overal een “harden” pakken op zulke dagen,’ zei de een.

‘Ge zoudt ten langen laatste wel een stuk in uw kraag hebben (dronken zijn),’ verklaarde de ander, glimlachend.

In opgeruimde stemming, met een milde fooi begiftigd, vertrokken zij te zaam.

Marie en Georgine gingen zelfs mede tot aan de voordeur om eens naar het uitzicht der straat te kijken. Wie of wat kon haar nu nog hinderen of kwaad berokkenen?

Nauw staken zij echter het hoofd buiten, of twee, drie bedelaren en bedelaressen, oud, verlept, of jong-vervallen, met kinderen op den arm of aan den rok hangend, allen met de hand open vooruit, schoten toe, men wist niet, waar vandaan zij opdaagden; het was als een opstand:

‘Eeffrouwen, een goed-zalig nieuwjaar, eene beurs geld om bij te leven en den hemel, als ge sterft.’ Alles in een holle, haastige krabbelverwarring uitgestooten.

Zij kregen elk iets, maar de deur werd misnoegd toegeduwd uit vrees voor nieuwe bestormingen.

‘Och, Trientje, als er zooveel blijven komen, die kloppen of bellen, zend ze maar allen weg met: “God beware u.”

V.

De juffrouwen Santander mochten van geluk medespreken voorwaar: om elf uur kwam mijnheer Hancq, innemend als altijd, met uitgestoken handen en warme wenschen van voorspoed. Hij leverde een heel complimenteerend discours, dat glimlachend en met gevleide eigenliefde, zichtbaar bewonderend, werd aangehoord. En daarop haalde hij iets uit den achterzak van zijn met bont gevoerden winterjas: een draaipistool!

Hij nam ze uit een zwarte, verlakte scheede en in stede van ze aan de eene of andere der zusters te geven, legde hij ze, zegepralend als gold het een heldendaad, op het tafelblad.

Het blanke staal schoot een vonk van blijdschap op in de morgenzon...

Zijn nieuwjaarsgeschenk, het beloofde van gisteren avond, een plicht waarvan hij zich kweet!

O, wezenlijk! En had hij dat ernstig opgenomen!

Marie en Georgine grepen tegelijk naar het wapen. Maar ook gelijktijdig trokken zij hun hand weder terug: was de revolver niet geladen?

‘Neen.’ En hij hanteerde dien onbeschroomd, als een voorwerp, waarmede hij vertrouwd omging, met liefkoozenden blik hem monsterend en toonend:

‘Kijkt, hoe schoon hij is, licht, sterk en praktisch; geen het minst gevaar voor u zelve opleverend en den gewissen dood voor al wie er een “goeden dag” van krijgt.’

En hij lachte klankrijk, levenslustig om de eigenaardige zet.

De twee zusters waren dicht bij hem gekomen; zij kenden 't mechanisme niet; hij verklaarde het haar:

‘Ziet, gij neemt het aldus vast, met den wijsvinger op de aftrekstang, de haan kletst neer op een der slaghoornsteentjes en de kogel vliegt naar 't mikpunt; de schroef draait om hare as, zoodat er zes kogels, achtereenvolgens door den loop komend, na éene lading afgeschoten worden. O 't is een heerlijke uitvinding,’ zei hij met geestdrift. ‘Er is ook een verzekeringsroede, waarmede men een der geladen gaten opstopt. Op die wijze kan men den revolver in den zak steken zonder vrees voor ongelukken.’

En zij bewonderden mede het sierlijk maaksel; het wit blauwendig staal met bloemen er op gegraveerd; zij deden 't nog wat schuw terughoudend echter.

Was het wel zeker, dat hij er zich niet van beroofde?

O, hij had er een heele verzameling; zij moesten eens komen zien, een verzameling van allerlei oude wapens

pochte hij; maar deze, de revolver hier, was nieuw, hij had hem onlangs gekocht. Hij zou zich niet veroorloven een verweerd, gebrekkig stuk aan te bieden.

Trientje kwam binnen, weder om geld: de straatveger en de lantaarnontsteker. Zij waren daar tegelijk. Trientje was de zuster van Stasius, zij woonde daar reeds van vóór de geboorte der juffrouwen: zij was driest en ongedrild genoeg om uit nieuwsgierigheid, onder het eene voorwendsel of het andere, 't gesprek ongemanierd te komen storen, als er bezoek was. Dat scheen haar recht geworden en de meesteressen namen 't haar zoo weinig euvel op, dat Georgine zelfs zei:

‘Zie, Trientje, dat is iets om de dieven mede dood te schieten.’

‘Ha, ha!’ was haar antwoord, en ongeloovig omtrent het doelmatige van het vreemdsoortig tuig of een klucht willende slaan, zei zij: ‘Wacht een oogwenk, ik kom vliegens terug. Ik zal mij in het deurgat stellen en gij moogt een gat door den top van mijn muts schieten; maar als ge ze past (raak zijt), moet ge er mij een nieuwe koopen.’

De twee meisjes, die zich nog de handigheid van Willem Tell niet bewust waren, ijsden van het roekeloos aanbod:

‘Pas maar op, dat ge er nooit een vinger aan steekt,’ en de eene zoowel als de andere lachte toch om het verbaasd dom gezicht dat Trientje zette.

De bezoeker bleef zeer ernstig, en, als een protest tegen het dralen en de gemeenzaamheid der ondergeschikte, verlaagde hij den spreektoon, zijn toevlucht tot

de Fransche taal nemend om haar uit alles te sluiten. Mijnheer Luc Hancq, die den naam had, dat hij wel eens bij mooie, jonge meiden vergat, dat hij een getrouwd man was, zag op oude, vrouwelijke dienstboden zeer geringschattend uit de hoogte neer.

Hij zocht een geschikte plaats om zijn proefondervindelijke les in de wapenkunde te geven, zei hij, door het raam rondkijkend.

‘In de wagenschuur?’ stelde Marie voor.

‘Ja.’

Zij gingen buiten. De zon scheen zwak; de wind deed hen bibberen en klapperde koud door de groote, glanzige bladeren van den kerslaurier. Hij stond nog groen, in gezelschap van de twee reusachtige, ronde palmstruiken, warm in hun geblaarte den vorst trotseerend op het berijmd grasplein; al het overige naakt, geplunderd en troosteloos in zijn winterlijden; een lichte mist of grondsmoor hulde den verder liggenden boomgaard aan de stammen half in sluier.

Luc Hancq, opgewekt, enthousiast en lenig-vlug als een schooljongen, ondanks zijn vijf en dertig jaren, had aldra een plank als mikpunt in een hoek van de loodse tegen den muur gesteld, en met een stuk krijt een rondte in 't midden gemaakt. En, daar de voormalige cheeze van den notaris - zijn broodwinner, zooals hij ze noemde, - na zoovele jaren rijden en hotsen door al de wegen van 't omliggende, thans met haar ruige, grijs- en raspachtig geworden kap, met hare bestoven triemen, weemoedvol en eerbiedwekkend, van haar beslommeringen op een schraag uitrustend, hem in zijn bewegingen hinderde,

trok hij die met al de kracht zijner spieren terzijde, zonder acht te geven of hij zijn fraaie blanke handen daarbij bevuilde en zijn manchetten verkreukelde.

O, het was vermakelijk! Hij had kardoezen mede, alle schuchterheid was heen, alle schrik was overwonnen. De oogen blonken; het gelach weerklonk als in wedstrijd met het geknal der schoten, die vaker op den muur dan op het doelwit terecht kwamen of erger nog; want Georgine in hare overijling en hare neophytendrift schoot onbesuisd een hol in een aldaar liggend petroleumvat, waaruit het vocht wit-blauw in een gulp uitschoot, hetgeen in stede van angst of bezorgdheid te wekken, met een luid hoera! door de twee anderen werd onthaald.

Luc Hancq, steeds gevat en vindingrijk, kantelde met forschen greep de ton recht onder nog uitbundiger hoerageroep. Het vocht bleef in een plasje liggen met een metaalweerschijn als maangeglim op bomijs. En 'pif, poef, paf,' ging het weder en geheel den morgen in het koetshuis.

VI.

De geboorte van Georgine was door Marie met geen vreugd begroet geworden. Zij telde op dat tijdstip reeds elf jaren, en ofschoon zij nog te jong was om te bevroeden, dat de komst van dat tweede kind haar eensklaps in de toekomst van de helft verarmde, toch voedde zij nijd en wrok in 't hart tegen dat kleine schepsel, dat zich tusschen haar en haar ouders drong. De verdeeling hunner genegenheid, hunner belangstelling, hunner toegevendheden

mengde gif in haar liefde-gretig jong leventje, met somberen blik wendde zij er het hoofd van af, toen het wicht haar voor 't eerst door de baker werd getoond. Men bood haar het op haren leeftijd zoo vereerend meterschap aan. Eigenzinnig, bedorven doch diepvoelend eenig kind, weigerde zij. Haar vader dorst geen dwang of geen gezag doen gelden. Gedurende het doopsfeest trok Marie zich pruilend in een hoekje terug. En verre van ze daar achteloos aan die vlaag van jaloezie en koppigheid over te laten, werd zij door peter en meter - op heimelijk aanzoek der bedroefde moeder, reeds door Trientje op de hoogte gebracht van den toestand - gesmeekt toch aan tafel te willen verschijnen, en door vleierij gepraamd om zusje lief te hebben.

Dit had het slechtste uitwerksel: Marie voelde haar zedelijke macht; maar haar kwelling vergrootte tevens. Zij barstte in snikken uit; zij stampte met de voeten en sloeg met de handen in 't wilde naar al wie haar naderen dorst. De notaris was radeloos: beschaamd over de rustverstoring tegenover zijn gasten, bevreesd of zijn vrouw, boven, het rumoer hooren zou. Hij beloofde Marie van allerlei dingen, indien ze dat spektakel staken, stil wilde wezen en niet meer schreien. Hij kwam, zich nog dieper vernederend, eindelijk tot haar met een stuk amandeltaart en een glas champagne, wat ze woest afwees.

Haar zegepraal van stoutheid en zijn nederlaag waren volkomen, onloochenbaar. Noch het kleine meisje, noch de inschikkelijke vader vergaten het tooneel. De moeder had alles later uit den mond der baker vernomen en in haar blinde liefde ontschuldigde zij de handelwijze van het

oudste dochtertje: Zij was zoo licht ontroerbaar, Marie. Uit overgrootte verkleefdheid aan haar ouders was ze jaloersch...

En nu werd een systeem van verheimelijking der gevoelens ingehuldigd. Marie werd - figuurlijk - op een troon verheven. Men prees ze, men vertroetelde ze in huis; men trachtte haar bestendig in te planten, dat zij de dierbaarste was en blijven zou. Het scheen of het geschrei van Georgine iets ongeoorloofds was, of de zorgen, die zij behoefde, inbreuk maakten op Marie's recht.

'Elk kind brengt zijn liefde mede,' luidt het spreekwoord. Zoo werd het ook hier ten langen laatste: het kloek, gezond, blozend wicht, onschuldig zijn vijandin aanlachend, de armkens kraaiend naar haar uitstrekkend, verteederde haar hart.

Zij zag het eerst bevreemd aan. Zij nam 't al eens op den arm, zij minde 't eindelijk met drift.

'Dat is Marie's kind,' zei de verblijde vader schertsend, zalig ontroerd om ze nog meer in dat zusterlijk gevoel te versterken. En hij sprak een grootere waarheid, dan hij vermoedde; want zijn vrouw werd hem na een paar jaren ontrukkt door den dood, en de oudste dochter kreeg op haar te zwakke schoudertjes al den zwaren, zoeten last der opvoeding.

Het was h a a r kind. Het was haar levende pop. Zij had geen andere speelkameraden, geen grootere belangstelling in het leven. Zij verwaarloosde haar leeren, en keerde na een paar jaren ballingschap uit de kostschool - een pijnlijk offer aan de gebruiken van haar maatschappelijken stand gebracht - als een volwassen meisje in het

vaderhuis terug. Uiterlijk beschaafd, sierlijker gekleed, rijker aan geld, maar geen veel hooger stadium van geestesontwikkeling of zielestreven dan de dorpsbewoonsters of de boerinetjes van haar levenskring.

Zoo ook Georgine in later tijd.

Wat zich echter in Marie meer en meer ontwikkelde, was een behoefte aan hulpverleenen; een machtige aanstoot te lenigen en te helpen, waar ze kon. Geen lijdende of noodlijdende, die te vergeefs bij haar aanklopte. Zij deed het uit natuurzucht, buiten eigen weten, in allen eenvoud, onbewust van die verheven zijde in haar karakter.

Marie had aldus het einde der twintig bereikt. Notaris Santander was gestorven intusschentijd.

Waarom was ze nog niet getrouwd?

Dat had niemand kunnen verklaren, zij zelve het allerminst. Zij wenschte 't wel, doch slechts uit liefde. Ook had ze meermalen gelegenheid daartoe gehad, onder anderen dokter Soenen van Crocke, die haar vader in zijn ziekte had bijgestaan en die door de openbare denkwijze als haar vermoedelijken bruidegom werd aangeduid. Hij had door een makelaar in huwelijken laten vragen naar haar gevoelens te zijnen opzichte. En tegenover haar zelve bleef het een verwijt van gebrek aan eigenwaarde, dat ze, in haar machtigen drang naar liefde een oogenblik gearzeld had om hem, dien ze niet sympathiek vond, tot man te aanvaarden, voordat ze 'neen' deed antwoorden. Hem was een rechtstreeksche weigering ontspaard geworden. Nooit had hij zelf een allusie aan zijn aanbod gewaagd. Lang had hij overigens niet getreurd. Hij was weldra daarop met een minderjarig, bemiddeld,

onbeduidend weesje van Cruymbeke getrouwd. Om dezelfde reden had Marie meer dan een huwelijksaanbod afgewezen.

Florisonne, de burgemeester! Ja, dat zou misschien een geschikte partij zijn geweest, ten minste zoo dacht een ieder, zoo dacht ook - vaag heimelijk, verlangend, zij zelve; maar zoo had hij niet gedacht. Hij ook had onlangs een vreemde aan de streek gehuwd.

De openbare meening duidde juffrouw Sanders aan als versmaad. Het was van hare zijde een verootmoediging, een krenkend gevoel geweest van verwezen-zijn, veel meer dan van gekwetste liefde geweest, een liefde, die enkel nog als kiem bestond en levens-wekking verbeidde. Haar humeur had er een tijd onder geleden. Haar blik was strakker, haar toon bitser geworden gedurende een korte pooze.

Toen Georgine elf jaar telde, was Marie er twee en twintig. 'De kleine', aldus noemde haar Marie, en hun vader zei het na. Maar spoedig keerden de rollen om: telkens Georgine, die nu van thuis weg was, in vakantie kwam, was ze aangegroeid.

'Ik zal een steen op uw hoofd leggen om die opscheut te beletten,' schertste Marie, 'dat is niet normaal, zoo jong nog als ge zijt.'

Georgine lachte luid, geveleid, tevreden-zelfbewust.

Eigenlijk mishaagde het de oudste zuster. Het was steeds een verdriet voor haar geweest niet grooter te zijn. Zij voelde zich bijwijlen zoo nietig, als heelemaal fysiek achteraan gezet, als ze bij andere vrouwen stond.

En wanneer zij nu te zamen van de stad terugkeerden, waar zij 'de kleine' van de prijsuitdeeling had afgehaald,

kon zij niet nalaten, telkens schuins naar haar beider schouders te zien, zich oog-metend met het kind in den waan nog immer, dat ze zelve de langste blijven zou. Het was als een nieuwe rechts-overtreding van wege het 'achterkomeken', die vroege, stoute ontwikkeling; in hare liefde voor Georgine reageerde Marie tegen dat misnoegen, dat in haar opstond, maar ondanks haar willen, ontwaakte, gemilderd, weder iets van den vroegeren wrok.

De tijd verging, en hetgeen Marie lang tegenover zich zelve en anderen had geloochend was nu als een gekend feit vastgesteld:

'Kijk, kijk, hoeveel grooter Georgine reeds is dan juffrouw Marie,' had Trientje gezeid, die de jongste nog aldoor kortweg bij den doopnaam noemde.

'Pootstokskens worden boomkens,' antwoordde Marie, zuur glimlachend, hier, wellicht onbewust een hatelijke spreekwijze, die overvleugeling beduidt, toepassend.

Georgine werd dan ook nog tot dusverre gekleed met korte rokjes en de vlecht op den rug hangend. Er verscheen nochtans een tijdstip, waarop de jeugd in overweldigenden triomf van bloei haar recht deed gelden, waarop het blijkbaar bespottelijk werd de groote, mooie vrouw voor een bakvisch te willen doen doorgaan.

Marie gaf den strijd tegen de natuur op, haar nederlaag moedwillig overdrijvend. Zij stelde zich plots - tenminste in hare woorden - als oud en nietsbeduidend aan:

'Dat is goed voor onze flinke Georgine, maar niet voor iemand, die als ik reeds van jaren is,' zei ze, wanneer er in gezelschap spraak was van kleederen-keuze of kleuren dragen.

Georgine hield haar inderdaad voor bedaagd en nam

de zelf-miskening op als een uitgemaakt feit. Het verschil tusschen haar beider leeftijd was ook zoo groot, dat zij het heelemaal niet meer berekende of zich met Marie in geenen deele mat, niet meer dan eene dochter, met hare moeder wedijverend, doet.

Notaris Santander was lang ziek geweest. Na zijn dood volgde de rouw, zoodat Georgine op bijna twintigjarigen leeftijd schier nog niet in gezelschap had verkeerd.

VII.

Op dien bewusten Nieuwjaarsdag-avond was er een vriendensouper bij de echtelingen Hancq. Burgemeester Florisonne en zijn vrouw, Mussche de jonge, plaatsvervangende notaris, dokter Soenen en zijn ega van Crocke, benevens Dolfine, de dochter van den Rijken Boer met haar twee broeders - collegianen in kerstvacantie - een paar bemiddelde, landelijke raadsleden, nog ongehuwd, de meisjes Santander, een drietal buiten-juffrouwen en de secretaris van Vroden - een weduwnaar - waren de gasten.

Mevrouw Hancq, die 'hare eer wilde kavelen,' had een kokin laten komen: er waren lekkere oesters, er waren fijne schotels, en een koppel kalkoenen als hoofdgerecht. Er werd poefend champagne ontkurkt, met milde hand, schuimend, rondgeschonken. Nochtans bleef er een zekere gedruktheid heerschen: de saamgebrachte elementen bleken niet gansch homogeen te wezen, al wendde Luc alle mogelijke middelen ter opwekking van geestdrift aan, vroolijk-gekruide anecdotes vertellend, tot drinken aanwakkerend.

De twee jonge leerlingen spraken geen woord, de raadsleden weinig, alle vier eten verslindend als roofdieren.

De notaris was nog wat te onbekend met de aanwezige personen en de locale toestanden, waarover hier gehandeld werd; de secretaris, een dorpsjongen van heel geringe afkomst, scheen in een welstands-kring verplaatst, tot welken hij in zwijgende nederigheid bekende niet te behooren, recht over mevrouw Florisonne in al haar statigen bloei: in 't zwart, overbliksemend van git, met de dikke, blanke armen zichtbaar onder tulle, fijn als raggespin, en de fonkelende diamanten op haar borst. Florisonne zelf was weinig spraakzaam, eenigszins hoog afwijzend-beleefd. Soenen, dikgeschouderd, rondgebuikt, kortgehalsd, kaal-gehaard, baardgeschoren, rood van wang en ros van achterhoofd, kwabbig van nek, zat naast Marie, die hem, sedert zijn huwelijk bepaald in alle oprechtheid afzichtelijk leelijk vond. Hij at te smakelijk en dronk te gulzig om zijn aandacht aan iets anders, in 't allerminst aan zijn dischgenooten, te wijden.

De vrouwelijke elementen hielden zich zeer stil en lieten hun glazen heel of half vol staan.

Na afloop van het maal werd er wat gezongen en piano gespeeld. Georgine kwam aan de beurt. De gastheer begeleide haar. Aan het einde, terwijl men in de zaal een handgeklap aanhief, keerde mijnheer Hancq, steeds zittend, zich om en, met de gewoonte van beoordeelen en terechtwijzen, eigen aan een meester in welkdanig vak het ook zij, sprak hij:

‘De stem is uitstekend, maar de methode deugt niet. Wilt ge les nemen bij mij? Mag ze les nemen?’ vroeg hij zich thans tot Marie wendend, die de bladen van het muziekboek had omgeslagen.

‘Ja, op voorwaarde, dat ge mij niet buiten sluit uit uw onderwijs,’ bedong ze schertsend.

Florisonne was opgestaan, van een verpoozing na twee romances - door andere juffrouwen gezongen - gebruik makend om afscheid te nemen.

‘Hoezoo, gaat ge reeds heen?’ vroeg Luc, gansch teleurgesteld, nu duidelijk bevroedend, dat zijn avondmaal tot de mislukte dingen behoorde.

‘Ja, helaas, ambtsbezigheden, andere beslommeringen, menigvuldige oorzaken,’ hij moest morgen vroeg op zijn.

‘Toe, Lotje,’ sprak Luc Hancq nu tot zijn echtgenoot, met iets verleidend-zoets in den toon, ‘beproof gij eens uw overredingsmacht bij mevrouw Florisonne, de avond begint nog maar even, pas half elf,’ verweet hij de vluchtzuchtigen, zijn horloge raadplegend.

De burgemeestersgade lachte de beiden innemend aan, zeker ze zou gaarne gebleven zijn maar ‘de vrouw moet den man volgen’, en zij drukte hun dankend de vingers met haar warme, kleine hand.

Allen waren het eens om te verklaren, dat het spijtig was.

En nochtans, niet zoodra viel de deur achter hen dicht, of er kwam verruiming in de zaal, het stijve en voornam was mede heen: sigaren werden gerookt; het gesprek vlotte, luid-lustig met wederzijdsche onderbrekingen, die er een der pittigste kruiderijen van uitmaken, totdat iemand voorstelde om voor pand te spelen, wat bij toejuiching werd aanvaard.

Welk spel?

‘In de boot varen,’¹⁾ zei een der raadsleden, lichtelijk

1) Een boerenspel.

reuzelend van den drank, zijn tweede roomertje cognac ledigend. Hij had het spraakvermogen met het benevelen van zijn brein teruggekregen.

Maar de meisjes schudden het hoofd, ongewillig.

Toen meende dokter Soenen, die ook een glaasje te veel had, dat men ‘zit-de wel?’¹⁾ spelen moest, wat met een verontwaardigd: ‘O!’ door het gezelschap werd begroet.

‘Maar Gentiel toch,’ zei zijn welmeenende, bedeesde, piepjonge vrouw vermanend, ‘wat zouden de nonnekens denken van mij, moesten ze weten, dat ik aan zoo iets mededoe! Voor geen goed van de wereld,’ en zij trok zich reeds, verdedigens-bereid, een weinig achteruit.

Hij had die protestatie verwacht, beweerde hij nu en enkel aldus uit kortswijl gesproken. Hij maakte zich lustig over haar naïefheid, fluisterde hij Luc toe.

Mevrouw Hancq, zeer stipt op 't punt van eer, vond ook, dat men een fatsoenlijk spel moest spelen of geen spel.

Luc kwam er beslissend tusschen. Hij deed hen allen in een ronde op stoelen neerzitten; hij trok, met minzaam geweld, den trouwring zijn vrouw af, stak hem over een lang touwtje, dat hij toeknoopte en beval dat elk, met de twee gesloten handen - alle handen elkaar rakend - het touwtje vasthouden moest, met een bestendig schijnbaar schuivende beweging. De ring werd heimelijk van den eenen palm in den anderen overgedreven.

Luc bleef in 't midden staan.

Hij hoefde te ontdekken, waar de ring zich bevond. Intusschen zong hij, wat de anderen hem aldra na neurieden:

1) Een ander grof spel.

‘k Heb den ring al aan mijn hand,
 Aan wie zal ik hem geven,
 Aan de dochter, die voren komt,
 Zal ik hem presenteeren.’

Het was een gejoel en een vreugd, toen hij hem eindelijk in de hand van Marie ontdekte en vastgreep.

En nu moest zij in 't midden komen staan. En het rondglijden van den ring en het referein werden hernomen.

Mevrouw Hancq vond het prettig, het was iets, waaraan zij, slecht ter been, medespelen kon: Ja, ja, haar man had met zijn wispelturigheid en zijn kleine fouten toch nog égards voor haar, dacht ze, blijmoedig gestemd.

Maar Soenen schoof zijn stoel achteruit. Hij deed niet meer mede, zei hij.

‘Waarom zijt je nu breekspel?’ vroeg de dochter van den Rijken Boer.

‘Daarom,’ antwoordde hij, als een onverstandig kind.

‘Dat is geen explicatie,’ meende een der raadsleden.

‘Laat ons ten minste weten waarom,’ de ander.

En hij verklaarde het in eens: wie had zulks hier nu ingevoerd, in 't midden van Vlaanderen. Hij hield van die Fransche complimenten niet. Hij vond het dwaas, dat spel; hij had er vroeger ook nooit van gehoord. En dat stom oud rijmken, wie had dat daar bijgevoegd? ‘Het past er op als een tang op een varken. “Djilleken leeft nog”, dat is ten minste vermakelijk.’

In plaats van opwerpingen of afkeur, wat hij, in zijn tegenstribbelende luim misschien verwacht had, vond hij luidruchtigen bijval:

‘Ja, ja, “Djilleken leeft nog,” werd er geroepen en

dadelijk liep Luc zelf in de keuken om een pak solfer-priemen.

Nadat er een priem ontstoken was, en eens goed gevlamd had, werd hij uitgeblazen. Men gaf hem, rood vonkend, van hand tot hand over met den volzin: 'Djillekenleeft nog!' - 'Djilleken leeft nog!' haastiger en haastiger herhaald, naarmate de gloei van zijn top verminderde; want degeen, bij wien hij uitdoofde, moest een pand geven.

Georgine was de eerst door 't noodlot aangeduide. Zij gaf een pand en het spel werd met een nieuw ontstoken priem hernomen.

Bij het aflossen der panden, nadat schier elk op zijn beurt was geknipt geweest, bereikte de uitgelatenheid haar climax: mevrouw Hancq hield de verbeurde voorwerpen in een plooi van haar kleed op den schoot verborgen, er 't een of 't ander van omhoog houdend:

'Wienze, wienze pand is dit?'

'De mijne,' en de slachtoffers moesten een liedje zingen, een historietje vertellen of 'postuurstaan'. Dit werd den gastheer opgelegd.

Hij was in 't midden van den kring tentoongesteld. Een ieder mocht iets om de beurt aan zijn houding wijzigen, zoodat hij afwisselend met een been vooruit, met de twee armen omhoog, met het hoofd achterover-geheld stond, en eindelijk door de schuld van dokter Soenen met den duim op de snor, al de vingers waaier-vormig open en den pink horizontaal, het gezelschap heel ongemanierd een neus zette. Wat bij zijn gekende hoffelijkheid uitermate boertig werd.

Het scheen hem goed te bevallen, hij deed het met

zwier, niet vrij van laatdunkendheid en behaagzucht, wel wetend in welk voordeelig licht de harmonische evenredigheden van zijn gestalte bij al die verdraaiingen en gekheden op hun voordeeligst uitkwamen.

De dochter van den Rijken Boer moest al de bloemen van een figuurlijken tuil een zekere bestemming geven, wat voor gevolg had, dat onder anderen de jonge notaris Georgine, die de roos voorstelde, in 't knoopsgat kreeg, terwijl hij zelf als brem een bezem werd. Mevrouw Hancq, onder de gedaante eener lelie, versierde het outer der Heilige Maagd; terwijl Marie - een eglantier verbeeldend - voor de voeten van een der jonkmans-raadsleden werd uitgeplukt; Soenen - het lint zijnde, dat den tuil had vast-gebonden, zag zich tot den rang van kousband verlagen.

Mevrouw Hancq, steeds de voorwerpen ter aflossing hanteerend, vroeg nu, dit laatste in de hand verborgen houdend:

‘Wat moet hij of zij doen om dit af te lossen?’

‘Ikke staan,’ zei iemand.

Zij hief een armband in de hoogte: ‘Wienze, wienze pand is dit?’

Marie trad vooruit. Het was de hare.

Elk mocht eene vraag, betreffende haar zelve, tot haar richten, waarop zij gedwongen was te antwoorden: ‘Ik.’

‘Wie is er een brave juffrouw?’ begon zouteloos een der raadsleden.

‘Ikke,’ antwoordde de op een voetenbankje in 't midden der groep terechtgestelde.

‘Wie heeft er kleutermisatie (kopergeld), a l i a s duim-kruid,’ fleemde zijn metgezel.

‘Ikke.’

‘Wie heeft er respekt voor de beesten?’ vroeg, na eenige aarzeling de oudste der collegianen, de beurt aan hem zijnde, zich herinnerend, hoe gereedelijk Marie hem daags te voren op zijns vaders hoeve in de stallen was gevolgd. En de andere, wien het hierbij te binnen schoot, dat de toegangsplank, die over 't soppend stroo lag, gewipt had, toen ze er den voet op zette, en hoe Marie een oogenblik waggelend, evenwicht zoekend, met de twee armen zwenkend, versted had gestaan, voegde hij er bij: ‘Wie heeft er gisteren bijkans zijn bed in onzen mesthoop gemaakt (is gevallen)?’

‘Ik,’ zei slagvaardig Marie, onder uitbarstend gelach.

‘Wie is er een klein fuk (ding)?’ vroeg een grove dorpsjuffrouw, die in geestigheid niet wilde onder doen. En het vijftienjarig zusterken van mevrouw Soenen, bij bijzondere gunst meegevraagd op 't feest, dat als de meeste meisjes van haar leeftijd veel met schoonheid ophad, stelde nuffig de vraag: ‘Wie heeft er een snelle (mooie) zuster?’

De jonge, bedeesde notaris, die aan 't woord was, wilde 't verbeteren en zei onbezonnen in haast:

‘En wie is er zelve ook nog snel?’ En hij verschrikte wegens het verraderlijk bijvoegseltje ‘nog’, dat hem daarbij ontglipt was, naar 't hem scheen een sombere schaduw op Marie's gelaat ziende.

‘Wie is er de helpster van al wie lijden?’ vroeg de secretaris met deftigheid, en een algemeen gemurmel van goedkeuring ontstond bij het bescheiden uitgesproken: ‘Ik.’

Maar ik weet niet wie verbruide 't weder met:

‘Wie ziet er de knechtejongens (knapen) gaarne?’

En Dolfine, de dochter van den Rijken Boer vulde de maat met de vrijpostige, van een lompen hoonlach vergezeldde bemerking: ‘Wie heeft er al drie kruisen achter den rug?’

‘Ikke,’ sprak Marie met de lippen dicht.

Luc Hancq deed een stap vooruit. Zijn blik was als een streeling, zijn glimlach als een zonnestraal, zijn toon was vroolijk en klonk tevens oprecht, toen hij de overdrijving waagde:

‘Wie heeft er de schoonste oogen van heel de wereld?’

Marie zag hem aan, dankbaar, gewroken door dat compliment, op haar uiterlijk, dat, naar kenners beweren, der vrouw het welkomst van alle complimenten is en was en blijven zal. En ootmoedig-fier, antwoordde zij: ‘Ikke,’ voor de laatste maal.

Er bleef nog enkel één pand over, die van Georgine en zij moest ‘horloge staan’.

Luc Hancq, als heer van 't huis, eigende zich het recht toe al de aanwezigen vooruit te streven; hij trad voor haar en vroeg met een innemenden straallach:

‘Hoe laat is het?’

En zij, verlegen over hare nog onbeholpen jeugd en hare groote gestalte, daar aan aller blikken blootgesteld, het hoofd verliezend, of onbekend met de eischen van het spel, sloeg werktuigelijk haar oog op de pendule en antwoordde onberaden:

‘Twaalf.’

‘O!’ ging er in een gemurmel van verwondering op.

Luc Hancq, eene wijl ook verbaasd, scheen te talmen,

of eensklaps door een gewisse schuchterheid aangedaan; dan vermande hij zich, nam ze driest bij de hand en begon te kussen, het hoofd van de eene wang naar de andere bewegend, terwijl een der raadsleden luidop telde: ‘Een, twee, drie, vier, vijf,’ en aldus tot twaalf.

Georgine was pioenrood, toen hij haar losliet; Marie beet op hare lippen; mevrouw Hancq was blijkbaar geërgerd; een soort van beklemdheid hing over 't gezelschap, dat kort daarop uit elkander ging.

‘Ik maak u mijn compliment, hoor,’ zei Marie tot hare zuster, terwijl zij aan hun huisbel trok, niet in staat om het verwijt in te houden, totdat ze binnen waren, ‘ge hebt daar iets schoons, iets fameus schoons gedaan!’

Georgine zag op haar neer, een traan glom in den maneschijn in 't hoekje van haar oog. Zij opende den mond reeds, misschien om zich te ontschuldigen; maar de gebelgde, meedoogenlooze uitdrukking op het gelaat der gispande bespeurend, zweeg ze, stroef, hardnekkig, uitdagend, pruilend.

VIII.

Dit had voor uitslag, dat de meisjes nooit in 't vervolg Luc Hancq in haar gesprekken meer vernoemden, wat des te zonderlinger was, daar hij een groot deel van haar leven innam.

Hij kwam bijna dagelijks: nu gaf hij muziekles beurtelings aan beiden en, na de les, trad men in de schuur om schietoefeningen te doen.

Hij was de lieveling van al de dames in het dorp: hij

gaf ook les aan de pensionnairen in het klooster, en aan verscheiden jonge meisjes in meer dan één vriendenhuis, dit laatste, evenals bij de dames Santander, zonder vergelding. Hoe hij tijd kon vinden om daarenboven nog de harmonie-maatschappij te bestieren, was een raadsel voor iedereen. Hij was daarbij zoo levendig, zoo vroolijk; hij scheen overal een zonneglans van opwekking mede te brengen.

Sedert het feestje in zijn huis, op den avond van Nieuwjaarsdag, was en bleef zijn vrouw voortdurend eenigszins ongesteld.

‘Hij ontloopt zijn verdriet,’ zei men.

Altijd zeker is het, dat hij het goed van zich wist af te schudden. Hij sprak nooit van haar; men zag hen nooit samen, ook niet destijds, toen ze nog gezond was. Hij leefde het leven van een vrijgezel en was bij alle partijen, waar het jong volk vermaak in vond.

Trientje had tweemaal op één dag den dokter te zijnent zien binnegaan en vroeg hem of zijn mevrouw dan wezenlijk zoo erg ongesteld was.

‘Ja, nu had ze pijn in al de gewrichten,’ zei hij. Ze lag te bed. Hij scheen het bepaald ernstig op te nemen; hij was wat neergedrukt of bekommerd.

Niet zonder reden had men aan Marie gezegd, toen zij ‘ikke’, stond, dat zij de helpster was van al wie leden. Geen mensch in 't dorp, dien ze niet bijstond, zoodra de gelegenheid zich aanbood: het was bij haar, dat men voor een kwetsuur om pluksel eertijds, thans om gephenikeerde gaze zond; bij haar, dat wie er verbrand was kwam om een fleschje pijnstillend vocht, dat zij te maken

wist, uit olie, kalk en ik weet niet wat nog, dat zij eerst zelve op de wond streek en dan medegaf; zij was het, die koornbloemen op witten wijn had staan ter versterking van zwakke oogen; zij, die de zieken bezocht en den pols kende, zoo goed als een dokter, meende het volksgeloof der behoeftigen; zij bezat een onfaalbaar middel tegen de vijt: een pap van moederzalf, kliesters van witte leliën, water en wittebrood. Zij was ziekendienster geboren en ijde onweerstaanbaar heen dáar, waar smart te lenigen was.

Zoodra zij vernam, dat mevrouw Hancq, die ze anders slechts heel zelden zag, gevaarlijk ziek kon wezen, begaf ze zich bij haar, Georgine medeleidend. Deze was er nog niet geweest, sedert haar klein vergrijp op genen noodlottigen avond. Zij had een voorwendsel uitgezocht om de dankingsvisite niet mede te maken. Nu zelfs kwam ze nog wat bloohartig binnen; maar de kranke dame had wel iets anders om zich over te ontstellen, dan het herkauwen van een kleinen jaloerschheidswrok. Zij lag ellendig neergeveld, blijkbaar slecht verzorgd door de huishoudster, schier hulpeloos. Zij begon te weenen van zelfmedelij, zoodra de buurmeisjes bij haar sponde kwamen, en toonde hare gezwollen kneukels en haar misvormden duim, met de smartlijke voldoening der rampzaligen, die zeker zijn sympathie te wekken.

Georgine had een haakwerkje te voorschijn gebracht en arbeidde, aan 't bed gezeten, zwijgend, met de genoegelijke kalmte van iemand, die geen verantwoordelijkheid op de schouders voelt wegen. Marie maakte zich nuttig; zij bracht de kamer wat in orde: het tafelkleed recht-

trekkend; stof afnemend op schoorsteenblad en vensterplank; de stoelen aan den wand rangschikkend. Dan haalde zij een andere teljoor, een helder glas, een zuiver lepeltje voor de medicijn, het gebruikte tuig, dat bezoedeld of kleverig was meteen wegdragend, alles zoo stil, behoedzaam, kalmeerend, handig, dat de kranke, half ingesluimerd, op het gerucht van haar tred, schier tot onhoorbaar-zijn gedempt, de oogen niet opende en - hoe gevoelig de pijn haar ook had doen worden - bij haar gewemel geen luchtverplaatsing op hoofd of aangezicht gewaar werd.

Dokter Soenen kwam binnen, terwijl de meisjes er aanwezig waren. Marie had een schutsel voor den ingang der deur geplaatst, het eerste wat zijn blik en knik goedkeurden.

Hij scheen niet verwonderd ze hier aan te treffen. Hoe menigmaal had hij Marie niet helpend bij het een of ander ziekbed ontmoet! Het was dan ook als iets natuurlijks, dat hij zich tot haar richtte, ofschoon Luc Hancq, ook binnengekomen, aan 't voeteneinde stond, met het verzoek nog dienzelfden dag iemand naar Crocke te zignent te zenden om poeiers van salicylzuur, waarvan hij beterschap voorspelde. Aan Marie was het, dat hij de wijze van gebruik uiteendeed en de behandeling der lijderes in 't algemeen voorschreef. En Marie, klein, bruin, mager, in 't zwart gekleed, vóór hem staande, luisterde aandachtig in volkomen zelfvergetelheid, met de groote, wakkere oogen op hem gericht, terwijl de knappe Georgine onverschillig aan haar haakwerkje voortdeed.

‘Ga naar huis,’ had zij aan Georgine gezegd; maar deze schudde het hoofd en wachtte tot het duister werd en zij haar arbeid staken moest.

Toen gingen beiden naar haar woonst avondmalen en alhoewel Marie opnieuw aanried: 'Blijf gij maar hier,' weigerde Georgine nogmaals en geen uur later waren de zusters weder, en ditmaal voor heel den nacht bij de buurvrouw van rechtover gevestigd. Georgine zat thans, zelve in schemerschijn, met de handen in den lichtkring van de groenbekapte lamp, druk bezig. Marie had getracht het kussen der lijderes een weinig recht te trekken, haar wat op te tillen, had de deken omzichtig toegeduwd en was in de eetkamer gegaan om een drank te verwarmen: karnemelk met groeningen in gekookt, waarnaar mevrouw Hancq had gevraagd, en wat ze van den dokter verlof had te nemen.

Op de kachel, die in deze plaats brandde, kon geen pot staan. Marie had dus een verwarmingslamp met wijngeest naar narent laten halen.

Mijnheer Hancq zat daar aan zijn groote tafel, ook bij 't licht. Hij copiëerde muziek, en Marie vroeg hem, of zij even een hoekje - want alles lag vol boeken en papieren - mocht opruimen ter plaatsing van het toestel, belovend, dat ze niet aanstooten zou. Hij zei ja, en, ondanks die verzekering, staakte hij zijn bezigheid met de pen in de hand, de twee ellebogen op den lessenaar voor zich steunend.

Hij sloeg het oog niet van haar af. In 't eerst bemerkte zij het niet, geheel in beslag genomen door het aansteken van de pit en het zorgen, dat het blauwachtig vlammetje niet te hoog opflakkerde. Zij roerde met een langstelig houten lepeltje in het vocht.

Marie had zeer mooie handen, rondgeveesd, ondanks

hare schraalheid, en waarvan de pink, bij 't minste wat ze deed, sierlijk naar omhoog krulde.

Hij sprak niet. Hij sloeg al hare bewegingen gade. Een glimlach van belangstellende bevreemding speelde om zijn mond. Zij gevoelde, ik weet niet hoe, dat ze bespied, dat ze bewonderd werd. Het was alsof zijn blik haar verjongde, als onderging zij een gedaante-verwisseling. Het bewustzijn van onooglijkheid, leelijkheid bijna, maakte plaats voor een gewaarwording van schoonheids-bezit: het was iets bedwelmend zoets en pijnlijks tevens, als het vaag ontstaan van een kiemend, half gewekt verlangen naar een onbereikbaar, weg-deinend goed...

De drank doemde. Zij blies de vlam uit. Haar oog werd onweerstaanbaar tot hem aangetrokken. Hun blikken kruisten elkander vlug, een weerlicht slechts, hij aldoor glimlachend, zij ernstiger dan ooit, bijna verschrikt.

Nog nooit - nooit, zoover zij het zich uit den tijd harer eerste jeugd tot op heden herinnerde, had een mannenoog zoo aanbiddend op haar gerust, of had zij er zooveel zwijgende schatting in meenen te lezen. En zij haastte zich heen bij de hulpbehoevende vrouw.

IX.

Georgine, overweldigd van jeugd en bloedrijke gezondheid, had behoefte aan veel slaap. Het was dan nog niet heel laat in den avond, toen zij in een zetel ingesluimerd was. Marie had een dikken sjaal moederlijk over haar gelegd. De huishoudster, een getrouwde vrouw, die 's avonds vertrok, was heen, Luc Hancq naar zijn kamer. Heel de woning lag in rust.

Marie waakte, nu en dan steunde de zieke of vroeg iets en zij antwoordde, bestendig op dien omzichtigen, half-fluisterenden toon aan den nacht en de omgeving van een ziekenbed eigen. Mevrouw Hancq kreeg dorst en hare verpleegster was radeloos: onmogelijk het hoofd der neerliggende op te heffen, zonder dat deze een gesmoorden kreet van pijn slaakte, en zelve angstig bad om elke nieuwe poging op te geven. Den drank met een lepel in den mond te gieten, was reeds vruchteloos beproefd: het grootste deel van 't vocht stroomde er nevens of in den hals.

Wat nu gedaan?

De liefde is vindingrijk, zoo ook het medelijden. Dáar had zij het gevonden, Marie!

Gauw stond ze op, na een teeken, dat tot vertrouwvol geduld aanmaande, gedaan te hebben, nam ze de lamp en ging naar de in duisternis gedompelde woonkamer.

Daar stond de armstoel, daar lagen 't nog open muziek-boek en al de intieme papieren van Luc Hancq met zijn inktpot er tusschen. Marie keek rond: het was een ruime plaats, met hoogen schoorsteenmantel, met een biezen mat en eikehouten stoelen; een mooie plaats, die huiselijk had kunnen wezen; maar toch, hoe koud, hoe ongerieflijk ingericht! Niets dat aan welstand of genot deed denken... Er lag iets in de koele strengheid van dat huisraad, volkomen in verband met het weinig bij elkander passende der bewoners, of beter gezegd, als het ware al het onbehagelijke hunner aaneenketening, het gebrek aan harmonie van hun karakters, van hun leeftijd en hun uiterlijk verpersoonlijkend.

En zij staarde roerloos voor zich heen. Een visioen van wat die kamer had kunnen zijn, doemde voor het oog haars geestes op: de leelijke groene jaloezieën, die het uitzicht op den boomgaard benamen, weg, door sierlijk gedrapeerde, blij-gebloemde cretonne-gordijnen met fronsels vervangen; ander behangpapier zonder die harde, bruine herbergkleur; een tapijt in stede dier versleten rieten mat, tusschen welker reten de voet onbehagelijk schoot, aan welker slordig rechtstaande sprieten de zoom van 't kleed haperde; een spiegel hier - dat is iets zoo gezelligs een spiegel, het wordt een tweede persoon, voor wie alleen is, het verlevendigt en verdubbelt schier het vertrek; de bronzen pendule eens duchtig in al de oneffenheden van het lijstwerk uitgeborsteld en ze doen gaan. O, het laatste geld er desnoods aan verteerd om ze niet meer aldus te zien met hare wijzers tot wanhoopwekkenden stilstand gedoemd! Een groote rieten bloemenkorf aan ieder venster, met weelderige, altijd groene bladeren en rankend kruid...

Zou 't hier niet heel anders wezen? Dat was een schoone kamer, schooner dan welkdanige uit haar eigen huis. Dit was ook overigens gansch boven 't hare verkiesbaar: hooger gewelfd, luchtiger, zonniger en... dat kerkhof, waarop de blik altijd viel, ten minste, aan den anderen kant der straat, niet meer zoo onmiddellijk nabij... een huis om gelukkig in te zijn, een huis om menschen elkander lief te hebben, een huis om kinderen luidruchtig in te spelen... Daar in 't hoekje, voor de schrijftafel uit den trok der deuren, ware juist een geschikte plaats voor een wieg... En Marie schrok op, als had zij een

gerucht achter zich gehoord, ofschoon alles doodstil was in de woning. Schuw zag zij om, als had iemand ze daar betrapt, dingen afspiedend, die haar niet raakten, misbruik makend van het in haar gesteld vertrouwen.

Zij had geen blik op de brieven of de papieren geslagen, en toch kwam haar tegenwoordigheid alleen haar nu als een onbescheidenheid voor.

Met welk doel was zij hier binnengetreten?

Och, hoe zonderling waren hare gedachten afgedwaald!...

Zij wist het heusch niet meer en drukte, de oogleden sluitend, een vragenden vinger op haar voorhoofd...

Ha! daar had zij het!

En alle nevelige, dwaze mijmeringen met een rassche beweging der hand, alsof het iets tastbaars geweest ware, van zich verwijderend, nam zij het neergestelde lampje weder op en ging lichtend rond, zoekend op kast en vensterbord en schoorsteenblad.

Het duurde enkel kort, voordat ze vond, wat ze begeerde: een nieuwe, lange pijp, zooals zij er Luc Hancq meer dan eens had zien rooken.

Zij sloeg den kop tegen den hoek der tafel af, weer verschrikkend bij het korte klopje, luisterend of het niemand had gewekt.

Neen.

En nu was het dat de kranke het zinrijke der uitvinding bewonderen en waardeeren moest: Marie liet haar bij middel van den pijpsteel den drank opslorpen, een welkome, gretig genoten laving, zonder dat de nek pijnlijk moest opgelicht worden. Beiden lachten elkander aan in den diepen nacht, de eene dankbaar verkwikt, de andere

fier over de veelvoudigheid harer hulpbronnen bij ziekenverpleging; menschlievend ontroerd door den troost, dien ze aanbracht en toch verlustigd door het koddige van het redmiddel zelf.

Georgine sliep onbezorgd met luide regelmatige ademhaling.

X.

Een getik aan de voordeur wekte schielijk Marie, die evenals de kranke ingesluimerd was.

Zij sprong op uit haar leunstoel en liep openen.

Treze, de dagloonster, noodhulp, met haar korf, waarin haar werkvoorschoot en hare schoenen lagen.

‘t Is als winter, juffrouw Marie,’ zei ze, huiverend onder den wollen borstdoek. ‘Kwade nachten, 't zal al vervrozen zijn, wat buiten staat,’ overdreef ze, alsof de natuur het niet voorzien had, dat al wat buiten staat, veel lijden kan verduren, gelijk al wat binnen leeft, zonder daarom te kwiste te gaan. - En met hare oogen wees ze ginder naar 't kerkhof en de daken, tevens vrijelijk aan de juffrouw voorbijdringend. ‘Hoe gaat het hier?’ vroeg ze toen eerst.

‘Stilletjes, nogal goed,’ en Marie keek buiten ook rond:

‘Wel, wel!’

De kleppen der klokgaten, het leien dak der kerk, de pannen op den kerkhofringmuur, de zode en de kruiskens op de graven alles was met witten rijp overtogen; zoo ook de graspijltjes op 't plankier en de enkele verstrooide stroohalmen op de straat, in de matbleeke schemering van den vroegen aprilmorgen.

De lucht was wolkeloos; een flauwe ster pinkte verdoovend; de duisternis was half voor 't licht geweken; maar iets van aarzeling zweefde nog over alles, alsof de nacht niet tot de scheiding besluiten kon, alsof de dag vergeefsche moeite deed om gansch te ontwaken, alsof het leven en de bedrijvigheid hun last niet torsen wilden.

Daar stond haar eigen huis, wat zonderling voorkwam, zoo vroeg gezien: de ophaalgordijnen op de verdieping neer, de blinden beneden toe; de voorpoort dicht. Zij was altijd gesloten, en toch ik weet niet aan wat; maar zij scheen het nu meer dan gewoonlijk, wanneer zij elk oogenblik kon opengaan. Men vermoedde den verzekerenden grendel achter 't slot.

De vrieswind blies koud en scherp, ontvruuchtend in haar gelaat; en zij trok zich reeds achteruit, toen een gekwinkeleer haar zoekend op deed zien.

Waar zat hij, de vogel? Zij trad tot in het midden der straat.

Ha! ginder: grauw, onooglijk, op den weerwijzer van het huis, waarin ze vernacht had; en opnieuw weerklonk zijn zang, indien men het aldus noemen mag, dat treurig, eensluidend gekweel zonder toonverheffing noch klank, dat de slapeloozen of wakenden, die hun venster openen in 't voorjaar, tusschen licht en duister, omtrent oude gebouwen hooren, geheimnisvol als 't leven van den vogel zelf, die met de zon verdwijnt, en dien enkel weinigen al zeer zelden gezien hebben. De muurnachtegaal, de schoorsteennachtegaal, het roodkeeltje, hij draagt meer dan een naam. De 'schaapekster' zeggen de boeren;

l'oiseau de mort, heet hem de Franschman onheilspellend.

Treurige herinneringen werden er bij Marie door opgewekt: verleden jaar op dit tijdstip, toen zij kommervol, doodvermoeid en aan beterschap wanhopend, bij haar langzaam stervenden vader waakte, hoorde zij hem altijd, dáar op de kap van 't huis, of den weerwijzer zittend, altijd op hetzelfde uur, bij 't herhalen van zijn klaaglied...

Zij ging binnen Georgine wekken en beiden keerden naar haar woning nog vóór Luc Hancq op was.

XI.

Toen Marie, na een diepen sluimer, eindelijk de oogen opende, stond Georgine aan haar ledikant.

‘Hoe laat is het?’ vroeg ze overeind schietend, met het vaag bewustzijn, dat ze zich overslapen had.

‘Bij de vier; gaat ge opstaan en koffie drinken?’

‘O, en ge hebt mij laten liggen! Dat is niet wel gedaan. Ik had beloofd ginder om twee uur weer te zijn,’ verweet ze wrevelig.

‘Ik heb u driemaal geroepen,’ zei Georgine, ‘ik kon u niet wakker krijgen,’ en dan op gedempten toon, met eene ontstelde uitdrukking op het gelaat: ‘Madame Hancq is dood!’

‘Is ze dood!’ stamelde Marie, ongeloovig.

Het was als een klap, dien ze op haar hersens kreeg. Hij benam haar vluchtig alle denkvermogen: ‘Is ze dood!’ herhaalde zij nogmaals. ‘Gestorven van dezen morgen

om half tien, zij is reeds afgelegd. Ik heb haar gezien, een schoone doode, men zou zeggen, dat ze slaapt.'

Het kwam Marie voor als een inbreuk op haar recht; als een diefstal, dat men hare hulp op dit uiterst oogenblik niet had ingeroepen. Wel zeide Georgine, dat de zieke in eens was weg geweest, dat er niets meer te doen viel en zij raadzaam had gevonden Marie te sparen, die zoo afgemat moest wezen en zoo verkwikkend rustte.

Het bevredigde haar niet.

En nu vertelde Georgine, hoe het gebeurd was: het rhumatisme had zich op 't hart gezet, eenige hijgingen, een poos benauwdheid, had Treze gezeid, en 't was gedaan...

Inderdaad dokter Soenen had den avond te voren gewaarschuwd, dat indien de kwaal een der edele deelen aanraakte, het gevaarlijk worden kon; hij had een woord laten vallen van den pastoor en de berechting misschien...

Marie zweeg, getroffen door het nieuws. Als iemand jaren lang struikelt, verbaast de val toch.

Dat had ze niet verwacht, neen, zeker niet!...

En in haar verrassing en hare spijt mengde zich een ander gevoel: verongelijking, achteruit gezet zijn: iets knellends aan 't hart, iets verontrustends, iets aan de opkomst van een onweer gelijk; iets dat de veldheer voelen moet, wanneer er geruchten van krijg ontstaan, of burgeroorlog in de lucht hangt. Het was als een nachtmerrie, die zij had willen ontloopen en niet kon, in wier macht zij zich wist, en die haar misschien verpletten zou, of met wie de kamp ten minste hard zou wezen...

Marie zonk zijds weder in het hoofdkussen, doodsbleek.

‘Wat is 't?’ kreet Georgine, aan haar trekkend.

‘Niets, niets, het gaat over...’

‘Ik heb het u toch zoo zacht mogelijk aangezegd. Heb ik u doen schrikken?’

‘Neen, neen,’ sprak Marie, onbewust van wat haar zoo hevig had ontroerd.

XII.

Twee dagen later had de begrafenis en veertien dagen daarna de uitvaart plaats.

Een koordienst!

Er waren twee hulppriesters bij degenen van Vroden gekomen om hem nog meer luister te geven: de pastoor van Crocke en die van Diependale. Denk eens, het duurde tot na twaalf, voordat men met kruis en vanen, rondom het graf geschaard, bidden ging! Ik geloof, dat er zelden zulk een toeloop van volk in de kerk was geweest.

Luc Hancq had geld en brood aan de armen doen uitdeelen aan den zoogenoemden disch, achteraan onder het oxaal, en verwanten en vrienden op een maaltijd genoodigd in zijn huis; de dragers en al de werkende leden der muziekmaatschappij zouden in 't Wethuis eten.

De tafel stond gedekt te zijnent in de kamer, waar op den avond van Nieuwjaarsdag zoo blij feest was gevierd geworden, en nu ook leek het meer op een feest dan een bijeenkomst ter gelegenheid van een sterfgeval. Nagenoeg al dezelfde personen van destijds waren aanwezig en tal van familieleden en elderswonenden nog daarenboven. Portwijn werd, vóór het maal aan tafel, rondgediend,

champagne ontkurkt aan 't nagerecht, wat beide niet gebruikelijk is op een lijk maal.

Het ging er dan ook luidruchtig toe. De doode werd niet meer vernoemd, tenzij heel op 't einde, toen haar oudste broeder, een bejaard man, die te Poelvoorde brouwer was, op zijn glas tikte, rechtstond, en in 't midden der algemeen wachtende stilte, voorstelde, een gebed voor de overledene te lezen (bidden), hetgeen hij, na een gemurmel van goedkeuring hardop deed:

‘Onze Vader, die in de hemelen zijt, geheiligd zij uw naam, ons toekome uw rijk,’ enz.

Het was een mooie meische dag, zoel en zonnig. Ook de natuur had haar feestdos aan en al haar lentebanieren in overweldigend groen uitgehangen.

Aan den achtergevel stond er een heel groote pereboom, uitgebloeid reeds. Daar zou men koffie drinken. De dames zaten aan een tafeltje, de heeren bleven staan, met het kopje in de hand. Wie lust had, rookte een sigaar.

Mevrouw Florisonne maakte de aanmerking stil tot Marie, dat het een zonderling en stuitend gebruik was, smulpartijen in te richten ter gelegenheid van iets zoo ernstig-akelig als een overlijden. Waarop Marie antwoordde, dat er wel iets in de blaam gegrond kon wezen, doch dat de genoodigden soms van verre kwamen, en het natuurlijk aangewezen is hun herbergzaamheid te verleenen, wat samen te blijven; dat het wel vaak gebeurde, dat bloedverwanten elkander enkel op uitvaarten zagen, en dat daar, waar veel menschen aan een maal vereenigd zijn, er natuurlijker wijze, hoe smartelijk ook de aanleiding mag wezen, levendige opgewektheid, zoo niet vreugd ontstaat.

‘Boem, boem, boem, 't sjing, 't sjing!’ ging de groote trom en klonken de schijven.

Elk keek verbaasd op: de Cecilia-maatschappij!

De leden kwamen spelend voorbij. Luid en schor, verward en uit de maat, maar met geweldigen brio bliezen zij in hun koperen instrumenten: een destijds opgang makend dansair.

Het stuk niet uit zijnde, hielden allen aan ‘Den Haan’, de herberg naast de poort van 't sterfhuis, stil voordat ze binnen gingen.

Mijnheer Hancq zag om: hij deed een gebaar van misnoegdheid, een stap in de richting, vanwaar die, alle betamelijkheid kwetsende geruchten kwamen, als op het punt om verdere storing te gaan verbieden. Toen hield hij zich in, vuurrood en wenkbrauwfronsend.

Het was overigens uit: de spelers bogen hun instrumenten naar den grond om er het vocht te laten uitdruipen; de trommelslager gaf nog een paar laatste bonzen op 't hard gespannen vel; de schijven sloegen nog eens, onnoodig, op elkander aan en de een na den anderen verdween in de herbergpoort.

‘Hebt ge 't nog ooit geweten?’ fluisterde mevrouw Soenen in bevreemde verontwaardiging, ‘het is als eene serenade!’

‘Schandalig!’ meende Marie.

‘O jong, laat ze maar schalmeien en peinst, dat er blijde dooden op de wereld zijn,’ antwoordde met haar boozen grimlach de dochter van den Rijken Boer.

XIII.

Zou Luc Hancq in het dorp blijven, nu hij vrij was als de vogel op den tak? Deze was de vraag, die elk stelde. Van korten tijd reeds na de uitvaart werd de twijfel opgeheven. Hij verscheen op de wekelijksche repetitie in zijn grijs zomerpak. Er was geen verandering aan hem te bespeuren, tenzij dat er een zwart floers rond zijn strooehoed zat. Blijgemoed, blijkbaar inschikkelijk met alles, wat men had kunnen wenschen of voorstellen. En, nog voordat iemand in 't bijzonder de vrees geopperd had over het mogelijke voor de maatschappij van zijn verlies, voorkwam hij de benieuwdheid der medeleden: in een korte aanspraak verklaarde hij hun, dat hij te Vroden was en te Vroden bleef.

Men liet hem niet voortzeggen, zoo luid weerklonken hand-applaus en bravogeroep.

Ja, hij bleef, hernam hij eindelijk, na moeielijk verkregen stilte, luimig, minzaam, hartveroverend: hij kon immers niet weg van die maatschappij, die hem als een geliefde in hare boeien hield. Al die brave jongens konden hem immers niet missen, hij moest hen leiden op het pad der... der... hij haperde opzettelijk, wat een dwaze, de stompzinnige secretaris, tusschenkomend, deed volledigen:

‘Der deugd.’

‘Neen,’ antwoordde Hancq, ‘op het pad der welluidendheid.’

Donderend gelach begroette deze boertige vondst.

Och, er was maar één Luc Hancq om vreugd te wekken,

waar er geene heerschte, om alles, zelfs de repetitiën te vervroolijken. Zulk een potsenmaker. De beminnelijkheid was hem aangeboren. En, ofschoon de nu reeds grappige vorm zijner rede enkelen in den grond van hun gemoed eenigszins misplaatst mocht voorkomen, evenals het straat-spel van weinige dagen te voren hem gedaan had, toch werd alles, met de nog versche herinnering aan den lekkeren maaltijd, door den mantel der toegeeflijkheid bedekt.

Hij was de ziel der societeit. Men behield hem.

‘Hoera! Hoera! voor den bestuurder.’

Ook naar de herberg ging hij in 't vervolg, alsof er niets gebeurd ware. Hij bekende zelfs met meer oprechtheid dan kieschheids-gevoel, dat wat hem het meest gevaar had (vreemd voorgekomen was) het gemis van zijn dagelijks glas bier in den vriendenkring was; maar dat hij toch niet tusschen de begrafenis en den herinnerings-dienst in 't Wethuis of ‘Den Haan’ verschijnen kon. Hij zei dat op een vraagtoon, als verwachtte hij een protestatie, dat hij te veel aan 't wereldlijk opzicht geofferd had.

Ook bij de buurmeisjes ging hij weder, zoodat anders alles in de vroeger plooi kwam. Geen verandering evenmin in zijn huis, noch verfraaiing noch verbetering aan wat het ook mocht wezen. Hij behield ook de oude Treze als werkvrouw-huishoudster, zeker om den last te ontgaan een blijvende dienstbode te zoeken. Misbruiken of verkeerdheden zocht hij niet uit te roeien, als slaaf zijner gewoonten.

XIV.

Nu was het volop zomer en zeer heet. Het schieten lag wat stil, het pianospel en de zang evenzeer. Georgine was geen vlijtige leerlinge. 'Liever niet,' scheen hare leus. Wanneer Luc Hancq zijn bijna dagelijks bezoek aan de juffrouwen Santander bracht, zaten zij meest buiten op het voorhof, dat met een ijzeren hek van lust- en moestuin was afgescheiden, onder den dikken moerbezie-boom. Zij zaten er bij een tafeltje, met handwerk in betrekkelijk koele schaduw. Het was er genoeglijk: de voorpoort stond nu open en vandaar uit kon men de straat zien en ook gezien worden. De duiven liepen er rond, de schoone, blanke 'pauwkens', met hun roode pootjes en hun sierlijken staart, die in een groote pijp naar omhoog staat: zinnebeelden van reinheid en zachtmoedigheid.

Om den toren schreeuwden de steenzwaluwen in wilde vlucht elkander nazettend, grauw-vaal van pluimen, met een bek, die tot op de helft van hun kop opengaat, de zwaluwsoort, welke jaarlijks 't laatst in 't land komt en er ook het eerst uit verdwijnt. Verder in 't struikgewas, achter het hek deed de blesche (bastaard-) nachtegaal, lang de lente-concerten volhoudend, schier onafgebroken zijn orgelend lied hooren, frisch en verkwikkend als 't gemurmel eener beek. En Luc Hancq, bij de beiden gezeten, werktuigelijk den bal van hun breikatoen af- en opwindend, vergat wel eens onder 't praten, dat zijn vrienden hem wachtten om samen naar 'De Klokke' in de verre

wijk 'Het Opeelken' met de krullebol te gaan spelen.

Toen de jonge notaris Mussche, na den dood van Santander te Vroden was benoemd, had hij geen geschikt huis gevonden en zijn intrek in 't Wethuis moeten nemen. Voorloopig hadden de dochters van zijn voorzaat er in toegestemd, de minuten in 't kantoor des vaders te laten berusten. Dit kantoor had uitzicht op het voorhof, met een klein raam, maar de grootere ramen en de ingang - een afzonderlijke - waren aan den kant van 't kerkhof. 'Landlieden houden van een verholen hoek, buiten het bereik van onbescheiden nieuwsgierigheid, als zij een notaris noodig hebben of hem raadplegen gaan,' beweerde de voorganger-boerenkenner.

En waar eertijds, en gedurende zoovele jaren, de plaat met: *Notaris Santander* had gestaan, kon men nu lezen: *Studie van notaris Mussche*. Dit was het eenig oogenschijnlijk verschil: maar in wezenlijkheid bestond er nog een veel grooter, beduidender en minder gewenscht voor den belanghebbende. Had Sanders, zooals de boeren hem noemden, het al te doen gehad, Mussche mocht zich tot dusverre niet in een drom van cliënten verheugen. Deze waren grootendeels tot van Damme van Cruymbeke overgeloopen. Mussche was te jong, te onbekend met de streek, om het vertrouwen, dat hij waarschijnlijk verdiende, in te boezemen.

Derhalve scheen het een geluk, dat hij de zware kosten eener huishouding niet op zich had geladen. Het ware hem overigens niet mogelijk geweest: hij was uit geringen stand gesproten. Zijn moeder, vroeg weduwe, leefde van een klein pensioen en had alles, wat zij aan vermogen

bezat, voor de studie van dien eenigen zoon opgeofferd.

Een rijk huwelijk alleen kon Mussche redden.

Hij was kort en tener van gestalte, blond, met een spaarzaam snorbaardje; onbesproken van gedrag; bescheiden beleefd, en had die gedwongenheid behouden, welke, in gezelschap, het gebrek aan een hoogere opvoeding dikwijls als met een stempel van minderheid voor 't leven lang op den man drukt.

Hij was zeer braaf, zei een ieder.

Maar helaas! De braafheid schijnt een deugd te wezen, welke jonge meisjes zelden in de figuurlijke keuze van een echtgenoot in de weegschaal werpen, en, indien er al zijn, die toestemmen om er een te huwen, in wien men niets anders prijst dan de braafheid, is het ondanks deze veel meer dan om der wille van deze hoedanigheid.

Van het eerst bezoek, dat hij bij de dochters van zijn voorganger bracht, hadden zij hem geklasseerd:

‘Een manneken als een meiske,’ had Marie gezeid en den vinnigen spot nopens zijne bloohartige manieren en zijn kleinen persoon niet gespaard. Wellicht uit de natuurlijke antipathie, welke klein voor klein voelt, wellicht omdat haar schrander doorzicht, haar deed bevroeden, dat, om tegenovergestelde reden het contrast met Georgine juist in zijn oog een aantrekkelijkheid moest vormen, en Marie hem als geen geschikte partij voor haar aanzag; niemand overigens was dat in haar meening, want in den grond van haar hart, onbewust voor haar zelve, wilde zij van geen huwelijksplannen voor de jongere zuster weten.

Zij had hem dus belachelijk gemaakt bij de minder vernuftige Georgine om zijn gaven zoowel als zijn tekort-

komingen, op het tijdstip, dat madame Hancq zoo overwachts stierf.

XV.

Notaris Mussche gedroeg zich zeer eerbiedvol tegenover de jonge meisjes, met welke het toeval hem in schier dagelijksche aanraking bracht.

De deur, die van uit zijn studie op het voor-erf uitgang gaf, had hij nog nooit geopend; indien hij een inlichting over haar bekende personen of zaken te vragen had, belde hij aan de straatpoort. Uit overmaat van kieschheid groette hij ze nooit, wanneer hij door 't venstertje er eene of allebei op de binnenplaats zag. Hij boog het hoofd voorover op den hoogen lessenaar, aan welken hij rechtstaande schreef. Ook als iemand plagend zei aan de meisjes, dat het zeker een mishand (hindernis) was en de vrijheid benam daar alzoo een bestendigen spioen aan 't raampje te hebben, ontkenden zij 't lachend, zeggend, dat zij nog zijn tegenwoordigheid niet gewaar geworden waren.

Zijn terughoudendheid vermaakte Luc Hancq, en eens dat hij weder bij de juffrouwen zat en Trientje een heelen korf met erwten aangebracht had, opdat hare meesteressen ze uitpeulen zouden, daarna een handdoek over het tuintafeltje spreidend en een pot er op stellend, schoven alle drie vergenoegd nader, en Luc Hancq hielp aan de landelijke bezigheid, die zoo gezellig is, zoo frisch voor de handen, zoo rijk aan hoop op vele volgende giften van den nog langen zomer.

Marie was altijd zeer opgewekt in zijn tegenwoordigheid, en verweet hem schertsend, dat hij een 'pezewever' zou worden, indien hij huiswerk verrichtte. Georgine lachte mede, een helklinkenden, jongen lach.

Hij, als stedeling, had het woord niet verstaan en dit werd een prikkel voor Marie om hem door haar uitlegging nog meer te verstrikken:

'Een sauskoker,' verklaarde zij.

'Een muggezifter,' hernam zij.

'Een hekelvee,' hielp nu Georgine.

'Een boonenknooper,' vernieuwde Marie den aanval, vervroolijkt door hare meerderheid in het kennen van allerlei synoniemen, eigen aan menschen, die buiten opgebracht zijn: 'een haarkliever,' ging ze voort.

En hij, misschien van streek geraakt door dien stortvloed van plattelandsche wetenschap, stopte zijn ooren en zei met gemaakte luim, dat hij heenging, indien ze niet zwijgen wilde.

En daar zij, meer en meer verlustigd, nog het woord 'klossenteller' uit haar schatrijken voorraad opdolf, volvoerde hij zijn bedreiging: hij sprong op en, den notaris in de studie achter 't raam over zijn lessenaar gebogen ziende, liep hij er naartoe en tikte op de ruit:

'Wat staat ge daar alzoo naar ons te kijken?' vroeg hij.

Deze begreep het niet en opende haastig de deur, die toegang op het erf zijner buurmeisjes gaf en groette haar nu, onthutst van verre met een buiging van zijn bloot, blond hoofd:

'Hein?' zei hij toen aan zijn bezoeker,

'Ik vraag u waarom ge ons alzoo staat af te spieden?' herhaalde Luc Hancq.

‘Ik bespied niemand, ik doe dat nooit, ik was bezig met het afschrijven van een akt,’ ontschuldigde zich de jonge man, oprecht, ietwat sulachtig, de grap ernstig opnemend.

‘Daarin hebt ge ongelijk, want er zijn hier geestiger (vroolijker) dingen te zien en te doen dan dat,’ sprak de muziekmeester; nu had hij een afleider voor de plagerij der meisjes en de lachsters op zijn kant. Meteen trok hij den notaris, schertsend, bij de lob van zijn oor nader.

Marie schoof een hofstoeltje naar hem en weldra zat hij in den kring, met zijn dunne knietjes dicht bij elkaar en een blooden glimlach van bevreemdheid om den mond.

Het was alsof zijn mindere bespraaktheid en belemmerde houding Luc Hancq tot een prikkel van snoeflust werden. Hij zweeg geen oogenblik. Vlug volgde de eene boertige zet op de andere; elk woord dat iemand van 't gezelschap uitbracht, gaf aanleiding tot gewild misopvatten en wekte geschater bij de meisjes door zijn luimig antwoord. Daarenboven had hij den tact geen een iets kwetsends of mishagends toe te voegen; hij was de vreugd-aanbrenger bij uitnemendheid; dit straalde uit de oogen der meisjes, dit bevestigde de uitdrukking van haar verblijd gelaat, dit bleek uit het bewonderend, door een stillen glimlach vergezeld hoofdschudden van den notaris bij elken kwinkslag. Hij trok den blik niet af van Georgine, die met al hare aandacht, evenals hare zuster, aan de lippen hing van Luc Hancq.

De blanke duiven wandelden om hen heen de annekens-erwtten (wormstekige) van den grond oppikkend; de steenzwaluwen schreeuwden, rondom den toren vliegend;

de kouwkens kwekten op het kruis; de koeien trokken reeds voorbij op de straat, naar de stallen terugkeerend; de blanke muur schitterde niet meer oogverblindend in de volle namiddagzon; schaduwen lagen over 't erf, voordat al de erwten in den grooten korf uitgepeuld waren en Luc Hancq eindelijk, zijn uurwerk uithalend, met overdreven of gehuichelde ontsteltenis opsprong:

‘Sapristi!’ hij had tijd en uur vergeten en de burgemeester en de anderen zouden op hem wachten te vergeefs in ‘De Klokke’ voor een vastgestelde bolpartij!...

Hij zat reeds op zijn fiets, wuifde nog eens met de hand, roekeloos achteruitkijkend, aan de voorpoort en weg was hij.

XVI.

Een paar dagen later was de moeder van den notaris naar Vroden tot bezoek gekomen. Het sprak van zelf, dat hij ze ook eens in zijn kantoor leidde. Zij was een bleeke, kaal in den rouw gekleede dame, met een gebogen rug, zeer tener en smal van schouders, die, in tegenstrijdigheid met de bescheiden houding van haar zoon, onbewimpeld nieuwsgierig, eerst door de ruiten in den buurtuin keek, dan de toegangsdeur opende, een voet op 't erf waagde, en, daar Trientje juist aan 't achterhuis was, ze aansprak met de vleiende opmerking, dat het ginder toch zulk een schoone tuin scheen, en of de juffrouwen er iets zouden tegen hebben, indien ze er eens even doorwandelde.

‘Niets,’ zei Trientje, die hier alles voor het hare rekende.

De jonge man, blijkbaar gewoon den wensch van zijn moeder te eerbiedigen en haar te gehoorzamen, volgde haar op de hielen, met liefderijke goedkeuring van het eenigszins vrijpostig voorstel, dat hij niet zou gewaagd hebben zelf te doen, en van hetwelk hij inwendig geen verantwoordelijkheid op zich nam, toen Marie, die, aan 't open venster in de eetzaal zittend, alles gehoord had, haar handwerk neerwierp en bij hen kwam.

En nu was het een betuigen van beleefdheden en vriendelijkheden, die ongemeen mochten heeten. Georgine ook trad buiten en allen gingen in den tuin.

Vier menschen zullen niet licht op 't zelfde pad naast elkander stappen, al is 't ook breed genoeg daartoe. Weldra was Georgine met den notaris een weinig vooruit: zij groot en kloek, hij klein en mager, beiden weinig gespraakzaam of naar woorden zoekend om elkaar te onderhouden.

Met de moeder was het anders gesteld: zij liet Marie den tijd niet om een woord te plaatsen. Op slependen toon, met iets zing-achtigs in de stem, verhaalde zij roerende dingen: hoe zij vroeg haar man verloren had, hoe zwak haar kind, haar Edgard, was geweest en dat de dokters aan zijn behoud getwijfeld hadden; hoe zij eens het hemdje gereed uitgehaald had om hem af te leggen en hij Godlof! toch hersteld en gezond opgegroeid was. Ja, zij had veel moeten schrabben en sparen om hem zijn studies te kunnen laten doen. Nu was hij, waar hij zijn moest; veel werk had hij nog niet maar... en hier zag ze Marie schuinsch-vorschend aan... met wat steun en voorspraak zou het vertrouwen wel komen. En zij

ging voort op dien toon, met de zelfzuchtig-naïeve mededeelzaamheid van iemand, die aan geen geestesleven behoefte voelt, alleen woont en veronderstelt, dat, wat hem persoonlijk aangaat, ook voor den toehoorder het belangrijkste van de wereld is. Zij keek enkel verstrooid naar den tuin, de zeldzame boomsoorten, het vijvertje met de roode vischjes en de bloemen. En thans, in de wijsheid harer moederliefde deelde zij nog dit mede: ze wilde niet bij hem te Vroden haar intrek nemen, ofschoon 't profijtiger ware geweest de dagelijksche kosten te versmelten en zelve het huiswerk te doen, iets waartoe ze de kracht nog voelde. Neen, hij zou trouwen en een schoondochter begeert haar meesterschap te behouden en heeft gelijk. En daarop vertelde ze, dat ze op een kamertje woonde te Gent, in 't voormalig klooster der Predikheeren, en dat ze niets anders verlangde en tevreden was, als haar kind - het kind van haar rijpen leeftijd, dat verzweeg ze - maar gelukkig was, wat kon een vrouw anders wenschen op aarde?

Ze zag er zijn grootmoeder uit en het was aandoenlijk, hoe zij, wat vermoeid misschien, of liever als pralend met een rechtmatige inbezitneming, haar inmiddels achterhaalden zoon bij den arm greep, die haar liefderijk toelachte, en met haar voortstappend, als welkomst-bewijs zijn hand op de hare gelegd had.

Marie had Trientje haastig bevelen gegeven, voordat ze in den tuin gingen. De tafel stond gedekt, en ofschoon de notaris eenige zwakke opmerkingen maakte en voorgaf, dat de waardin uit het Wethuis hun iets te eten bereidde, moesten zij aanzitten. Och, wat sla met hesp (ham), dat

had men immers gereedelijk buiten... en dan, tot bevreemding der gasten, werd een kom met aardbeien opgediend, - in de stad waren er geen zulke te koop, zei juffrouw Mussche. En zij kreeg de tranen in 't oog bij de verblijdende mededeeling, dat er ook nog voor haar om mee te dragen een korfje vol geplukt was.

Een monstertuil van houtpioenen - die aan de tengere kleur en de frissche fijnheid der roos de verbazende grootte paren van hun weelderigen omvang - werd haar nog vóór het henengaan in de hand gegeven.

Nog nimmer was de brave, steeds over 't hoofd geziene vrouw, aldus gefeest geworden. Georgine begreep niets van Marie's handelwijze, Marie die vrekgerig was, wanneer het de gift van een scheutje of een bloem gold, werd nu kwistig daarmede zooals zij met hare geneesmiddels en met hare aalmoezen was! En, niet bekomend van haar verwondering, volgde zij hare oudere zuster tot aan de tuinpoort om de naar 't station vertrekkenden uitgeleide te doen.

‘Vriendelijke menschen toch!’ zei Marie na het afscheid, ‘een goede jongen, die notaris. Wie zijn moeder liefheeft, ziet zijn vrouw later ook gaarne.’

Georgine antwoordde niet; er viel niets tegenstrijdigs op te antwoorden. Het verbaasde haar echter: het was de eerste maal, sinds zij hem kenden, dat Marie, zoodra hij den rug gekeerd had, geen geringschattenden schimp, die gewoonlijk raak was, op Mussche deed hooren.

XVII.

Den volgenden marktdag had de dochter van den Rijken Boer, eieren en boter brengend, de zusters uitgenoodigd naar Crocke. Men zou heetekoeken bakken ter gelegenheid der ‘uitwieding’. God zij geloofd! 't ging deze week gedaan wezen, het mocht ook wel en Dolfine klaagde over al het onkruid, dat er dit jaar was geweest, met al dien eeuwigen regen, niet waar? Naar 't koren zag men niet veel meer om, men liet staan wat stond; maar 't vlas! Vader wilde altijd, uit glorie, die groote vlasgaarden aanleggen, en bedacht niet wat het was voor 't vrouwvolk thuis, met al dat eten koken en 't slameur (last) van de slijting. Denk eens, zij hadden dagen gehad, dat er twintig wiesters waren! Op andere jaren stelde men de tafel buiten; maar nu had men ze allen in de keuken gehad, en hoe kwamen die menschen binnen: bezweet, bemorst, doomend nat!

‘Uw vader is hoovaardig, omdat hij altoos het schoonste vlas van 't omliggende heeft,’ zei Marie, ‘en hoovaardige doet pijn lijden (lijden), zegt het spreekwoord.’

‘Daar lach ik wat mee,’ zei 't plompe boerenmeisje. ‘Ze zitten nu in de suikerijen’ (bitterpeeën), weder het werkvolk bedoelend, en zij gaf verder bescheid over beesten en oogst.

Dat alles zagen ze overigens zelf, zoodra ze eenige dagen later op de groote hoeve kwamen, in gezelschap van een drietal andere dorpsjuffrouwen.

‘Madameke’ Soenen, zooals men haar achterrug noemde,

was er reeds. De dokter had haar afgeladen. Hij was voortgereden om zijn visites in den omtrek te doen; hij zou echter komen pannekoeken eten, hij was verzot op pannekoeken.

En voordat de aanwezigen tijd hadden in de hier zoo gewichtige zaak om hun graad van voorkeur of enthousiasme of hun koelheid uit te drukken voor dat feestgerecht, riep Marie, die met het aangezicht naar 't raam zat en de balie zag openen, levendig verheugd:

‘Kijkt, wien wij daar hebben!’

Het was Luc Hancq met den notaris, den geheim-schrijver en de twee jonkmans-raadsleden.

De dochter van het huis, rechtstaande, wendde evenals al de anderen het hoofd naar 't lage venster, boog zich om te kijken en bij haar klonk het teleurgesteld:

‘De burgemeester en zijn dame zijn bij den hoop niet, ze hadden ook beloofd te komen. Wij zijn misschien te klein van conditie voor hen.’

De nieuwe hond blafte naar de aanstappenden, opspringend met groote rukken zijner keten, als ware 't een plicht hen te verscheuren.

Luc Hancq naderde onversaagd, doch bleef op een afstand, hem dreigend met zijn stok, wat de verwoedheid van den waker nog verdubbelde.

Allen haastten zich binnen.

‘Gaat de deeg?’ vroeg Luc met luimige geheimzinnigheid aan de dochter.

De secretaris, die er op gesteld was, soms ook te toonen dat hij geestig kon zijn, snuffelde rond:

‘Mij dunkt ik ruik den temperpot al,’ zei hij met een

komieke vertrekking van zijn gelaatsspieren, rondkijkend.

Zij waren nog niet eenmaal beslagen, de koeken.

‘Wacht uw tijd af,’ schertste Dolfine en dan: ‘Wat kan ik hier met al dat volk aanvangen? Ik moet mijn weister (open armen) hebben. Vader, - hij was intusschen binnengekomen - ga eens met die menschen naar de stukken (het bebouwd land), gelijk een brave (als 't u belieft).’

En hij stelde 't op zijn beurt voor met den glimlach op 't gelaat: een groote, zware man, die het zelfs nu, dat hij zooveel gasten verwachtte, niet noodig had geoordeeld zijn dagelijksche kleederen - kleurlooze werkmansdracht - tegen fatsoenlijker te verwisselen.

Eerst naar de stallen, gevolgd door heel zijn staf: de sleien (vakken der melkkoeien) ledig. - De koeien waren immers naar de wei; maar de kalvers en de runders alle op 't appel, en elk op zijn beurt geprezen en bewonderd; vervolgens naar de vette beesten, zijn triomf! Hij kweekte voor de markt en had op tentoonstellingen meer dan eene medaille gekregen. Men kon die overigens in de staatsiekamer te zijnent onder glas op donker fluweel in een vergulde lijst zien hangen.

Daar stonden ze, de vette beesten, bont, gevlekt en zwart, op lang stroo met dikke ruggen, alle op éene rij, aan ringen in den muur vast, zonder eenig wellevendheids-begrip met den vliegende staart naar de voorbijdringende heeren slaande, terwijl de dames uit eerbied voor haar lichter schoeisel, met minder belangstelling tevens, zich vergenoegden van op den drempel naar dien rijkdom van levend vleesch te loeren.

Het was er benauwend heet.

Aan de lage zwijnshokken werden de beroeste grendels krassend achteruitgetrokken en het snorkend toespringend dier, brutaal teruggestampt onder de mededeeling, dat het een bark of eene gelt was, hoeveel het woog en voor hoelang het nog te leven had.

Luc Hancq, slechts oppervlakkig met de geheimen van den landbouw vertrouwd en daarin ingewijd, was aldra met de meisjes achtergebleven, toen men de ronde van de stukken deed.

Zij bleken overigens hier ook allen blind te zijn voor de kloekte van de opkomende tarwe in 't bulkeland (zwaar land) door elskanten ingesloten; evenzoo voor den walmenden bloei van het reeds hoge koren op den kouter (vlakke) staande, waarvan de golvend-wuivende aren een lied van vrede en wellust suisden; voor de aardappelvelden en den half afgemaaiden klaverakker. Maar de groote vlasgaard, geel-groen, met zijn milliarden gelijke hoge planttopjes, dicht en effen als fluweel, was al te treffend van natuurschoon: een kreet van verrassing steeg op, een zucht van heimelijke bezorgdheid, bij 't zien van zooveel tengere weelderigheid aan zooveel onweersrampen blootgesteld!...

Daar was nog iets, dat de thans samengeschoolde wandelaren staan hield, namelijk het wiedvolk: zij zaten op den grond, aan 't einde van 't overkropen beetwortelveld, oude vrouwen, jonge meisjes, enkele bejaarde mannen daartusschen. Het laatste schortvol onkruid was op den tas gedragen; de laatste aardappel was ginder verder opgeheuld (met aarde rondgescharreld) en zij vierden

reeds het feest van 't uitwieden (sluiten van den wiedtijd) met een flesch jenever en een flesch anijs, allen uit hetzelfde rondgaande glas om de beurt drinkend, in afwachting van het getuit des horens, die hen naar de hoeve aan den koekebak roepen moest.

Een meisje zong met ietwat beverige, fijne neusklankstem, maar zweeg, zoodra de bezoekers van achter de wilgenreeks opdaagden.

Een gegiegel ontstond onder de werksters, die elkaar fluisterend aanstieten:

‘Allo, gij!’

‘Neen ik,’ schuw-weerspannig.

‘Toe dan, ge moet niet beschaamd zijn’...

En de jongste, hoogstens veertien jaar, bruingebrand van de zon onder haar witten katoenen zonhoed, fijn van profiel, schraal van gestalte, stond op, trok een verfrommeld rood zakdoek uit, wierp zich neder voor Marie, die het naast stond en wreef het over hare voeten: ‘de schoenen werden geveegd.’

Marie haalde hare porte-monnaie uit en gaf een tol. Luc Hancq en de twee raadsleden-jonkmans deden hetzelfde: dat geld was bestemd om meer drank te koopen.

Geen mensch repte een woord er over. De Rijke Boer stelde zich met den rug naar de groep - tegen den secretaris voortpratend - doende als had hij niets gezien.

Toen vroeg een der wiedsters, blijkbaar schuchterheid overwinnend, roodwordend, eerst naar de toegesprokene, dan naar den grond kijkend:

‘Eefer Marie, ken-de mij nog?’ met haar vingeren woelde zij werktuiglijk de mulle aarde om.

‘Neen,’ Marie herinnerde zich niet, wie ze mocht zijn.

‘En ge hebt mij van de vijt genezen, nu te zaaitijd komend twee jaar, ik ben wel zes keeren in uw huis geweest.’

‘Och, inderdaad! dat meisje uit het Uilenhol!’

‘En ons jongetje,’ zei een andere, ‘dat zoo leelijk verbrand was, ik heb nog het overschot van uw potje zelf staan. Ge ziet met ruzie (nauwelijks) nog waar het geweest is.’

Een derde - een oude man - had ze ook geholpen, of liever zijn vrouw en hij vertelde het geval: zij had lang ‘getruikeld’, zij leed aan flauwten - het was al tusschen haar hart en haren buik en eefter Marie had hem wijn met iets versterkends op, in meer dan een flesch, voor haar meegegeven.

‘Korteks, ik ken dat,’ beleerde een andere.

Het moest Marie goed doen dit alles te hooren onder het waardeerend geknik der aanwezigen. Doch haar oogen en haar gedachten dwaalden weg: Luc Hancq had niet geluisterd, hij was met Georgine vooruitgestapt door den widouw (teenplantage), de ‘wissen’ tegenhoudend voor deze, telkens haar hand vattend bij 't overspringen der rechtgedolven watergroeven, die er de noodige vochtigheid in bewaarden.

En nu zag Marie hen gaan langs den wagenslag, tusschen de vruchten, als bekreunden zij zich over niets of niemand, als bestond de wereld slechts uit hun tweeën,... zonder omkijken zag zij hen gaan naar de hoeve toe... en zij vormde de gedachte, dat Georgine ouder, en Luc Hancq jonger schenen dan ze waren, en hoorde iemand de verwonderde bemerking maken:

‘Kijk! de muziekmeester is zoo groot als juffrouw Sanders!’

Waarop geantwoord werd, dat een man van middelmatige gestalte toch nog gewoonlijk niet kleiner is dan een lange vrouw.

En iets onbehagelijks, dat haar den ganschen tijd gedurende de wandeling omzweefd had, als broeiend onweer in de lucht, werd voor Marie een pijnlijk bewustzijn van machteloos pogen en onbevredigd verlangen.

Hoe kwam het toch, dat zij zich altijd nevens Luc gewenscht had en altijd achteraan gelaten of vooruitgestreefd was? Zij had meer dan eenmaal het woord tot hem gericht en toch was er geen gesprek uit gevolgd. Hij had haar zoo innemend de hand gedrukt bij zijn binnenkomen in de keuken van 't pachtgoed, haar zoo streelend aangezien met den zonnestraal van zijn blik... hij wist het immers wel, hij moest het weten, dat zij veel van hem hield...

En terwijl zij nu op hare beurt door de rood-wemelende wisse-roeden ging, achter den notaris, die beleefd het eerst over de grachtjes sprong en ook telkens, helpend, de hand bij 't overwippen der smalle slooten reikte, voelde ze iets van vernedering, iets van vergeten, van achteruitgezet-zijn; zij voelde het voor hem evenveel als voor haar zelve, daar door de korens gaande en het klaverland, waar het zoo hemel-zalig had kunnen wezen!...

Een besef van verlies, een besef van 't hopeloos ontsnappen eener eenige gelegenheid, van verkeerdheid, van wanverhouding; iets overdrevens in smart-gewaarwording meteen, in evenredigheid met de beuzelarij, die er aanleiding toe gaf...

De notaris scheen den zelfden indruk te ondergaan, hij zocht naar woorden ter opwekking van zijn stroef-zwijgende gezellin en, enkel korte, verstrooide volzinnen tot antwoord krijgend, liet ook hij zich weldra aan zijn gewone stilheid over, evenals zij met het begeerlijk oog gevestigd op de beiden, ginder vooraan, en tusschen welken de afstand met hen al grooter en grooter werd.

‘Aan wie de schuld?’ dit vroeg Marie zich af: kwellend en onoplosbaar raadsel.

Was het hare eigene onbehendigheit niet voet bij staak te houden? Koketterie van wege Georgine, die aller gunst trachtte te winnen? Onachtzaamheid van Luc Hancq of voorkeur? - O voorkeur! Bij die onderstelling vlamde Marie's oog, bruiste haar bloed, en kneep zij hare hangende handen dicht. Of was het domheid van Mussche? - Hij had Georgine lief, onbetwistbaar had hij ze lief. Waarom liet hij zich van den eersten den besten de loef afsteken?

En, verachtend, zag Marie hem van terzijde aan: klein, mager, nietig als zij zelve, wat de achter hen komenden niet nalaten konden - verootmoedigend-vergelijkend - spottend op te merken.

XVIII.

Op den boomgaard, aan den gevel, lag de aardappelenput open. De bascuul, die tot het wegen van zoo even op de kar geladen zakken had gediend, stond er nog.

Luc Hancq nam eenige zware kilogram-gewichten op en stak ze snoevend in de hoogte, fier op zijn lichaamskracht.

Heel de groep was rondom hem geschaard.

‘Wie kan er dat?’

Geen enkele dien het lukte.

Toen sprak de Rijke Boer, den kamp verplaatsend op een ander terrein, waar hij de meerderheid had:

‘Wie weegt er 't zwaarst?’

Dat was Luc Hancq niet.

De pachter en na hem Soenen, die intusschen van zijn tilbury gestapt was, droegen den palm weg: over de honderd kilogram elk!

‘Vroeg vet, is vroeg in de kuip,’ fluisterde een der jonkmans-raadsleden, die zelf nauw tot een gemiddelde gestalte kwam en wat beenderig was.

De notaris stond op het toestel, met de twee voetjes dicht bij elkaar, verlegen te glimlachen, schimp verwachtend onder het telkens meer afnemen van gewichten, wat den evenaar nog niet gelijk bracht.

‘Vijf en vijftig,’ zei de Rijke Boer.

‘Notaris, jongen, ge moet nog wat in den regen loopen om te groeien,’ riep Soenen, die een welhebbende landbouwerszoon en stout gebekt was.

Een hoongelach ging op. Mussche lachte mede.

Nu was 't de beurt der vrouwen.

De eene stiet de andere vooruit.

‘Allons, gij, eer aan de oudste,’ sprak de dochter van het huis Marie nader trekkend.

En deze, smaad tegemoet ziende en hem bij voorbaat trotsend, sprak tot den Rijken Boer:

‘Neem nog maar een kilogram of tien uit de schaal, want ik ben te mager om met brood gegeten te worden,’

iets waardoor zij de gritters (schimpers) op haar kant kreeg.

Een der dorpsjuffrouwen was, tot groote teleurstelling van de dochter van 't pachthof, zwaarder dan zij. Eerst zei ze, dat haar vader zeurde (valsch spelen) en verzekerde zich korzelig van de juistheid van 't gewicht; toen volgde de zelfgegeven troost, met de bewering tot de mededingster:

‘t Is dat gij zwaarder van geraas (beendergestel) zijt dan ik. 't Zijn de beenderen, die wegen; bij mij is 't al vleesch,’ wat niemand tegensprak noch beaamde, terwijl zij, zijds neerkijkend, eens in haar eigen bovenarm kneep.

De pachterse kwam buiten met de verblijdende tijding, dat men aan 't bakken was, wat beduidde als een uitnoodiging tot aan tafel gaan.

‘Ha! moeder! 't Is moeder! Toe, moeder, ge moet er ook op!’ En zij werd met vriendelijk geweld naar de bascuul getrokken.

Lachend en glimmend-blozend, in 't bewustzijn, dat de uitslag haar verbazend begunstigen moest, gaf ze hare sleutels en hare porte-monnaie af en deed hare lage schoenen uit:

‘Zonder bedrog,’ sprak ze fier.

‘Twee en tachtig kilos!’

‘Ha, moeder, ge zijt er vier verzwaard sedert verleden jaar te Bamis (October), dat begint te tellen,’ pochte haar echtgenoot.

Georgine had zich schuil gehouden, achter de mannen, hopen, dat men haar vergeten zou. Maar 't was niet zoo.

Luc Hancq deed haar zijn arm nemen en leidde ze met koddige plechtigheid: 'Ten offer,' sprak hij.

De Rijke Boer, ofschoon hij Georgine met het oog geschat had, - want hij was expert in dat vak: 'O ja, met de beesten, nietwaar?' zei hij - nam eerst een paar gewichtjes weg, maar hij moest ze, beschamend voor zijn kundigheid, weder bijzetten, en nog één en nog één...

Een hoerageroep ging op, terwijl Georgine, vrij vlug voor haar lijvigheid, van de weegplaat wipte.

'Vier en tachtig! vier en tachtig!'

'Dat is te veel,' meende Marie spijtig.

'En hoe oud is ze?' vroeg iemand.

'Twintig jaar,' zei Luc Hancq, bewijzend, dat hij goed bescheid wist.

'Moeder, ge zijt af! Primus af!' verweet haar, zelf teleurgesteld, maar recht latend weervaren, wien recht toekwam, luidruchtig schaterend, de Rijke Boer.

'Wie zou dat peinzen,' zei zijn vrouw, verdwaasd, Georgine aanstarend, 'maar toch... alzoo een fort (sterke burcht)!'

'Ja een vrouwmensch als een linde,' verklaarde een der raadsleden bewonderend.

'Een deurgat vol,' bevestigde Soenen.

Georgine had zich beschaamd en toch tevreden, met inwendig-gestreeelde eigenliefde vóór al de anderen binnen-gehaast.

XIX.

Aan het maal was het korts geleden afsterven van mevrouw Pijpeling de Diependale ten berde gekomen, en men vertelde, dat haar kasteel nu zichtbaar was - gedurende de afwezigheid van den erfgenaam - zichtbaar met al zijn antiquiteiten en schatten van kunstvoorwerpen.

Iemand stelde voor er heen te wandelen - het was niet heel verre vandaar, juist achter een paar sparren-bosschen.

Dit geschiedde dan ook.

Marie kreeg weder hartzeer. Zij stond aan den uitgang, met haar zonnescerm in de hand, terwijl Georgine gearmd met de dochter van den Rijken Boer, vooraan trad op den boomgaard. Ditmaal was ze wel besloten te gaan naast Luc Hancq, die nog binnen toefde met de heeren, en zij wachtte hem af.

‘Ge staat daar zoo verlaten van God en heel de wereld,’ merkte het jong, onschuldig vrouwtje van Soenen, goedig schertsend op, en nam haar bij de hand, deze in haar eigen arm legend.

Marie was gevangen en verwenschte heimelijk, met den genepen glimlach op den mond, de verstoorder van haar krijgsplan.

Luc Hancq trad op den drempel, hij aarzelde een oogwenk, toen stapte hij vastberaden door, zijn sigaar in 't gras werpend, en voegde zich aan den linken kant van Georgine, en ging met de beide meisjes voort tusschen

de naakte, zwarte stammen onder den dichten dom van 't sparrenwoud.

Marie luisterde verstrooid naar wat haar gezellin vertelde.

Zij had één troost: Georgine was ten minste niet alleen met hem: 'De derde persoon sluit alle vertrouwelijkheid uit.'

Daar stond het somber kasteel in 't water, met zijn torens en zijn ophaalbrug. Daar was het dat de van elk beminde mevrouw in de laatste tijden winter en zomer verbleef.

De eeuwenoude boomen spreidden breed hun kruinen in de lucht en groote vlekken schaduw over 't zonnig grasplein uit.

De klopper viel kletterend op de met zware spijkers beslagen poort: 'Mogen wij, als 't u belieft, het kasteel van binnen zien?'

De toegesprokene, de tijdelijke bewaarster er van, die door 't kijkgat had gelonkt, trok grendels weg, ketens vielen, en een kleine deur in de groote poort werd ontsloten.

Zij mochten binnenkomen. Het was hoog te schrijden over 't hout, de opening tamelijk ver boven den grond zijnde.

Zij stonden in een ruime, gewelfde hal, waar luid de stap en hol elk woord weergalmden.

'Neen,' zei de vrouw, die hen had ingelaten, nu eerst de vraag beantwoordend, 'maar op het binnenhof moogt gij gaan. Het kasteel is voor niemand open, de zegels liggen.'

Verder aandringen ware overbodig geweest. En, teleurgesteld hielden de bezoekers zich tevreden met het rond-drevelen onder een soort van open zuilengang, met groen berankt, met marmere beelden versierd, met bloemen

vervroolijkt. In 't midden dier binnenplaats was een Fransche tuin aangelegd: één schitterend, oogverlokkend mozaïek van kleuren vormend; op den achterkant was er een breede opening tusschen de veel kleinere gebouwen gelaten: een alleenstaand duivenhok en paviljoenen, en vandaar zag men een onafzienbare eikenlaan en rechts eene groene, door den zonneschijn als tot geel gebleekte weide, met inkt, zilver en roeststipjes van grazende koeien; verder lagen uitgestrekte korenakkers.

De gasten drentelden rond, de eene hier, de ander daar, opkijkend naar de lange reeks vensters der verdieping, waar ze niet mochten gaan; schertsend hun ontgoocheling uitsprekend. De blijde, trotsende toon kreeg iets schendends in dit voornaam verblijf van landelijke rust, waar de bewaakster onbewegelijk aan een kolom staande, op haar oud gelaat, dat ernstig bleef, nog een schaduw droeg, welke de onlangs voorbijgetogen visioenen van ziekte, dood en begrafenis er op hadden nagelaten...

De linker hoek vormde een ook alleenstaande toren, hoog, half door klimop begroeid met schietgaten in den ruwen steen. Hij scheen nog antieker dan het overige. Beneden diende hij voor thans ledigen paardenstal, boven tot hooizolder.

Dit zagen enkelen, die langs de steile binnentrappen waren opgeklommen. Een bijna rechte ladder leidde vandaar naar den top. De raadsleden daalden er reeds af, toen Luc Hancq gevolgd door de juffrouwen, ook tot boven de trap kwam.

Heel omhoog had men een schoon vergezicht op 't omliggende, zeiden zij.

‘Wie gaat er met mij mee op de ladder?’

Dit was veeleer tot Georgine dan de overigen gericht, en meteen wilde Luc Hancq ze bij den arm grijpen om ze boven te troonen.

Maar Georgine verweerde zich; die dunne sporten boezemden haar angst in.

Geen enkele der aanwezige meisjes scheen door het waagstuk bekoord.

Toen zei Marie: ‘Ik,’ zenuwachtig, een spoedig besluit nemend.

Zij lichtte van voren haar kleed op en trok hem op de lange ladder achterna. Hij was reeds aangeland en keerde zich in de gaping om, ten einde een helpende hand te reiken.

Zij stonden op de platte tinne, in 't vrije zonder iets nog, dat den horizon in 't ronde belemmerde, met het juichend gevoel van zwevende overheersching, dat vlerken wenschen doet, en het besef, dat de voeten hinderend aan de aarde vastgekleuisterd zijn.

Zij gingen rond op 't enge ruim en keken naar alle winden: niets dan groen tot in de verste verten; naderbij boomen, boomen, overal boomen, van bovenop gezien, als ware heel de onmiddellijke omgeving een enkel bosch...

Luc Hancq leunde over een kanteel. Hij moest zich gevaarvol buigen om over den dikken muur naar beneden te kunnen zien en gezien te worden.

‘Maar komt dan toch ook hier!’ schreeuwde hij naar degenen, die reeds weder op de binnenplaats waren.

‘Mij dunkt, dat gij ons ginder heel wel missen kunt,’ riep stout de dochter van den Rijken Boer.

Maar hij hoorde 't niet of stelde zich aldus aan. Hij was tot bij Marie gekomen, die vaag in den gezichteinder staarde, met de twee mooie handen op den grauwen steen steunend.

Het was of ze onwillekeurig een naderende beweging had gedaan of allengs opzettelijk naar hem toehelde.

‘Wij staan hier verheven boven alle creaturen, zooals men zegt van Onze lieve Vrouw,’ begon hij glimlachend.

‘Hoog en droog en verre van geluk,’ antwoordde ze een kinderrijmpje, als onbewust, aanvoerend.

‘Hoog en droog, ja, maar verre van geluk, dat betwijfel ik,’ zei hij behaagziek, ‘misschien zijn wij er wel nader bij dan wij denken.’

Zij sprak niet, doch stond nu heel dicht bij hem. Het was alsof een wederzijdsche magneetkracht hen tot elkander trok.

‘Wat zegt gij?’ vroeg hij, met het gelaat zoo tegen het hare aan, dat zij er de warmte van voelde.

‘Misschien,’ was haar gemurmeld antwoord.

Hij had zijn hand op de hare gelegd. Zij trok ze niet terug. Toen sloeg hij ze om haar middel, dan hooger, en zij liet hem begaan en leunde haar hoofd tegen zijn schouder aan. Zoo stonden ze thans roerloos, zwijgend, eene pooze. Hij knelde haar al vaster en vaster en zij zag op naar hem met hare schoone, smachtende oogen. Heel zijn aangezicht was veranderd, vurig, stout, hield hij de blikken op haar gericht.

‘Hebt ge mij lief?’ vroeg ze zacht en fluisterend in de duizelige zekerheid van haar geluksroes.

‘O, Marie, of ik,’ zei hij en in stede van alle verder antwoord drukte hij haar op zijn borst, onstuimig en

hartstochtelijk. Toen kuste hij haar op de wang, op de ooren, in den nek, herhaaldelijk in den nek.

En huiverend van zaligheid, verloor zij gansch het hoofd. Zij sloeg hare eigene armen om zijn hals en hijschte zich op naar hem. Zij ook wilde, stout, hem kussen op hare beurt.

Maar, als wakker schietend uit zwijmeldronkenheid, weerde hij ze wankelend af: 'Marie, dat is niet wel gedaan,' sprak hij ontsteld, zichtbaar beangstigd.

Waarom was dat niet wel gedaan? - omdat zijn vrouw zoo onlangs dood was?...

'Kom,' hernam hij zich naar de openliggende val haastend, 'kom, het gezelschap wacht naar ons.'

En als dronken ook zij, onthutst en in verwarring, haar borststrik, haar middelgesp op hun plaats trekkend, met een zegepralend gevoel van verovering, volgde zij hem.

Het afstijgen bleek moeilijker dan het klimmen, en zij was bang geworden. Met de eene hand hield zij haar kleederen rondom de beenen, met de andere kliste zij zich aan hem, die hooger stond, die achterkwam. Zijn vingers beroerden de hare, zij kneep ze sterk, beduidenisvol en krampachtig en wederkeerig, als krampachtig beantwoordde hij die drukking.

XX.

Enkele regendruppelen vielen, toen zij allen verzameld, juist weder aan 't hofgat van het pachtgoed kwamen. Men gaf er niet veel acht op, denkend, dat het wel zou

overgaan, ofschoon het reeds heel den namiddag in 't westen gemaakt had (samenpakken van wolken).

Opnieuw werd in huis eten opgediend, niettegenstaande de protestatiën van de vrouwen, die de verantwoordelijkheid op zich laadden te beweren, dat geen mensch nog naar iets goest (lust) had, of zelfs nog iets had kunnen nutten, en die, onder de zwijgende, verlangende beduchtheid der mannen, de gastvrij gezinde dochter wilden tegenhouden in het dekken der tafel en het tappen van bier.

Te harer beschaming, werd het verschijnen van een groote hesp (ham) met gejuich begroet.

‘Ziet ge 't wel!’ triomfeerde de aanbrenghster.

‘Bravo!’ zei Soenen in de handen wrijvend.

‘Een goede schel hesp met mostaard en roggebrood kan er niet om liegen,’ zei een der raadsleden.

‘Vleesch maakt vleesch,’ beleerde de andere met een volksspreuk, ‘maar men zegt, dat visch maar schuim en is.’

‘Kalfvleesch is toch maar half vleesch,’ meende de Rijke Boer met een glimlach op zijn vet gezicht, ook een spreekwoord aanhalend.

Al de mannen namen plaats, zelfs de secretaris schoof schuchter nader. Groote stukken werden afgesneden en rondgegeven, bier was schuimend uitgegoten.

‘Trek toe,’ zei de boer, in den inhoud van zijn bord kervend en, zijn glas opheffend, ‘laat er ons maar aanvallen als een puit aan 't versch water.’

De waarheid was, dat de fletse koeken bij de hongerigen weinig bijval hadden gevonden. Het zwijnevleesch was niet genoeg gesalpeterd, kleurloos, wat te zout, niet

behoorlijk geweekt en niet heel gaar, maar het scheen toch smakelijk na de opwekkende wandeling.

De regen hield aan, er was geen mogelijkheid om te voet weer te keeren voor de juffrouwen, die lichte kleederen en licht schoeisel aan hadden.

Soenen was reeds vertrokken in de tilbury met zijn vrouw, jammer dat er geen plaats voor de anderen was, zei ze met grooter dienstvaardigheid dan practischen zin, want de aanwezigen moesten wat verder de tegenovergestelde richting van Crocke nemen.

Eindelijk, daar de avond reeds naderde, werd dit besloten: de heeren zouden te voet naar Vroden terugkeeren; de boer zou zijn sjees laten aanspannen, en de dames naar huis voeren. - Was dat zoo goed?

Ik geloof het wel! Met dankbaarheid werd het aanbod goedgekeurd.

Marie zat op de achterbank aan 't raampje met twee dorpsmeisjes, Georgine vooraan naast een andere, terwijl de koetsier - de boever van 't pachthof - op den papegaaï (klapstoel) plaats nam.

Het zware paard reed met het zwaar gevaarte - na groet en dank en handdrukken - van het erf door den regen.

De velden lagen in een mist; weldra liep het nat in groote tranen langs het glas; de druppelen trommelden aanhoudend op de lederen kap; de binnendringende vochtigheid, die de vooraanzittenden misschien hinderde, deed de weldoende warmte aan rug en schouders te beter waardeeren op de achterbank.

Nooit had Marie zich zoo gelukkig gevoeld als daar, in die sjees, geperst, zwijgend, slaperig, of in 't oog van

de aanwezigen neergedrukt schijnend, onder den ontzenuwenden invloed van den regen. Ginds, verre nog, in aangroeiend duister, door den damp en de avond-nadering afgestompt, verrees de toren van het dorp; elke stap van 't paard, elke schokkende beweging van het rinkelend rijtuig bracht er hen nader, en hare behagelijke rust was zoo groot, dat altijd aldus voortrijden en nooit aankomen misschien het opperste geluk geweest ware. Ja, met de bedinging, dat zij den hemel in haar hart behouden mocht. Daar lag het heil, diep verborgen nog, opborrelend als een fontein in de bergstreek, die haar water tusschen twee verengende steilten, heimelijk onder rankende bramen en overhangend plantgewas, voortstuwt naar de open vlakte, waar het wijd - zoo wijd het wenscht, zijn oevers zal mogen uitbreiden onder Gods heerlijke zonne...

Zou ze 't aan Georgine zeggen, dat zij en Luc Hancq elkander beminden? Want in hare naïeve oude-meisjes onschuld, kon zij, met haar eerlijk gemoed, het gebeurde niet anders aanzien dan een algeheele wederkeerige overgave van hun eigen zelve. Het huwelijk was slechts nog een quaestie van langer of korter uitstel. Zij had hem veroverd, den alom geprezene, van elk gezochte! Wel was zij er van bewust, dat zij zelve, niet hij, de vonk aan 't smeulend vuur gestoken had. En wat haar, ingeval van niet gelukken, tot een knijpend zielsverwijt van woedende vernedering geworden ware, lag thans diep bedolven in de verscholenste plooien van haar geweten, versmacht onder de lauweren van de zegepraal, ongeraden van iemand tot van hem toe niet...

Bij het terugkeeren van Diependale had hij zich van

haar verwijderd gehouden en ook Georgine niet opgezocht, nevens den Rijken Boer stappend. Marie had naar hem niet meer omgezien. Het was niet meer noodig, zij had hem gansch in hare macht, en nu vond zij het kiesch van zijnentwege haar met schroomvalligheid van zich af te hebben geduwd, ginder alleen op dien hoogen toren, waar zijn liefde voor haar hem tot het al te vrijpostig uiten derzelve had meegesleept...

En men dorst zeggen, dat die man lichtzinnig en minziek was, en aan die vrouwen, met welke het toeval hem in aanraking bracht, zocht te behagen! Alsof hij haar vroeger niet steeds met den grootsten eerbied bejegend had!

En thans, met de oogen dicht, luisterend naar het bedarend, geestverdoovend gedruuppel op het leder boven haar hoofd, verplaatste zij zich nogmaals in gedachten op dat hooge platform, afgezonderd van elk ander levend wezen, tusschen hemel en aarde zwevend.

Wat had zij daar gezien? Zij wist het niet meer: groene verten, iets dat haar brein deed duizelen. Hoe was hij nader gekomen? Zij wist het ook niet meer; maar zij voelde zijn lauwen adem op haar hoofd; zij voelde de warmte van zijn hand door haar dun kleed, knellend in hare lende, en hooger op, en de ontoombare kracht, waarmede hij haar op zijn borst had gedrukt, de ruige koude van zijn snorbaard in haar nek en 't zengen van zijn lip daaronder. Die kussen hadden er als een brandplek nagelaten.

Wat zouden ze samen gelukkig zijn! Zij, Marie, zou zijn wenschen bestudeeren, zijn geringste verlangens

bevredigen, van hun woonst een klein hemelrijk maken. Zij zou niet meer uitgaan, of slechts zeer weinig, overtuigd dat degenen, die het lot begunstigt, niet langs de straat loopen maar hun heil binnenshuis vinden...

En nu dacht ze ook aan Georgine en hoe ze in haar angst voor zijn verlies zelfs - belachelijk scheen 't haar nu! - opwellingen van jaloezie voor deze gevoeld had! Georgine was een kind tegenover hem, in leeftijd en verstandsontwikkeling. Hij had haar eertijds op zijn knie paard laten rijden en haar aan de hand in zijn tuin en op den boogaard onder de boomen, afgevallen peren zoekend, rondgeleid...

Georgine was van Diependale met den notaris teruggekeerd. Zij had zelfs zijn arm aanvaard. Marie had zulks met een nog verhoogd geluksgevoel gadeslagen. En in den overmoed van haar triomf scheen het haar nu dat alles, wat zij onder handen nam, gelukken moest: zij zou het wel weten door looze, en toch onschuldige kunstgrepen te bewerken, dat Georgine hem genegen werd: hij was een door en door brave jongen. Beiden zouden goed te zamen zijn. Zij had Georgine zoo lief, zoo hartstochtelijk lief! Georgine zou in 't ouderlijk huis blijven; zij - de zusters - zouden elkander dagelijks zien!

En met zelfverteedering dacht ze opvolgens aan allen, die ze in 't verleden had bemind: hare vroeggestorven moeder, haar vader, dien ze zoo lang en met zulke trouwe, onwankelbare toewijding had opgepast gedurende zijn pijnlijke ziekte, en hoe zij, als jong meisje, de opkomende verliefdheid slechts tevens met de teleurstelling van gebrek aan wedermin had voelen ontwaken: Florisonne! En...

nog dieper drong ze door in de verborgenheden van haar binnenste: hoe kwam het toch, dat zij, die immer te fier geweest was om door woord of blik haar neiging te laten raden, ditmaal alles over 't hoofd ziende: menschenblaam, schuchterheid, eigenwaarde, behoedzaamheid voor haar goeden roep, door iets geweldigs, iets sterker dan haar wil, iets ontembaars, onoverwinbaars, alleen met hem - Luc Hancq - dien stouten stap op den toren had gewaagd, die beslissende vraag: 'Hebt ge mij lief?' had gesteld?

O, omdat zij Luc Hancq beminde met een eenigen hartstocht, dien zij nog nooit voor iemand had gevoeld...

Wat haar het meest verbaasde en verblijdde, dat was de herschepping van haar eigen hart. Zij had soms getwijfeld of het wel goed was, wanneer zij er weerzin in ontdekte voor personen, die ze vroeger nooit gezien had, enkel omdat de harmonie van hun leven en hun geluk iets strijdigs was met de - voor anderen onhoorbare - botsende wangeluiden harer onbevredigd blijvende ziele-eischen.

Hoe had zij mevrouw Florisonne niet gehaat, de schoone, vroolijke, minzame vreemdelinge, met haar fleemenden tongval uit een verre streek, een tongval, die veel bijdroeg om alle harten te veroveren en die zij, Marie, niet hooren kon, juist omdat hij haar zooveel bekoorlijkheid bijzette. Het vrouwtje van Soenen, dien ze zelf niet gewild had ook, zij kon het niet verdragen, dat dwaas, onbeduidend ding, dat door het lot begunstigd schepsel, dat het heil gevonden had, waar zij zelve het verschopt had en desnoods nog verschoppen zou. Dat vrouwtje had haar echter nooit een stroo in den weg gelegd!

Och ja, Marie ontkende 't aan haar zelve niet: zij was bijwijlen zoo opbruisend, zoo stroef, zoo onrechtvaardig geweest onder de drukking van haar leed. Nu scheen de zon in haar hart als in een lusthof en verlichtte er heerlijkheden: goedertierenheid zonder grens, behoefte aan zelfverloochenen, aan algeheele toewijding, zachtmoedigheid, kwijtschelding van elk te haren opzichte gepleegd verbreken! De broedermin, die zij eertijds de rampzaligen alleen toedroeg, werd nu bij haar op allen - genietenden en verstootelingen - uitgebreid en zij had armen willen hebben om heel de gelukkige of lijdende menschheid liefderijk of erbarmend daarin te omvatten.

Marie voelde iets van 't geen de voor de eerste maal bloeiende plant moet voelen, die beducht en twijfelend, de bedroevend-trage heimelijk-ontwikkende werking van haar knop heeft gadeslagen en hem eensklaps, door 't morgengloren gewekt, ziet opengaan, in verraste, bevreemde bewondering van zelf-bezittend schoon!

Ja, zij was zijner waardig, elke karakterfeil was in de zee van haar liefde opgeslorpt. Zij bracht Luc Hancq niets dan hartsrijkdommen aan en... hij vond haar mooi, dat was een andere niet te verachten gave van het gunstig geworden lot: 'De schoonste oogen van heel de wereld,' had hij van de hare gezegd, - een vrouw vergeet dat niet. Zij wierp dien lof in de balans harer zelfschatting, tegenover menig verguizen, waaronder zij als een aangenomen waarheid had geleden, en, met het veranderlijk oordeel van eigen bespiegeling, zag zij de weegschaal onder 't gewicht van z i j n uitspraak, zwaar in haar voordeel neerhellen.

En zeggen, dat zij in haar verborgen, razend jagen naar geluk eens figuurlijk er toe afgedaald was tot het in aanmerking nemen van 't voorstel om dien groven, dwazen dokter Soenen als man te aanvaarden!

Maar neen, dat ware toch niet mogelijk geweest, indien ze toegestemd had, zou ze voorzeker op het beslissend oogenblik, op den laatsten dag misschien gebeeld (van 't huwelijk afzien) zijn. Zelfs de burgemeester, de deftige, wijze, in stilte geruimen tijd kalm aangebeden man, wat was hij tegenover Luc Hancq?

Niets.

Zijn voor haar zoo aantrekkelijk figuur was geheel opgelost en verzwonden als rook in den illusie-glans, die Luc omgaf... Godlof, dat Florisonne zich niet om haar had bekreund, zij had met wachten 't groote levenslot gewonnen!

Door 't grijze regenwaas zag Marie nu twee gestalten naderen in 't midden van den steenweg. Zij traden elk langs een kant om 't rijtuig door te laten: de postbode en de veldwachter.

Stasius bracht, op militaire wijze groetend, de hand aan de shako en de briefdrager volgde hem na en sloeg ook werktuigelijk aan. Het wasdoek van hun mantelkraag blonk van het neerstreamend nat. De twee onbewuste aanbengers-uitbazuiners van het heil!...

Nieuwjaarsdag! Dit ontmoeten was als eene bevestiging van de blijde boodschap, die haar toen uit hun mond had toegeklonken.

XXI.

En nu brak voor Marie een zalig tijdperk aan. Zij leefde in den betooverenden roes, die de plotseling-bevredigende oplossing eener alles overheerschende levensvraag, lang in bangen twijfel tegemoet gezien, weldadig-duizeligheidwekkend nalaat. De kalmte na den storm, windstilte volgend op een zee van hooge, holle baren, tegen elkander aanbruisend in heimelijken nacht, klotsend, schuimend, ziedend, huilend, in opstand tegen haar zelve, met al het martelend weten van noodeloos krachtsverspillen tegen een onverbidde lottbestemming...

De figuurlijke zon was opgegaan en blonk in goud van morgengloren over het spiegelvlak van Marie's innerste wezen, er den blauwen hemel en de laatste verdampende nevelwolkjes van twijfel in weerkaatsend.

Zij beminde, zij werd bemind!

In deze twee daadzaken lag alles besloten. Het verleden was uitgewischt, de toekomst behoorde haar toe, bij voorbaat genoten in de verbeelding, die alles, als met diamantgruis overstrooid, doet schitteren, dien de werkelijkheid, hoe schoon zij ook mag wezen, toch immer veel van haar luister ontnemt.

Zij had, haar eind-voornemen getrouw, geen woord aan Georgine over haar heil gerept.

Waarom?

Dat had ze niet kunnen verklaren, wellicht was het nog te broos, te nieuw, te tenger om het met woorden te ontbloesemen. Zij aanbad het in stilte, dat eigen heil,

in een boeiende bespiegeling, schier beducht om het nader te brengen aan haar blik, evenals de krijger eener zeldzame orchidee ze een wijle met bewonderende aarzeling aanstaart, eerdat hij ze aan durft nemen; evenals de gretige verzamelaar een prachtigen, raren vlinder, die in 't bereik zijner vingeren, vertrouwwol zorgeloos, onwetend van 't hem dreigend gevaar, de fulpen vlerken openen toeslaat, in stom verrassen een poos, zooveel schoonheid eerbiedig aanstaart, aler hij dien in - altijd schendende - bezitneming vastgrijpt. Wellicht was 't nog iets anders, dat haar weerhield: het terughoudend gevoel van den rijke, die er tegen opziet om zijn schatten bij minder begunstigten tentoon te spreiden.

Althans wat er ook van zij, Marie bewaarde haar geheim en Georgine scheen niets te vermoeden. In voortdurend, vreedzaam genot vloden de dagen heen. Er was bijna geen gerucht meer in huis. Trientje verrichtte met bescheiden keukengerommel haar nederige bezigheden. Marie trok pluksel, kookte kruiden, bereidde remedieën. Georgine begoot de metaalglimmende aspedistra's, de spitse dracaena's en de bloemen, die in overvloed - jammer, dat de voorgevel in den zonnkant lag - te rasch verwelkend, aan de straatvensters groeiden of bloeiden. Zij zuiverde de kooitjes der vogeltjes, nam toen een korfje en haar zonhoed en ging naar den tuin om witte jenevers (aalbessen) of frambozen voor 't nagerecht, niettegenstaande de hitte van 't naderend middaguur.

Aldus vloog de morgen heen. Na het maal zaten zij te zamen met hun handwerk op het voorhof, onder den moerbezieboom van allerlei te praten, elk van haar kant

de komst van Luc Hancq beloerend, soms gevolgd of vergezeld van den notaris.

Zijn verschijning had het uitwerksel van een electrischen vonk, die, ofschoon men hem verwacht, bij het stoutmoedig vingerberoeren van den conductor eener beladen machine, toch een zekere vluchtige ontsteltenis op den min of meer sterken, teweeggebrachten schok doet volgen.

Een zenuwachtige beweging ontstond in de voortwerkende handjes, de blos steeg naar 't gelaat, de ontspannings-glimlach verscheen op de lippen, de glans in 't oog.

En hij zat neder, zijn bleekgrijzen vilten hoed, met het smalle rouwfloers om, stond op het tafeltje. Marie was als verliefd op dien hoed, die om zoo te zeggen een deel van hem zelf uitmaakte, of zag ze er dezen zoo gaarn staan als de tastbare belofte van zijn gerekte tegenwoordigheid?

Wanneer iemand om zalf voor een brandwond, om wijn voor zeere oogen, om vlierbloemen voor thee of wat niet al kwam, moest ze binnengaan, en Luc bleef met Georgine alleen, soms een heele poos; want Marie aanhoorde gedwee en belangstellend elke mededeeling over ziekte of nood. Zij gaf vaardigen raad en doelmatigen troost. Haar stem, eertijds wat scherp, had iets melodieus verkregen, iets teeder-weemoedigs bijna. Zij was nog even schraal van figuur, maar hare bewegingen, zachter en trager, stompten het puntige van alle hoeken af; haar fraaie hand beroerde nog omzichtiger kwetsuur en lijdend lichaamsdeel.

Georgine was hare lieveling als voor geruime jaren tijdens dezer kindsheid. Elk klein huiselijk geschil werd

alda door Marie's ongewone, schier onverschillige toegeeflijkheid gedempt en viel ter bevrediging der jongere zuster uit.

‘Wat kan 't mij schelen voor den korten tijd, dien ik hier nog doorbreng?’ dacht Marie.

Georgine had behoefte aan veel slaap, wat de wakkere Marie nooit vergoelijkend begrepen had. Zij deed haar derhalve als kleine scholierster vroeg opstaan, en later toen zij haar dwangrecht feitelijk over de volwassene verloren had, spaarde zij deze noch berisping noch afkeurenden spot.

‘Ik wil Georgine niet meer kwellen, het ligt aan haar gestel, de eene mensch is de andere niet,’ sprak ze nu tot zich zelve, van alle strengheid afziende.

Trientje zei meer dan eens opgetogen tegen andere meiden in de buurt:

‘Onze eefter Marie is wel de helft “verbraafd” van dezen zomer.’ Iets dat minder belangstelling bij het nieuwsgierig auditorium scheen op te wekken dan vroeger bedekt gefluisterde, van een schuw ommezien verzelde klacht.

Dat Luc Hancq, na het beduidenisvol gebeurde op den toren, nog geen gelegenheid had waargenomen om bij haar alleen te zijn, verblijdde Marie bijna, en geruimen tijd verwonderde het haar niet. Welvoegelijkheidshalve konden zij aan geen huwelijk denken, voordat zijn rouw uit was.

Van hem, van zijn liefde en trouw geloofde zij zeker te wezen en wanneer de herinnering aan zijn reputatie van vermoedelijke liederlijkheid - als eerlijk meisje en als de dochter van Luc's besten vriend slechts zeer gelenigd

aan haar oor gekomen - onvrijwillig in haar opstond, was het enkel om die verontwaardigd te smoren: hij had zoovele jaren in haar ouderlijk huis verkeerd zonder zich ooit een aanraking, een woord, een blik tegenover haar te veroorloven, die niet met de grootste deftigheid gepaard kon gaan; geen vroolijke zet ooit dubbelzinnig gewaagd. Neen, neen. Hij was een treffelijk man en zijn vroegere terughouding mocht als een waarborg voor het ernstig-gemeende zijner stoute daad van verliefdheid gelden. Hoe vrijpostiger zijne omhelzing haar voorkwam, hoe sterker werd haar vertrouwen in zijn oprechtheid.

Doch zij vreesde een vernieuwing van het heugelijk, zoet-beschamend tooneel van de torentinne. Zij vond het beter geen strijd met hem te moeten aangaan voor het bespoedigen van hun huwelijk; want zij voelde, dat al hare aan te brengen beweeggronden in 't voordeel van een gewenscht uitstel, als rook in den wind zouden vergaan bij de eerste hartstochtelijke uitdrukking van zijn vasten wil.

XXII.

Er kan, bij zomerdag, nog geen wolk aan den hemel, nog geen samentrekken van damp aan den gezichteinder, en toch reeds electriciteit in de lucht, onweêr in aantocht zijn. Men ziet het niet, men geeft zich eerst geen rekenschap van wat men voelt, maar ondergaat iets onbehagelijks, drukkends, iets, dat men van zich zou willen jagen als de zoogenoemde 'donderbeestjes', vergezellers van dompe hitte, voorboden van storm, die, duizendvoudig in getal, de huid prikkelen en den mensch kwellen op

zulk een stond. De eerste doffe, hemel-rommeling doet ons verrast opzien en geeft ons de oplossing van 't raadsel. Ja, ginder zit ze, achter de boomen komt ze op, de grauw-zwarte vlaag, de gevaarvolle, die ons zoo zenuwachtig maakte en weldra verdelgend boven ons hoofd losbarsten zal.

Zij waren alle drie, Luc Hancq en de meisjes, op 't hof gezeten, niet meer onder den moerbezieboom thans, want zijn rijpe vruchten vielen onverwacht hier en daar, en vlekten met purper den zoom der bleeke zomerkleeden en den rand der witte broek en maakten 't er onveilig, door de Spaansche vliegen en de hommels, welke het vertrappeld en geschonden fruit aantrok.

Zij zaten, voor de eerste maal, verder nu aan den door 't hooge huis beschaduwden buurmansmuur. Vandaar ook zagen zij de straat, zelfs wat beter. Maar Marie kon van uit haar apotheekvenster die rustplek niet zien. Zij had het nooit opgemerkt, doch nu werd ze het gewaar. Want terwijl zij met een vrouwtje, dat om een stillend middel voor haar kindje kwam, daarbinnen aan 't praten was, betrapte zij zich zelve op bespieding. Onwillekeurig werd haar oog aangetrokken naar Luc Hancq en Georgine, die op de binnenplaats gebleven waren. En nu eerst bekende zij aan zich zelve, dat zij hen eertijds bestendig gadesloeg.

Het was haar toen een genot: de beide eenigen, die zij op aarde innig en trouw liefhad. Zij zag Georgine, aan handwerk voortarbeidend, naar hem oorleenend luisterend, bescheiden opkijken en glimlachen, en hij ook glimlachte. Zijn twee voorste tanden blonken tusschen de scheiding van zijn blonden snorbaard uit; een eigen-

aardige plooi trok zijn oogleden aan de slapen een weinig naar omlaag, wat zijn anders zoo levendig, beweegbaar gelaat iets melancholisch of droomachtigs kon bijzetten.

En heel Marie's hart vloog naar hem toe, en zij vroeg zich af, of hij het in de herhaalde tweegesprekken niet reeds uitgebracht had, wat nieuwe band hen dra verbinden ging?...

Ditmaal ontwaarde ze enkel nog een sport van zijn stoel, zijn uitgestoken voet, onder den rand van een ietwat opgetrokken, witte broekspijp, een poot en een hoek van de ijzeren tuintafel, een op den grond liggende vouw van Georgine's gebloemd kleed...

Zij hield het niet uit, een gevoel van onrust en onveiligheid borrelde op, en tot groote verbazing van het, hare rampen vertellend moedertje, schorste juffrouw Marie in eens het onderhoud op, ze te midden harer rede onderbrekend, met een korte aanbeveling voor 't aan te wenden heelmiddel.

Wanneer zij, op andere dagen, de beiden naderde, hielden zij een onverschillig gesprek, dat voortgezet werd. Thans trof het haar, dat Luc Hancq eensklaps zweeg, en zich achteruittrok van de tafel, waarop hij, met de ellebogen steunend, het hoofd dicht bij dat van Georgine gestoken had, terwijl deze, hoogrood, een oogenblik nog, als betooverd, luisterde naar woorden, die niet meer gezegd werden, toen opkeek, onthutst, gestoord, als 't ware, en in verwarring sprak:

‘Zij-je daar zoo gauw!’

‘Is het te gauw?’ vroeg Marie met een bewustzijn van indringing.

Doch hij, reeds gansch in het bezit van al zijn vaardige geestvermogens, antwoordde hoffelijk, haar tegen-lachend:

‘Wel eens te laat maar nooit te gauw.’

Ondanks dat, heerschte er een verlegenheid. Georgine had de handen in den schoot gelegd, het werk onaangeroerd blijvend. Dit kon de vlijtige Marie niet verduren:

‘Maar doe dan voort,’ gebood ze.

‘Ik heb geen wol meer,’ ontschuldigde zich Georgine, en ten bewijze liet ze den korten eind van haar breidraad door de vingers glijden. En na een kleine poos, veelmeer naar 't scheen ter bezwering van een onuitgesproken blaam dan uit behoefte naar naarstigheit, vroeg ze:

‘Toe, Marie, haal mij de streng saaiette, ze ligt boven op de logeerkamer in het tweede schoof.’

Marie was gewoon haar van jongs af te dienen; sedert Georgine volwassen was, gebeurde zulks soms met tegenzin; in de laatste tijden altijd weder met bereidwillige dienstvaardigheid.

Ditmaal werd ze wederspanning:

‘Uw beenen zijn jonger dan de mijne, ga zelve,’ zei ze eenigszins scherp.

Wat Georgine, na een korte aarzeling van haar aangeboren vadsigheid deed.

En daar zat Marie alleen met hem, voor de eerste maal sinds hun... verloving op den toren.

Zij boog het hoofd diep over haar werk, zeer bescheiden in de zekerheid van het hooren eener rondborstige verklaring en een bepaald huwelijksvoorstel, dat ze reeds besloten was met gereedheid, doch in eere-herstellende

deftigheid te aanvaarden, en waarvan zij tevens het hartstochtelijke met milde kalmte dempen zou.

Maar hij sprak geen woord; hij had eene schaar genomen, met welke hij zenuwtergend lichtelijk op de tafel klopte, terwijl hij binnensmonds een volkwijs neuriede.

En zij zag op naar hem: hun blikken ontmoetten elkander. Daartegen was Marie niet bestand: een glimlach verhelderde uitnoodigend haar gelaat, en daar deze zich aan 't zijne slechts zwakker, gedwongen mededeelde, liet ze, in het nog heimelijk, maar vlijmend vermoeden eener nederlaag, haar blik verder over den door de zon beschenen moerbezieboom waren...

Hij volgde dien blik met den zijne en, als ter voldoening van een onuitgedrukten wensch, stond hij op en zei:

‘Wacht, ik zal er u gaan zoeken, beziën die rijp zijn.’

De toon klonk valsch, niet meer natuurlijk.

Toen Georgine terugkwam, had hij er, onder 't starend, wanhopig oog van Marie, een handvol geplukt, die hij aan de zusters, met zijn weergekregeen zwier, zwart-parelend in den open blanken, met purper bevleekten palm aanbod.

De eerste beweging van Marie was te weigeren. Hare keel verkropte. Zwelgen ware boven hare macht geweest. Toch nam ze een moerbei aan om haar smaadgevoel niet te openbaren. Zij kon het echter over haar hart niet krijgen om hem, wanneer hij korts daarop zijn hoed greep - volgens onlangs ingetreden gewoonte - aan het avondmaal uit te noodigen.

Georgine nam nooit dit initiatief, evenmin als zij er zich over bekommerde, wat de menschen wel mochten

zeggen van twee alleenlevende juffrouwen, die schier uitsluitend mannengezelschap opzochten, berustend inde wereldwijsheid harer oudere zuster.

XXIII.

Toen Marie, voordat ze zich aan de tafel zette, nog een aanbeveling in de keuken ging doen, wonk haar Trientje met den vinger naderbij:

‘Eefer Marie, ik ben ook vijftien jaar (klaarziende),’ zei ze, tuk op het bekend maken, dat ze ingewijd was in de geheimen, die men voor haar verborgen hield.

‘Hoe meent ge dat, Trientje?’

‘Ik zie wat ik zie.’

‘Wat dan?’ verwonderd.

‘Ik meen dat er licht in 't kapelleken is (iets ophanden).’

Marie zette groote oogen.

‘Onze Georgine - onze eefer Georgine zit op 't uit-vliegen,’ verzekerde de meid, gewichtig vezelend.

‘Och, toe,’ antwoordde Marie, eensklaps opgewekt, aan Mussche denkend, welke dien dag tweemaal iets uitgezocht had om te kunnen komen, ‘mijnheer de notaris, denkt ge?’...

‘Neen, neen,’ sprak Trientje, altijd vezelend, in gruwzame onwetendheid, ‘de notaris niet, bijlange niet, maar... mijnheer Hancq,’ met den voorvinger opgeheven.

‘Mijnheer Hancq!’ herhaalde Marie verslagen.

‘Ja, mijnheer Hancq, bemerkt ge niet, dat hij toch zoo vriendelijk en voorkomend is met haar?’

‘Met mij ook,’ zei Marie met verkropte stem, onbewust

een laatste poging wagend tot het onbetwist blijven van zegevierende mededingster, terzelfdertijd reeds de uitspraak dier eigenzlfbetreffende oordeelvelling over haar persoonlijke verhouding tot een bezoeker van 't huis, vernederd, berouwend.

‘Met eefer Georgine is hij toch nog heel anders, heel anders,’ hield Trientje vol, als een blinde dat mes in Marie's hart omdraaiend; maar om hare meesteres, goedig, ook eenige voldoening te gunnen of niet bepaald te weerspreken, gaf zij de verklaring: ‘Ge weet immers wel, dat wie ergens te vrijen gaat, zelfs den hond van 't hof (hoeve) gaarne ziet, ge zijt de hond van 't hof en daarom...’

Marie was reeds weg, terug in de eetkamer, en nam in haar nieuwe, krenkende hoedanigheid zwijgend plaats aan den disch, rechtover de bevoorrechte, wachtende Georgine.

Zij was de hond van 't hof, niets anders en daarom... had Trientje gezegd. Op zich zelve was ze dus niemand, op h a a r verlieven, h a a r tot vrouw wenschen, werd dus eene onmogelijkheid. Zelfs dan als de leeftijd en alle natuurlijke overeenkomst van karakter en stand haar tot de uitverkorene moesten aanduiden, kwam dat alles niet eenmaal in aanmerking!

Wat Trientje beweerde, moest Trientje reeds van vreemden hebben gehoord. Trientje zelve was te dom om iets op te merken. Neen, Stasius of de burens hadden 't voorzeker gezegd. Was de waarheid dus zoo verwonderlijk, dat ze niet aangenomen kon worden? En wie had dat verzonnen, dat hij Georgine, een kind in vergelijking met hem, uitkiezen zou?

Marie zat op hare kamer des avonds laat eerst een tijd lang haar hart hierover te kwellen.

Het was buitengewoon duister; de kerk stond daar, nauw zichtbaar voor haar, die er al de bijgebouwen en uitsprongen van kende; zwarte wolken dreven door 't ruim; geen kruisken dat zich van den grond afteekende; geheimzinnig fluisterde 't geblaarte van de keerspopulieren en, hoe vertrouwd zij ook, van jongs af aan, met die geruchten was geweest, toch maakten ze haar soms zenuwachtig, en deden zij den onberedeneerden angst ontstaan, dien dood en graf teweegbrengen; het waren als de klaagstemmen van onzichtbare, gefolterde geesten onder de boomen zwevend...

Op dezen avond gaf Marie er geen acht op, evenmin als ze zich niet verschrikkend terugtrok, als de zonder gerucht buiten rondvliegende vledermuis, die reeds een paar malen zeer dichtbij gekomen was en tot binnen het vertrek thans, met een verontrustend gezoef, boven haar een halven cirkel beschreef, aan 't maaien eener zeis in de lucht gelijk.

Nochtans Marie kende ze van in hare kinderjaren, de volksoverlevering, waaruit blijkt, dat de geduchte, nachtelijke zwerfster niets liever tot rustplaats kiest dan een meisjeshoofd, en dat geene macht op aarde nog tot hiertoe het geheim heeft ontdekt om de haken harer vliezige vleugels uit de vlechten los te krijgen, en er geen ander middel overblijft dan heel den haarbos af te snijden...

Onwillekeurig kromde zij echter de ellebogen bevrijdend boven haar hoofd.

Zij zou 't eens toonen aan Trientje, aan een ieder, hoe zij de hond van 't hof was!...

Waarom ook moest zij haar verhouding tot Luc Hancq aldus verheimelijken? Welke oneer was daaraan? Integendeel zij zou er fier op wezen in 't openbaar als zijn verloofde vooruit te treden; maar hoe kon ze 't doen, als hij zich zoo overbescheiden hield? 't Was daarop dat ze tobde. Want, ofschoon nacht en duisternis zwartgallige gedachten bevoordeelen, toch was het hier niet zoo: hare eenzame, eerst verwikkelde, doch pijnlijke overwegingen hadden allengs plaats gemaakt voor tegenstrijdige: wat had ze hem eigenlijk te verwijten?

Dat hij niet bij haar gebleven was...

Een vreeslijk verbreken inderdaad! Nu lachte ze er om; wat kon hij haar zeggen op zulk een korten tijd? Daarenboven, zij wist het immers wel: 'waar schaamte is, is liefde,' zegt het spreekwoord. Hij, zoo zelfvertrouwend, werd bloohartig in haar bijzijn...

Alles was goed zoo, en bevredigd legde Marie zich eindelijk ter ruste.

XXIV.

Maar de redeneeringen van 't verstand zijn geenszins bij machte om de bekommernissen van het hart te stillen: wat wij met onze oogen zien, maakt ons niet blind voor het tweede gezichtsvermogen den scherpzinnige en diep-voelende door een helsche macht verleend. Dat onverklaarbare doet ons raden, wat niet gezegd wordt, gissen wat verborgen blijft, ontdekken wat onuitgedrukt of moedwillig verkeerd uitgedrukt, in 't brein en 't gemoed van de ons omgevenden opgesloten ligt. Het fluistert wantrouwen in, daar waar berusting natuurlijk schijnt.

Van den eerstvolgenden morgen reeds was er verandering in de handelwijze van Marie. Zij stond vroeger op dan naar gewoonte, en verrichtte hare kleine bezigheden in de apotheek heel spoedig, alles in gereedheid brengend, wat ze toevallig noodig hebben mocht.

Toen Georgine, veel later beneden gekomen, in den tuin ging, nam Marie ook een zonnenscherm en vergezelde haar. Een half-duidelijke verdenking was in haar ontwaakt: wie weet of zij Luc Hancq niet sprak, wellicht over de haag, of aan het toegangspoortje, dat op den akker uitkwam. Och, in den grond ware er wel niets aan gelegen geweest, maar Marie wilde 't niet.

En terwijl Georgine nu de rijpe, gevallen kriek-appeltjes - klein als kersen en die niet afgetrokken worden, maar uit eigen beweging neerkomen - onder den boom op 't gras en tusschen de woekerkruiden opzocht, trad Marie als achteloos tot aan dat poortje.

Zij had reeds gezien, dat de erlaren (haagbeuk) haag te dichtgegroeid en te hoog was om er met iemand te kunnen door of over spreken.

Ter plaats was eertijds een gloriët geweest; nu stonden er de banken nog, onbeschaduwd; een ronde plek kamille, het voormalige vloertapijt der zittenden uitmakend, bleef er als overblijfsel van 't priëel. Zij was donkergroen, aan fluweel gelijk, niet of weinig vertreden.

Marie onderzocht den grendel en het slot: de eene was gansch beroest, met het zichtbaar voornemen een hardnekkigen weerstand te bieden aan elke poging om hem terug te trekken uit het ijzer der muurgroeve; het sleutelgat was met spinnerag en hulseltjes van insecten-

larven gevuld, triomfant het bewijs leverend van lang ongebruik. En die ontdekkingen stemden Marie zoo liefderijk, bijna berouwhebbend, dat ze streefend haar arm door dien van Georgine stak.

En de beiden keerden, als onafscheidbaar van elkander in de ketterende zon, onder hetzelfde wit parasol, langs de dreve huiswaarts.

XXV.

Zonder dat Marie een strijdplan ontworpen had, stelde zij het instinctmatig in 't werk: Luc Hancq en Georgine werden niet meer alleen gelaten of enkel nog voor heel korte oogenblikken. Als er een noodlijdende Marie's vroeger altijd gereede hulp inriep, werd hij thans met de belofte van een avondbezoek te zijnent afgescheept. Op dat uur was ze zeker, dat de muziekmeester niet meer komen zou. Pluksel lag vroeger in pakjes gereed, in de laatste dagen door iodoform-doek vervangen. Trientje wist waar zij de vlierbloemen en de galle-boven-de-aarde, deze voor de koortslidders, verborg, ook bij voorbaat in doelmatige bundeltjes verdeeld. En van nu voortaan was het Trientje, die ze de aanzoekers moest overhandigen. De zalf voor brandwonden had Marie in haar werkmandje mede, en het gebeurde nu, dat het een of ander kind, wiens verschroeide vingertjes zij verbinden moest, op haar bevel bij het tuintafeltje op 't binnenhof werd gebracht, en zij er in tegenwoordigheid van Luc Hancq de bezoedelde windsels van losmaakte.

Toen wendde hij zich om vol weezin voor dit lijdens-vertoon.

Marie dreef het nog verder, zij deed Trientje een waschkom halen en stak - na verpleging - hare handen eens ter plaats in met phenic bedruppeld water, hinderend ruikend, waarna ze die aan een voor haar opengehouden handdoek afdroogde.

Zij was tevens de minzaamheid zelve, zij lachte de beiden beurtelings aan: het scheen alsof die eeuwige waakzaamheid, zoo lastig om uit te houden, die zooveel foltering verried en die zoo verbazend belemmerend voor de belanghebbenden was, haar een zekere bevrediging gaf, en alsof ze door liefderijkheid wilde vergoeden, wat ze hun aan vrijen omgang ontroofde.

En nu greep er iets zeldzaams plaats: de stille, slaperige Georgine trad openlijk als zwijgende mededingster op: somtijds verscheen een spotlach op haar lippen, en de blik, dien zij haar oudere zuster toewierp, sprak meer van strijdlust dan van liefde.

Wanneer Luc Hancq en Mussche samenkwamen, was het opmerkenswaard, hoe Marie haar eigen stoel naast dien van den muziekbestuurder stelde, hoe voorkomend zij tegelijk met den jongen, bloohartigen notaris was.

‘Zit neer,’ zei ze toeschietelijk tot hem, ‘zit neer, hier bij Georgine,’ waagde zij eens den raad. Wat hem deed blozen van verlegen tevredenheid, een tevredenheid, die toch met het bittere van den twijfel vermengd moest wezen; want hij werd al schuwer en schuwer in 't bijwezen van Georgine, die hem met onverschillige beleefdheid bleef bejegenen.

Luc Hancq voerde het hooge woord, zijn metgezel overkraaiend, zelfvertrouwend de asch zijner sigaar afklop-

pend, onder het luid gelach voor door hem zelf vertelde grappigheden. Marie juichte hem onverholen bijval toe, terwijl Georgine, blijkbaar om haar voor die overdreven uitbundigheid te misbillijken, veelmeer dan hem over zijn vroolijke zetten te gispden, ernstig bleef of amper glimlachte.

De moederlijke bezorgdheid was weg bij de eene evenals de kinderlijke onderworpenheid bij de andere. De diepe, trouwe verkleefdheid, die zich, sinds de beiden volwassen waren, nooit in woorden geuit, noch door liefkoozingen betuigd had, maar die zich steeds in alle kleine daden van het levensverkeer openbaarde, bestond niet meer. Wie en wat had ze vernietigd, die zustermin? De overgang was niet merkbaar geweest, doch thans bestond er wrok. Het besef van het *mijne* en het *uwe* was sterk geworden: het in bezit nemen van een spel breinaalden, het ongevraagd gebruiken van een zijden draad uit de streng, die aan de eene toebehoorde, gaf aanleiding tot een verwijtend woord, een onvriendelijk gebaar, een korte kibbeling.

En onder die nietige twistoorzaken van den anders zoo gemakkelijk-harmonieuzen levensomgang lag verborgen de groote, wreede, gruwzame strijd voor hetgeluksbestaan, een strijd van leven of dood, van zijn of niet te zijn...

XXVI.

‘Kom,’ sprak Marie op een morgen tot Trientje, ‘het is hoog tijd, het is te laat reeds, wij moeten ze volstrekt afplukken.’

Dat waren de roode jenevers (aalbessen). Elk jaar maakten zij een grooten voorraad gelei en vele flesschen

sap, dit laatste meest met het oog op koortslidders of andere dorstige zieken.

Hoog tijd, te laat! Ik geloof het wel. Reeds meer dan eene maand had Trientje grommelend gewaarschuwd, dat de jenevers dood-rijp waren; vervolgens, dat de beziën afvielen van de stengeltjes, en eindelijk, ziende, dat ze predikte in de woestijn, zich achter een afkeurende stilzwijgendheid verschanst, het telkens beklagend, wanneer ze groenten haalde, dat de kostbare vruchten uit verwaarloozing te kwiste gingen.

Verwaarloozing was 't echter niet geweest.

Marie bekende 't aan zich zelve wel. Hare onverwinbare belegeringszucht alleen was schuld daaraan. Luc was namelijk reeds een paar malen gansch onverwacht des morgens gekomen, en zij wilde Georgine geene kans laten met hem alleen te zijn. Voor een dergelijken uit-houdenden, vervelenden arbeid, als dezen van het aftrekken, was er op haar niet te rekenen. Overigens er moest iemand in huis blijven: het gebruik 'de deur niet alleen te laten' was te sterk ten tijde van notaris Sanders van ambtswege ingeworteld, om zelfs in quaestie van afschaffing gesteld te worden. Denk eens: er kon een pachter komen betalen, hij zou voor een gesloten poort staan!

Georgine bleef dus alleen op dien Donderdag. Marie wist, dat Luc Hancq een les van gediensstigheid bij de kinderen van den ontvanger zou beginnen geven en vandaar aan Richard, een sedert kort bij burgemeester Florisonne verblijvenden knaap - wat Luc zich toch allemaal aantrok! - op de piano vooruithelpen ging. Zij had dus een heelen gewaarborgden morgen voor zich.

‘Allo, Trientje, het gaat er op los ditmaal!’

En de beiden vertrokken, den tuin in, elk met een ledigen korf en een voetbankje.

De lucht was loom en grijs. Het had niet gedauwd den vorigen nacht: gunstig weer voor de bessen, die droog geplukt het best zijn.

En zij zaten neder, elk op haar bankje, gebogen onder de struiken, de roode jenevers, deels reeds afgevallen, trosje voor trosje ordentelijk, methodisch en omzichtig aftrekkend, zoodat er geen enkel onafgerispt besje op den tak bleef. Nu en dan vloog fladderend een van die vaalkleurige, dof-witte, bruin-aangestipte nachtvlindertjes er uit weg, diertjes wier leven een geheim blijft en die geen mensch ooit vliegen ziet, tenzij hij zelf ze uit hun schuilhoek verjaagt.

Zij spraken niet, naarstig bezig als zij waren, traag den saamgedrongen inhoud van den korf vermeerderend. Geen vogel, die in dit seizoen nog zong; bingelkruid en duizendblad, kruiskruid en nachtschade stonden weelderig-onrustwekkend in 't zaad op en naast den mesthoop in de onmiddellijke nabijheid der moesvruchten.

Het scheen, alsof de eenzaamheid, de stilte en de geestverdoovende arbeid alle gedachten weggenomen had, tot het elf sloeg op den kerktoren.

Het was zeer heet geworden, de zon, door de floersen gebroken, gloeide op hun onbeschutte hoofden. Meer dan eens had Marie het werk gestaakt om haar verhit gelaat met den zakdoek af te wrijven. Trientje, die wat verwijderd aan de jeneverhaag bezig geweest was, zei naderkomend:

‘t Is tijd om voor 't eten te zorgen, ik ga,’ en haar bloedrooden buit in den schuin gehouden korf aantoonend, ‘kijk, eefter Marie, zeg nog, dat ik lui ben,’ schertste zij zegepralend.

Deze zou nog wat blijven om er in eens mede gedaan te maken; doch de hitte werd onuitstaanbaar, zij moest het van lieverlede opgeven, en zij ook keerde weldra terug.

Zij was nog in morgengewaad. Haastig ging ze zich aankleeden. Het frissche water verkoelde hare prikkelende wangen; zij stak zelfs de bloote voeten een oogenblik in de neergezette waschkom, en hief de zware massa van haar donkere Spaansche lokken - een van geslacht tot geslacht overgeleverd geschenk van haar oorspronkelijk, vergeten ras - wuivend in de hoogte om er wellustig de luchtverplaatsing door te voelen.

Eensklaps schrikte zij. - Wat was dat ginds beneden? Iets onvatbaars schier en toch bekends, geluid van onderdrukte stemmen... de stem van Luc Hancq... met Georgine alleen!

Deze zat nog alleen in de voorkamer, toen Marie bovenging.

IJlings droogde Marie hare voeten af, stak hare vlechten in een warbos op, greep weder haar morgenkleed, dat ze in de overhaasting eerst averechts over 't hoofd sloeg en verkeerd toehaakte en, zonder den tijd te nemen hare vuile, roodgekleurde handen goed te spoelen, was ze in eenige sprongen de trappen afgehold, en stond ze bij hen beneden in de zitkamer.

Onthutst over haar eigen indringerigheid, zichtbaar hen verrassend en een begonnen gesprek storend, stond ze

daar. Dra gaf Luc Hancq de verklaring van zijn onverwacht bezoek: hij had namelijk tegen den volgenden Dinsdag eenige vrienden op een middagpartijtje - een waterzooi¹⁾ - uitgenoodigd en hij kwam zien, of de juffrouwen hem ook 't genoegten wilden doen van te komen.

‘Ja, ja zeker,’ zei Marie.

Georgine sprak niet en zag haar zuster stuursch en pruilerig aan.

XXVII.

In den namiddag, zoodra Trientje het gewoon huiswerk had verricht, werden de jenevers geperst, een lastige taak: beduidende grepen werden in een handdoek door de twee vrouwen - Marie en de meid - met de vingers verpletterd, daarna uitgewrongen over een groote kom. Het dikke sap was als bloed, moorddadig rood, handen en polsen kleurend, ondanks elke voorzorg spattend op het voorschoot en het kleed.

Dit had plaats in de kleine achterkeuken.

Georgine zat op het hof.

Marie was zenuwachtig, als onder den indruk van een voorgevoel, en toch was ze zeker, dat Luc Hancq nu niet moest verwacht worden, zoo vroeg kwam hij nooit, en op zijn gewoon uur was er heden - bij uitzondering - repetitie van de muziekmaatschappij. De suiker stond in een groot ‘kindeken’, pyramidaal-vormig, klaar, de ledige glaasjes, blinkend gereed, op de tafel, en nu mat

1) Mengsel van allerlei riviervisch, op zekere lokale wijze toebereid.

Marie het sap in een liter, ten einde nauwkeurig de hoeveelheid - een pond (400 grammen) voor een pint - te berekenen.

Trientje bracht de weegschaal aan.

Het roode vocht werd in een koperen ketel - op een hevig vuur - gezoden en afgeschuimd; vervolgens werd de suiker door de meid - met een slecht mes daarop, door een hamer in groote stukken geslagen - er gewogen in gedaan.

‘Zou men 't ooit kunnen gelooven, dat er zooveel in moet Trientje?’

Het smelten duurde geruimen tijd, en terwijl Marie met de spaan gereed stond om de gelei een tweede maal, bij 't herzieden af te schuimen, vroeg ze achteloos:

‘Wie heeft daar gebeld?’

‘Niemand,’ zei Trientje.

‘Toch wel, een half uur geleden.’

‘Ha, ja, mijnheer Hancq,’ was 't onverschillig antwoord.

‘Mijnheer Hancq!’ herhaalde Marie, verslagen, ‘waarom hebt ge 't mij niet gezegd?’ verweet ze.

‘Bah! ik dacht, dat ze wel mans waren om 't alleen effen te klappen,’ zei stout de meid.

Marie nam een spoedig besluit:

‘Trientje, sla gij de confituur ga, ge zult het wel kennen, ge hebt het reeds zoo dikwijls zien doen,’ sprak ze, al het hiertoe zoo jaloersch bewaakte in den brand latend.

En weg was ze.

Trientje keek bevreemd op:

‘Wordt ze nu geheel zot? Ik geloof, dat ze stapelzot

wordt,' zei ze, er een leelijk woord, een halven vloek aan toevoegend.

Op 't hof was het Marie's eerste:

'Waarom hebt ge mij niet geroepen?' verweet ze ook Georgine.

En deze traag en snijdend antwoordde met zichtbaar wraakgenot:

'Mijnheer Luc Hancq heeft niet gewild, dat ik u riep, verstaat ge 't? Hij heeft het niet gewild.'

Marie had een blik van wanhoopvol gesmeek op hare zuster, een blik die al de ellende van haar hart blootlegde, een blik die zei:

'O laat hem mij, gij hebt nog heel de toekomst, ik heb slechts hem, o laat hem mij!'

Luc Hancq keek beschaamd in den grond, als iemand, voor wien een ander verraderlijk onbescheiden bekentenissen aflegt.

XXVIII.

Van daags te voren reeds wist Marie, dat het haar onmogelijk zou zijn naar het partijtje van Luc Hancq te gaan: zij had namelijk dienzelfden avond van den dag, waarop ze zoo ontijdig zijn onderhoud met Georgine had afgebroken, vreeselijk tandpijn gekregen. Eten was haar onmogelijk geweest. Zij zat aan tafel, met de helft van het hoofd in de watten, onrustig op haar stoel te woelen, niet wetend, waar zich te wenden van de pijn.

En zij, die alle menschen hielp, wist geen raad om leniging te vinden. Zij had ook tevens zulk een groot

verdriet: Georgine scheen zoo onverschillig, zoo niet vijandig gestemd. Trientje gaf raad koud water of brandewijn in den mond te houden, wilde blauw linnen heeten, eulekens-zaad¹⁾ koken, alles beproeven; maar Georgine sprak enkel om te zeggen:

‘Wie heeft er schuld aan? Aldus verhit van een gloeiende stove (kachel) in de kou buiten komen staan!’

Daaronder lag nog een verwijt bedolven.

En tevens at zij, zonder medegevoel noch spijtbetuiging met gretigen lust. Het scheen verbazend veel aan Marie, bijna als eene snoeverij van onverschilligheid voor de arme lijderes, tot honger gedoemd.

Wanneer ze te bed lag, met het lichtje, dat ze uit voorzorg op de kast had laten branden, zag ze Georgine, die wat daarna bovengekomen was, zich traag ontkleeden zonder naar haar te kijken, zonder te vragen, hoe 't nu ging.

Met wijde oogen staarde Marie in de ruimte, geweld doende om zich in te houden, doch de pijn deed haar kreunen. Zij keerde zich op de andere zijde en de snerpande scheuten, als zoovele pijlen in hare slapen, deden haar weder overeind rijzen.

Georgine, die reeds sluimerde, schoot wakker. Zij bromde binnensmonds iets ongeduldigs en stapte uit haar bed, een zwaren bons met haren hiel op den plankenvloer gevend. Zij nam haar hoofdkussen mede en ging de kamer uit, voorzeker om in 't logeerbed buiten 't bereik van elke klacht te zijn.

Marie's gemoed verkropte, groote tranen van lichamelijke

1) Papaver.

pijn en hartzeer rolden over haar roode, magere wangen en bevochtigden erbarmelijk den grooten, uitpuilenden 'donk' watten, onder den witten, om 't hoofd gebonden doek.

Was dat de handelwijs eener zuster?...

Hulpeloos lag ze en alleen, met heel een bangen nacht van smart voor zich!... En het schoot haar te binnen, hoe menigen nacht ze zelve bij Georgine gewaakt had, toen deze - kind nog - de roodvonk, en later de mazelen gekregen had. Hoe ze die soms uren op den schoot hield, omdat ze in 't bed niet liggen wilde, en hoe haar voeten kriebelden en hare beenen sidderden van dien zwaren last. En zij bedacht het ook, dat ze een paar jaar geleden, gedurende de vacantie, een dergelijken aanval van kiespijn had gehad, en hoe ongelukkig het zien van haar lijden Georgine maakte; hoe ze weende en jammerde om hare machteloosheid en bij Marie opzat, met hare hand in de hare, en zij - Marie - met bovenmenselijke inspanning had moeten liegen, zeggend, dat het beter werd, ten einde Georgine in haar slaapstee te krijgen; en hoe Soenen 's anderdaags glimlachend had verklaard, beider pols beurtelings voelend, dat Georgine uit sympathie zeker was dan zij voor wie hij komen moest... Waar was nu al die liefde, al die teederheid heen?

Marie ook stond op. Het was niet meer uit te houden. Zij nam het licht en ging beneden in het stil, donker huis.

Zij had een stuk linnen gezocht, den pot met bloem en 't pepermolentje genomen, en opende de deur der voorkamer, die een akelig-nachtelijk-gekraak gaf.

Daar in een kastje stonden de sterke dranken. Zij greep een flesch met cognac, begoot de op 't lin-

nen gelegde bloem er mede en maalde peper er over.

Zij huiverde van de kou, op hare bloote voeten, in een dun slaapgewaad. Zij, zoo koesterend van aard, die het armste, verachtelijkste, afstootelijkste schepsel hare hulp niet ontzegde, had niemand - niemand om ze bij te staan of een woord van aanmoediging in te spreken...

Daar trof een muziektoon haar oor: 't was Luc Hancq, die met een drietal kameraden een quatuor uitvoerde. De klanken reikten slechts verdoofd en gebroken tot haar. Zij wist, dat hij soms laat gezelschap ontving. Het was als een nieuwe tarding voor haar wee.

Wat moest hij zich vermaken, terwijl zij zoo gemarteld werd?... En Marie brak weder in tranen los, met het machtig, tot hiertoe tegenover haar zelve ontkend - thans overweldigend - en ongewild bewustzijn van 't ontglippend geluk, en den noodlottig-onzinnigen strijd, dien ze met de hardnekkigheid der wanhoop tegen 't onverbiddelijke volhield.

Tergend klonken de nauw-verneembare, welluidende accoorden in den slapenden nacht, van kalmte en zelf-bevrediging getuigend.

En was het nu de zenuwschokkende uitbarsting van haar wee, die een sterkere crisis van pijn teweegbracht, of de plotselinge koude van het compres op hare wang en hare slapen - ik weet het niet - althans het scheen, alsof de spieren van haar gelaat met een nijptang van elkaar gescheurd werden. De peper prikkelde hare huid en gaf weldra een gevoel van onuitstaanbaren gloed; de bedwelmende reuk van de cognac, dicht bij de neusgaten, wekte duizeligheid...

En, met het lichtje in de hand, neergedrukt onder den last van zoo menigvuldige ellende, op hare bloote voeten, klom Marie weder de trappen op, naar niets anders meer hakend dan om toch eens, voordat de morgen kreekte, hare oogen te kunnen luiken in tijdelijke vergetelheid en ongevoelig-zijn...

XXIX.

Georgine was dus alleen den Dinsdag naar het feestje gegaan, en Marie had zich te bed gelegd, doodvermoeid, met ruischingen in 't hoofd, want dokter Soenen had haar kina-poeiers gegeven, vermoedend, dat de neuralgische pijn, die op gestelde uren terugkwam, met koorts te doen had.

Zij was gedurende al dien tijd ziek genoeg geweest om te bed te liggen, en was toch elken morgen opgestaan en opgebleven. Iets sterkers dan wil of rede dwong er haar toe: namelijk de waakzaamheid, die ze uitoefende.

Marie lag in den zetel met het hoofd omwonden, telkens Luc Hancq kwam. Het regende thans bijna bestendig, zoodat ze zich binnen hielden. Wel kon zij aan 't gesprek geen of slechts weinig deel nemen; maar zij hoorde toch wat er gezegd werd en verhinderde hetgene, wat ze niet wilde, dat er gezegd zou worden.

Hij vroeg met veel belangstelling naar haar gezondheidstoestand en praatte toen van ander dingen, wel wat luidruchtig soms, dat het zelfs smartelijk haar hoofd doorbonsde.

Den dag te voren had hij nog aangedrongen, dat ze komen zou, meer voor den vorm echter, naar 't haar scheen, dan uit oprecht verlangen, ten minste zij beeldde

't zich aldus kwellend in, tevens eigen oordeel en indrukken mistrouwend; want zij bevroedde, dat haar brein, door immer vorschende overspanning, beneveld was en alle evenwicht verloren had, zoodra het Luc Hancq en haar verhouding tot hem gold.

Nu zou ze uitrusten, slapen - slapen, heel den langen achternoen. Florisonne en zijn vrouw, de twee jonkmans-raadsleden, de echtgenooten Soenen, de dochter van den Rijken Boer, Mussche met zijn moeder - die opzettelijk daartoe van Gent kwam - allen zouden er wezen nu was 't wel zeker, dat Georgine geen gelegenheid tot een afzonderlijk gesprek met hem hebben zou.

En wat scheelde haar heden die waterzooi? Och, ze at ze wel gaarne, het scheen haar, dat ze den dampenden schotel met visch, geurig naar kruiden riekend, opbrengen zag; al de gasten om het maal geschaard, blozend en lachend onder het drinken van Rijnwijn...

Neen, de spijzen waren 't niet, Marie kon of mocht ze nu niet nutten; maar de voorstelling van die vreugd, waaruit ze gesloten was, dat hinderde haar...

Tevergeefs riep ze thans den slaap, waaraan zij zulke behoefte voelde. Om 't even, hoe ze zich keerde of haar ruischend hoofd lei, toch immer zweefde het beeld van Luc Hancq haar voor oogen, met het helder welkom in den blik, met den van binnen naar buiten stralenden zonneschijn van schrandere opgeruimdheid, die zijn gelaat bij elke komst verlichtte.

En Marie stond op, in eens, zwijmelend schier, zwak door geleden smart en 't lange vasten.

God! wat zag ze er bleek uit, nu zij in den spiegel

keek! Haar smal aangezicht verdween bijna tusschen de zware zwarte blessen van haar lang haar. En hoe stokjes-achtig waren hare armen geworden, met het fijn gebeente van haar broze gestalte!

Zij kamde, waschte zich, haakte een keurslijf toe en deed een mooi zijden kleed aan. Zij vond er een zelf-tergend behagen in, het in de lende ver over één te vouwen; haar middel was zoo dun, dat het haar voorkwam, als had ze 't gansch onder hare kleine handen kunnen toeknippen. En toen alle haken dicht waren slod-derde het. En zij deed een greep op 't goed, dat hare borst bedekte, in een schielijken aanval van moedeloze gramschap: zie eens hoeveel te wijd, zie eens hoe plat, ondanks de watten, die het op moest vullen!

Zij was op 't punt het lijf met geweld open te scheuren; den kanten halsdoek - van hare schouders getrokken - onder den voet te vertreden, in de smartlijke overtuiging, dat de kunst niet baat, indien de natuur niet medehelpen wil. Waarom den strijd niet opgegeven, zich niet overwonnen verklaard? Waarom een geraamte willen optooien, in mededinging treden met Georgine, de groote, schoone, weelderige, jonge, gehate Georgine!

En terwijl al het erbarmelijk-belachelijke van haar laatste handelwijze Marie klaar voor den geest stond, dreef een sterkere, redeloze, verafschuwde macht haar aan om den halsdoek op te rapen, in een sierlijken knot te binden, een gouden speld er op te steken, armbanden van goud aan hare magere polsen te doen.

‘Gaaf gij uit?’ vroeg Trientje, verbaasd, toen Marie heel opgedirkt beneden kwam.

En zij trachtte te schertsen: 'Ja, Trientje, ik ben als de kinderen, die zonder doopsel gestorven zijn. Ik zie den hemel van verre en mag er niet in komen.'

'Houd dan ten minste de watten op uw kaak,' ried de meid, geen hoegenaamde coquetterie bij hare meesteres vermoedend.

'Om ginder te verschijnen als een erwenschuw (vogelschrik),' zei Marie.

Maar zonder watten of doek om 't hoofd bracht ze toch dien indruk teweeg.

De maaltijd was afgelopen. Ze zaten allen op den boogaard, onder den grooten appelboom, toen ze opdaagde, een talrijk gezelschap.

Wie na het eten aankomt, is altijd in een stuitende stemming met de gasten, en de opgewektheid der eenen doet de stille, bijna verlegen, nuchtere bezadigdheid der nieuwelingen te scherper uitkomen.

Marie voelde eens te meer, hoe weinig een afwezige vermist wordt, en dat, indien hij verlangt om bij de vergadering te zijn, dit niet omgekeerd het geval is.

Men maakte plaats voor haar.

Luc Hancq had dra een tuinstoeltje gehaald, dat hij als hoffelijke gastheer naast zich stelde, en zij zat neder, met een bewustzijn van vreugd-onderbreekster, het glas met den voor haar uitgeschonken wijn afwijzend.

Men vroeg hoe het ging en luisterde niet naar 't overigens kort bericht. Toen hief Luc Hancq zijn beker omhoog en stelde de gezondheid der blij-verrezene voor, en allen stonden op, met verhit gelaat, elke gelegenheid waarnemend tot uitbundig lustbetoon.

En Marie moest drinken of zij wilde of niet.

De menigvuldige regens hadden den grond ondermijnd, of was het een poot van het houten stoeltje, dat in een molshoop, bij verschuiving, terecht kwam? Althans schielijk zonk ze zijdelings, toen ze amper weder nederzat, en dat wel naar Luc Hancq toe.

Allen zagen 't, voordat ze tijd van spreken hadden, hij ook; snel als het weerlicht breidde hij de twee armen open:

‘O, ja, ja, hier, hier!’ zei hij galant, haar aan zijn borst sluitend, voordat ze gansch neergetuimeld was.

En, onweerstaanbaar, door den roes en de uitgelatenheid van de hoera-geroepen om hem heen opgewekt, misschien ten laatste onthutst over die onverwachte arm-vangst en om een passende houding aan te nemen, drukte hij schertsend een kus op haar hoofd, alvorens hij ze losliet.

Bij geen enkelen der aanwezigen kon de minste twijfel bestaan, dat het toeval alleen schuld had aan Marie's avontuur; maar de dochter van den Rijken Boer voelde toch behoefte om met vlijmenden schimp te zeggen:

‘Als 't hooi naar den wagen gaat, de vorken zijn goedkoop.’

Die gebeurtenis stelde Marie echter oogenblikkelijk aan het diapason der overigen, en op den groenen boogaard, onder de door de bladeren wemelende zon, met de verlengende schaduw van verder staande boomen, met struikgewas om zich henen; met meer en meer ontkorkte flesschen champagne op den rustieken disch, ging de Augustusdag naar den avond toe, totdat de koeier, die op de toemaat een drietal koeien in 't zeel gehouden had, ze met ruwe rukken van 't erf leidde, onder het

onbeschaafd geroep van ‘uila hoe, hoe, hoe! uila hoe, uila hoe, uila hoe!’ dat zich steeds verder en verder hooren deed.

En men moest scheiden, ofschoon men toch niet tot de eind-scheiding besluiten kon. Hetgeen als overgangs-middel voor gevolg had, dat allen in stoet de moeder van den notaris tot aan 't station begeleidden, wat zij met vriendelijke oude-menschen-naïefheid als een persoonlijke hulde aannam, en waarvoor zij met herhaald hoofdgeknik van uit den voortrijdenden trein nog bedankte.

XXX.

Het was haar laatste voldoening en haar laatste reis.

Geen drie dagen daarna kwam de notaris met een bedrukt aangezicht bij de juffrouwen Santander: zijn moeder was ziek. Hij zou het volgende niet gezegd hebben, ware zijn vriend Luc aanwezig geweest, want het zou op ondankbaarheid gelijken, na het goed onthaal te zijnent; doch op dien natten grond van den boomgaard had ze kou gevat: een erge bronchitis had de dokter hem toevertrouwd en dat het wel - met haar zwak gestel - in borstvlies-ontsteking kon overslaan...

En zoo was het ook.

Elken morgen ging hij naar Gent en bracht berichten. Zij lag in de koorts, zij ijldde. Eens was hij nauwelijks teruggekeerd met nog erger nieuws, die het slechtste verwachten liet, toen hij een telegram kreeg. De loopjongen bracht het bij de juffrouwen, waar Mussche - zoo even van den trein komend - terloops was binnengetreden.

Allen schrokken.

Hij werd heel bleek, zijn lippen beefden. Hij verloor het hoofd en men moest hem de plaats aanwijzen, waar hij het ontvangstbewijs te onderteekenen had.

Marie scheurde het telegram open, na een toestemmend teeken van hem. Wat kon het anders behelzen dan de woorden.

‘Uw moeder overleden.’

De jonge Mussche was niet luidruchtig in zijn smart. Maar het bleek genoeg uit zijn ontstelde trekken, uit zijn starren blik, uit zijn sprakelooze verslagenheid zonder klacht noch traan, hoe diep hij was gewond.

De beide zusters troostten hem in de maat van het mogelijke. Luc Hancq kwam binnen. Hij wist het reeds door een onbescheidenheid van den postmeester. Zij drukten elkander de hand, in plechtigen wapenstilstand van heimelijke mededingers, niets wederzijdsch meer zijnde - ten minste tijdelijk - dan twee goede, trouwe vrienden.

Het was te laat voor den avondtrein, met welken Mussche weg wilde, en ook wat zou hij ginder gaan doen, nu alles over was?... Hij liet zich bepraten om geen rijtuig te nemen en ter plaats te blijven. Luc Hancq bleef ook aan een geïmproviseerd maal. Er zweefde een weemoedvolle, zalvende verbroedering over het gezelschap, dat tot laat in den avond samen zat.

De begrafenis-plechtigheden zouden geschieden in de kerk van Sint-Michiels te Gent 's morgens om tien uur.

‘Les messes pour dames seront dites dans la même église à partir de 9½,’ stond er op den zwart-randigen uitnodigingsbrief.

Marie en Georgine mochten er niet bij ontbreken. Zij hadden aan Mussche beloofd te zullen aanwezig zijn, en op zijn treurig aangezicht die blijde verheldering bespeurd, welke als een zonneblik tusschen de donkere wolken van een onweershemel doorbreekt.

Een hulde aan zijn brave moeder!

Het bleek echter, dat de morgentreinen zich niet gunstig daartoe schikten: de een was zeer vroeg, de ander wat te laat. Hierdoor ontstond verlegenheid voor de juffrouwen. En terwijl zij hierover kibbelend beraadslaagden, Marie van meening zijnde, dat het er op aankwam, wat eerder op te staan, Georgine wrevelig verklarend, dat ze in dit geval liefst niet ging, werd de vraag opgelost:

Gijelle, de tuinman van Florisonne kwam met de boodschap van zijn meesters, dat mijnheer en madame ook van plan waren naar den dienst te gaan, en er één plaats voor de eene of andere der juffrouwen in de koets beschikbaar was. Om acht uur, 's anderdaags, zou men ze in 't voorbijrijden opladen.

Zoo was het goed.

Doch wie zou de uitverkorene wezen?

Met de vlugheid van haar verscherpt brein, kreeg Marie een duidelijk besef van den toestand: Luc Hancq kon bij de ter aardebestelling niet ontbreken. Zij zou hem ginder zien: een bijeenkomst met Georgine was dus thuis niet te duchten.

‘Doe de complimenten aan mijnheer den burgemeester en madame, dat ze wel bedankt zijn, en ik op het gesteld uur gereed zal staan,’ luidde de boodschap aan Gijelle.

Georgine maakte geen opwerpingen, wat Marie na

korten tijd verontrustte. Zou Luc misschien een voorwendsel zoeken om te Vroden te blijven? Hij kwam niet dien avond daar er repetitie van 't muziekkorps was. Georgine kon hem - Marie wist niet door welk teeken, waarvan zij wantrouwend de mogelijkheid inzag - verwittigen dat ze alleen zou zijn.

Wat nu gedaan?

Mussche was te Gent gebleven, na zijn eerst bezoek aldaar.

Marie stond vroeg op en bespiedde de deur van Luc Hancq, omstreeks het uur van zijn vertrek naar den eersten trein.

En zij deed zich zelve een verwijt van dwaze, van onbescheidene achterdocht en van onzinnige verbeeldings-kracht, toen ze hem weldra met een hoogen hoed op, en den overjas op den arm, deftig in 't zwart, uit zijn huis zag komen en zich spoeden in de richting van het station.

Ja, zij werd bespottelijk in haar eigen oogen. Zij had bepaald alle oordeel des onderscheids verloren... En als om een duizeligheid weg te jagen, wuifde zij een paar malen met de hand over haar voorhoofd.

Indien hij niet gegaan was, zou ze voorzeker bij 't instijgen op de coupé-trede een voet hebben omgeslagen...

Och ja, zij wist het, dat ware dom en slecht geweest, maar haar liefde voor Luc Hancq was sterker dan haar wil, het was bij haar geworden een soort van heerschende gedachte, aan waanzin grenzend.

De missen voor de dames worden gelezen - zooals

men weet - op een zij-altaar, achter het koor. De naaste, vrouwelijke verwanten zitten vooraan, met krip omfloersd. Hier waren geene nauwe familieleden. Het nonneken, dat de zieke verzorgd had, zat er alleen. De vergadering was weinig talrijk: een paar oude dames, van diegene, welke naar alle lijkdiensten gaan, en enkele bewoonsters van het voormalig klooster, waar vrouw Mussche een kamer had, of vriendinnen misschien, in schamele kleeder-dracht. Marie en mevrouw Florisonne de opkomst van buiten de stad leverend.

De doode liet niemand na dan dien zoon, die haar al het overige vergoedde, en die haar als laatste liefdeteeken een lijkdienst boven haar stand verleende.

En terwijl de gezangen werden aangeheven, de voeten der binnenkomenden over den marmervloer schoven, achter 't lijk in de middenbeuk; hier en ginder bellekens klonken, kaarslicht knetterde, en de man in uniform van wachter en het schuinsche lint met het woord *P o l i c i e* over de borst, statig met de pijk in de vuist aankwam, eene orde handhavend, die nooit gestoord werd, keek Marie naar 't onbeweeglijk beeld van dat zwart nonneken, aan de ijzeren sieraadleuning bij 't zij-altaar, gansch vooraan, heel afgezonderd, en zij griezeld, niet wetend waarom, angstig geboeid door dat visioen van eenzaamheid en levensinkrimping...

XXXI.

Marie had van de gelegenheid gebruik gemaakt om eene menigte boodschappen te doen. Doch eerst, na 't

afloopen van den dienst was ze gaan middagmalen in de Sint-Michielsstraat, in een magazijn van mondbehoefden, gehouden door twee vrouwen, die slechts aan dames de kost gaven, - waaronder wel eens adellijke, op 't land vertoevend, die voor één enkelen dag in de stad waren. Marie liet er vervolgens gekochte pakken zenden en was er op het gesteld uur terug.

Het rijtuig zou er haar afhalen.

De tijd, daartoe bepaald, was lang verstreken, voordat het, na ongeduldig wachten van haar kant, voor den drempel stilhield. Marie bemerkte, dat de burgemeester op den bok zat en voerde, naast Mauw, den koetsier.

Hij maakte excuus, hij zou hier vroeger zijn geweest, doch zijn vrouw, die gewichtige onderhandelingen met de naaister en de hoedenmaakster had gehad, zei hij lachend, had hem eerst houden staan en vervolgens voorgoed in den steek gelaten. Ze was gedwongen tot 's anderdaags te blijven, iets wat ze aanpassen en volstrekt hebben moest, niet gereed zijnde.

Richard, zijn dertienjarige neef, van een afwezigheid terugkeerend, zat alleen in de coupé en Marie nam plaats naast hem.

‘Wij moeten nog iemand opladen,’ zei hij.

Wie? Ze dorst het niet vragen.

Maar haar hart popelde, toen het paard even buiten de voor-malige stadspoort naar een afspanning opreed en stilhield.

Luc Hancq! Had zij het niet gedacht!

Hij stond gereed, met zijn hoogen hoed op en den regenmantel over den arm, zooals zij hem des morgens uit zijn huis had zien gaan.

De knaap wipte op de voorbank, Marie schoof ietwat verder naar 't raam toe. Luc scheen bevreemd ze daar te zien en drukte haar vriendelijk de hand, plaats nemend.

De koets kwam weder in gelijk-hossebossende beweging.

De laatste huizen waren voorbij, men was in 't vlakke buiten, op den Iangen rechten dijkweg, met boomen beplant, met weiden aan elken kant beboord.

De schemering viel. Het regende...

Het regende als op dien avond van derden Mei, toen Marie met het geluk, als een kostbaar kleinood in 't hart verborgen, ook in een rijtuig naar huis was gevoerd...

Wat had ze sinds niet doorgestaan, in twijfels klauwen! Een hel had ze in haar binnenste met zich omgedragen. Thans scheen het weder, dat bevrediging kwam, telkens aldus, zoodra ze bij hem was.

Eerst had hij gesproken over de begrafenis, haar toen gezegd, dat hij haar had gezien, nauwkeurig de plaats aanduidend in de kerk aan 't zij-altaar.

‘Ja, naast mevrouw Florisonne,’ antwoordde zij, zalig ontroerd, omdat hij haar had opgemerkt.

‘Naast mevrouw Florisonne?’ herhaalde hij, ‘was die er ook?’ op vraagtoon, met die gewilde, schier overdreven achteloosheid voor elke afwezige, die de medespreester, als blijkbaar uitsluitend belangstellingwekkend, zoo streelend in haar eigen meening verhoogt, en waarin misschien het geheim ligt van den bijval, die sommige mannen alom bij de vrouwen te beurt valt.

Aan het tolhuis, dat destijds bij uitzondering op dien weg nog bestond, had Mauw de lantaarnen aangestoken, die als de twee kijkende oogen van het rijtuig zijn, en

een schijnsel op den grond werpen, tevens, doch door hun weifelende klaarte, den nacht omheen des te zwarter doen uitkomen.

Reeds een paar malen had Marie den knaap, recht over haar, aangesproken zonder dat zij een antwoord van hem kreeg. Hij was ingeslapen tegen den hoek in de kussens aan. En haar ook overviel een onweerstaanbare behoefte tot zuilen (sluimeren). Zij was zoo vermoeid van den lastigen dag, en de eentonige, klutsende bewegingen van de koets gepaard aan het knerpend geratel der wielen en het gerinkel der glazen noodigden ter rust. Telkens het rad over een hooger en steen of een klein kuiltje holperde, viel zij schuin tegen Luc Hancq aan, wakker schietend, zich dra weder oprichtend...

Doch 't was, of hij zelf nader schoof en haar in 't hoekje drong. Zijn arm omklemde haar middel onder haar manteltje, zijn voet zocht haar voet; haar hoofd zonk op zijn schouder. Zij deed nog een poging, zwak en gehuicheld, om los te geraken. Hij hield haar steviger vast, het scheen of weder een onverdrijf bare magneetkracht hen naar elkander trok:

‘Blijf,’ fluisterde hij eenvoudig, met een warm-voelende knelling zijner hand.

En Marie bleef in den zwarten nacht, die hen omhulde, bleef rusten met het hoofd op zijn schouder. Een stroom van hemelsch heil vloeide over haar hart, een heimelijk hosanna steeg er uit op: nu was 't wel zeker, dat hij aan haar, en zij aan hem toebehoorde, voor altijd, voor 't leven, in alle eeuwigheid... En in de geestverdoovende weelde van dien landelijken tocht doemde nogmaals, met

de volkomen rust der eind-bevrediging, haar laakbare handel, haar ergernis, haar harde kamp voor 't oog der herinnering op: wat was het toch dat helsche, booze, vreeselijke en door haar zelve gevreesde, dat in haar sluimerde en zoo toomloos uitbarsten kon, dat gevoel van nijd tegenover Georgine, dat, bij dezer wieg ontwaakt, lang onder de bloemen der zusterliefde verborgen, thans opnieuw tot haat was overgegaan? Wat was het dat haar, zoo menschlievend, teerhartig, tot de grootste opofferingen bekwaam, soms gruwzaam wreed deed worden?... En zij kreeg het visioen van een redeloos dier, gehinderd in zijn drift, dat door roofzucht aangedreven, rechtvertredend, noch lijden noch moord ontziet, als zijn egoïsme in 't spel is, een dier, dat tamgemaakt, in gunstige omstandigheden, zoo zacht en zoo streelend, zoo zoet-gedwee kan wezen...

Het was hare schuld niet, dit bleef alleen nog duidelijk in haar brein, al kwam zij niet eenmaal op de onderstelling, dat het misschien een erfdeel kon wezen, haar met het bloed, van afstammeling tot afstammeling, uit de duistere onbekendheden van vroegere, hachelijke gemoedsstormen overgeleverd... eene macht, die in haar lag, en waaraan zij met hare betere natuur tot lijdzamen speelbal diende, onbewust en ongewild, onder die heimelijke, vernielende leiding tot een werktuig van versterking en boosheid ontaardend...

En nu in zijn arm, met het aangezicht op zijn schouder, bescherming vindend als een hulpeloos kind, elken schroom voor de toekomst opgeheven, in vertrouwvolle overgave van geheel haar wezen, met op haar hoofd zijn mond,

die het niet meer kuste; om hare lende zijn hand, die niet mee prangde, maar toch vasthield, besefte zij, dat hare liefde eindeloos en grenzenloos was als haar haat had kunnen worden...

XXXII.

Toen zij binnenkwam met pakken beladen, levendig en blij, vond zij Georgine bij de lamp zitten. Het contrast met beider humeur bleek groot te zijn: deze keek nauwelijks op van een op de tafel liggend boek, en hernam hare lezing, als ware Marie's terugkeer, en alles wat ze mocht te vertellen hebben, niet van het geringste belang.

Doch in hare stemming, buitengewoon mild, wekte die norschheid geen weerklank thans. Marie wilde 't niet zien: in hare zucht tot verzoening, vroeg ze naar 't een en 't ander, waarop ze 'ja' en 'neen' tot antwoord kreeg en begon toen zelve te verhalen, ten einde de aandacht van Georgine met liefderijke list, haars ondanks, op te wekken.

'Zie,' zij had stalen mede voor de gordijnen in de logeerkamer. 'Wat zoudt ge denken, dat het mooiste is?' en meteen reikte zij haar zuster kleine, langwerpige cretonne-streepjes toe.

'Het is geen gepast oogenblik om kleuren te onderscheiden, wij zullen 't morgen zien,' zei Georgine geeuwend: haar slechte luim zich gaarne op die ongemanierde wijze uitend.

Toen sprak Marie van de begrafenis en Georgine, overwonnen, vroeg:

‘Met wie zijt ge teruggekeerd?’

En, in schuld bewustzijn moest zij antwoorden:

‘Met den burgemeester en mijnheer Luc Hancq.’

‘Ik heb hem wel aan de deur gehoord,’ zei Georgine op een toon van verwijt, waardoor Marie terstond de verklaring harer misnoegdheid kreeg, ‘was madame Florisonne er bij?’

‘Neen, zij ging wel naar den dienst, maar moest in stad blijven voor het aanpassen van een kleed, maar Richard kwam naar huis, hij zat bij ons, de burgemeester mende,’ ontschuldigde zich, als 't ware, Marie.

De mededeeling scheen echter niet bestand om de wolk der ergernis van Georgine's gelaat te verdrijven.

‘Hier is de wol voor het breien van een rok, voor u zoowel als voor mij,’ zei Marie, een groot pak, in een papier gewikkeld, aanwijzend, ‘en hier heb ik nog iets voor u mede.’

En terwijl zij in den zak tastte, streek Georgine een lucifer aan en ontstak de bougie, die voor haar gereed stond, alles sprakeloos.

Marie had een armband, een oud sieraad, met gouden bollen aan elkaar geregen, te voorschijn gebracht:

‘Neem,’ zei ze, ‘het is een “occasie”; ik kon niet laten hem te koopen, zoo schrikkelijk schoon vond ik hem; hij lag voor 't venster bij den goudsmid, aan de pomp van St. Pieters.’

Zij sprak vlug en reeds op 't einde met een veranderden stemklank, een nederlaag bevroedend.

De waarheid was, dat zij het kleinood voor zich zelve had gekocht. Ook scheen Georgine haar bewondering

geenszins te deelen; want, nadat zij het eerst onbeweegbaar had aangestaard, het vervolgens had afgewezen en 't eindelijk door een nieuw, opdringend aanbod van Marie had ter hand genomen, sloeg ze het in eens, vuurrood geworden, met zulk geweld weder tegen de tafel, dat het elastiek brak en de gouden parel-bollen te allen kant over het tapijt naar beneden op den vloer en onder de meubels rolden.

En zij ging heen, zonder goeden avond, met het licht, terwijl Marie in verdwazende ontsteltenis, roerloos de verwoesting aanblikte, voordat haar de smartelijk-krenkende miskennis duidelijk werd.

Bij Georgine ook stond het hatend-vinnig-booze van den eeuwenouden mensch, zoowel als in haar zelve, soms in vollen bloei!...

XXXIII.

Marie was vastbesloten eene uitlegging met Georgine te hebben en ook met Luc Hancq. Het verdroot haar uitermate voortdurend en herhaaldelijk van degenen, die in huis kwamen, geluk gewenscht te worden met het vermoede, aanstaande huwelijk harer zuster. Dat viel haar zoo lastig, zij hield het schier voor een persoonlijke belediging in den gegeven staat van zaken.

Aan 't ontbijt echter, toen Georgine verscheen met een aangezicht als een donderwolk, waagde zij het niet de geduchte eind-schermutseling, waarin haar zegepraal thans zeker was, aan te gaan.

Het was iets, dat Marie overwinnen wilde en niet

overwinnen kon, en toen Georgine uit de kamer ging, naar boven om zich aan te kleeden, berouwde het Marie zoo laf te zijn geweest, en zij nam 't vast besluit den morgen niet te laten voorbijgaan aldus. Zoodra Georgine beneden was, zou ze spreken.

Doch het toeval of het noodlot hadden er anders over beschikt, en de oplossing was voorbestemd om op eene gansch verschillende wijze aan 't licht te treden.

Met kloppend hart hoorde zij Georgine de trappen afdalen. Zij hield den adem in om kracht te verzamelen en wist toch, dat, hoe kalm zij ook te blijven zocht, hare hijgende, schorre stem, groote aandoening verraden zou.

Een struikelen, een nedertuimelen van trede tot trede, een val, een gil!...

Marie en Trientje schoten gelijktijdig toe.

Georgine lag te weeklagen, zich met behulp der twee half oprichtend, in bittere tranen uitbarstend.

‘Mijn hoofd, mijn hoofd!’ met de hand er op gedrukt, ‘mijn heup, oei, oei, oei!’

‘Hoe is 't gebeurd?’ vroeg Marie, heel bleek.

Haar hooge hak was ergens aan blijven haperen. Zij had het evenwicht verloren, naar de leuning gegrepen en die gemist.

En terwijl Marie haar hielp opstaan, liep Trientje om water, want het voorhoofd der gevallen bloedde, een groote buil verscheen er reeds op.

Nu dat Marie de bloedvloeijing met haar zakdoek stelpen of afdrogen wilde, herinnerde Georgine zich zeker eensklaps haar wrok. Zij stiet haar zuster weg!

‘Laat mij, 't is niets,’ beweerde zij.

Trientje was om mijnheer Moens, den dokter van Vroden, geloopt, daar de huisdokter Soenen te Crocke en dus te ver af woonde.

En weder was Georgine ontevreden, omdat men zulk een spektakel van een onbeduidend voorval maakte. Ook aan den linker elleboog was ze gekneusd nochtans. Zij had aan de heup wel geen gevaarlijk letsel, maar de ijlings gekomen heelmeeester ried volkomen onbeweeglijkheid aan.

Toen hij weg was, wilde Georgine opnieuw niet meer spreken, en lag in een zetel met het hoofd in een kussen.

Het oogenblik was niet gunstig voor een verklaring en Marie werd tot zwijgen gedoemd.

Omtrent den avond kwam Luc Hancq. Hij had het eerst zoo even door zijn werkvrouw vernomen, zei hij. Men vertelde reeds in het dorp, dat juffrouw Georgine twee ribben en een been gebroken had, wat ondanks alles bij de drie personen lachlust verwekte.

Nauwelijks was hij binnen, toen Trientje, na op een nieuwen klank der bel de poort te hebben geopend, kwam berichten, dat Stasius daar was, dat hij een doorn in den vinger had, en of juffrouw Marie dien wou uitsteken.

De eerste beweging van deze was om hem in de kamer te laten komen, en het vereischte daar te doen. Doch getrouw aan haar besluit van nu voortaan alle laakbare bespieding en jaloersch bewaken door volkomen vertrouwen te vervangen, zich zelve met geweld opgelegd, zoo niet natuurlijk ontsproten, ging ze naar hem toe.

Het was te duister in de kleine apotheek, waar hij zat, en ze leidde hem op het voorhof.

Hij toonde den ruwen duim: onder de huid, ietwat gezwollen, stak een zwarte punt.

‘Doet het zeer?’ en zij duwde dien geweldig tusschen hare twee nagels.

‘Ik heb toch iets gevoeld,’ antwoordde Stasius effen af, het bewijs leverend, dat kleinzeerigheid geen heerschende fout bij hem was.

Doch het ging niet; de doorn schoot al dieper en dieper onder 't vleesch, en daar Marie, in den inhoud van haar op den palm uitgegoten koker, geen passende naald vond, bad ze hem even te wachten, tot zij er een doelmatige op haar zitkamer boven zou halen.

Zij liep er haastig heen zonder gerucht, zooals haar stille gewoonte was, en zonder ommezien.

Even geruischloos keerde ze weder.

De trap lag half in 't donker, de voorzaal en de kamers ook, waarvan de deur openstond. Zij bleef als versteend kijken op de onderste trede: in den spiegel, op 't schoorsteenblad, die de laatste vensterklaarte opving, zag ze Luc Hancq en Georgine: zij stonden beiden rechtop. Elke zijner handen hield eene harer handen vast, wat van hun lichaam uitgestoken, met de aangezichten dicht bij elkaar, en sprakeloos kuste hij herhaaldelijk de buil op haar voorhoofd.

Marie ijlde weg, met het opwellend gevoel van verlegenheid en ergernis, van krenking en verbazen, dat den betrupper van dergelijke minnekoozerijen op de vlucht jaagt; maar met nog een ander bewustzijn, diep als het ware door merg en been dringend: een veropenbaring van het vreeselijkste, wat er gebeuren, en haar levensheil vernietigen kon!...

Op het hof stond Stasius te wachten, met den duim gereed in de vingers zijner andere hand vooruitgehouden.

En met een trage, vriendelijke stem, die geen aandoening verried, sprak Marie hem aan; met een zekere, vaste hand, waardoor geen siddering trilde, stak ze de punt der naald voorzichtig onder de huid, het stukje doorn er uit opheffend en hem toonend in 't verdwijnend daglicht.

‘Danke, juffrouw Marie, duizendmaal danke.’

‘t Is gaarne gedaan, Stasius, ge moet maar spreken, als ik u van dienst kan zijn.’

‘Ja, tot een naasten keer, als 't God belieft.’

En nadat hij vertrokken was, stond ze een oogenblik pal. Zij hoorde niet, dat Trientje zei:

‘Ik ga met Stasius een eindje mee, ik moet om koffie.’

Het was of heel de zee thans in Marie's hart bruisde, of alles draaide en omkantelde boven haar hoofd, ringsom haar, of er donkere wolken, zwaar als een plettersteen, op haar neerzegen...

Hoe lang dat geduurd had, wist ze niet, of bekreunde er zich ook niet over. Doch nu schreed ze plots vooruit, met stugge vastberadenheid, het oog in vlam, de wang in vuur, den adem hijgend-kort...

Luc Hancq was weg en Georgine lag weder als een arme verwonde in den leuningstoel.

Het licht brandde.

‘Wat gebeurt er hier, hier in dit huis?’ bulderde Marie, op schier onverstaanbaren toon.

En daar Georgine verschrikt opkeek, zonder te antwoorden, riep Marie luid: ‘Wat heb ik daar gezien en wat heeft dat te beduiden?’

En nu ook trad Georgine onversaagd en strijdvaardig op: ‘Wat dat te beduiden heeft, wat hier gebeurt? Dat zult en moogt en moet gij weten, liever vandaag dan morgen. Gij hebt ons lang genoeg het leven onverdragelijk gemaakt met uw dwaze jaloerschheid en uw bestendig afspieden.’

Georgine insgelijks sprak hijgend en gejaagd. In den waan, dat ze een volledige bekentenis aflegde, vergat ze toch, wat haar op 't hart drukte duidelijk te verklaren.

Zulks was ook overbodig: het onheilspellend ‘ons’ verried de geduchtste solidariteit met den andere, den van beiden beminde, den zoo hardnekkig heimelijk betwiste...

‘Wat is hij voor u?’ vroeg Marie, recht naar het doel mikkend.

‘Mijn aanstaande,’ antwoordde Georgine, fier haar groote gestalte opheffend, zichtbaar verheugd, dat het verholene aan 't licht kwam.

Marie wankelde, doodelijk bleek, en zocht steun tegen den deurpost, die ze met hare hand omklemde, als een blinde die voor een afgrond zou staan.

Georgine voer gruwzaam uit: ‘Zult ge ons nu nog nazetten, zult ge ons nu nog geen oogenblik gunnen om onze zoo noodige zaken te regelen? Is het nu uit er mee, is het nu wel, nu ge weet, waaraan u te houden?’

Marie stak smeekend de hand uit om dien stortvloed van gemeenheden, als zoovele pijnlijke zweepslagen, van zich af te weren.

‘Ha!’ hernam Georgine, ‘het was bespottelijk; hij moest mij, telkens hij kwam, een briefje in de vuist stoppen, en ondanks al uw beloeren, ondanks al uw

waakzaamheid, bedrogen wij u toch!’ en zij lachte zonder lust daartoe.

‘Heeft hij u gevraagd om zijn vrouw te worden? Wanneer heeft hij u dat gevraagd?’ onderzocht Marie met verslagenheid.

‘Op 't hof, de eerste maal, dat wij aan den muur zaten, terwijl ge in de apotheek waart.’

Marie herinnerde zich duidelijk den dag en de uitdrukking van beider gelaat, en hoe haar komst hen gestoord had, en hoe zij de innige overtuiging van hetgeen er bestond met wanhopig geweld van zich had afgestooten...

‘Ik houd van hem, o zoo oneindig houd ik van hem,’ zei Georgine, en, als werd er een poging aangewend om haar van dat voorgenomen huwelijk af te trekken: ‘al stond God en heel de wereld er tegen op, nog zou ik volhouden,’ pochte zij.

‘Kraai niet zoo hoog, roep niet zoo hard, lach niet zoo luid, hij is een aartsschelm, hij heeft ons beiden bedrogen; ik ook was zijn geliefde,’ sprak Marie, ‘ik ook zijn... verloofde,’ voegde zij er aarzelend aan toe.

En nu was het de beurt van Georgine om hare oogen open te spalken, om te verbleeken, te verstommen van verbazing, ineen te krimpen onder pletterend wee...

XXXIV.

Toen Trientje wat later terugkwam en de beide zusters, schijnbaar kalm en schijnbaar zwijgend, naast elkander vond zitten, met de handen in den schoot liggend, als

lui of zonder werklust, zou zij het nooit gegist hebben, welk vreeselijk tooneel er zoo even had plaats gegrepen, en wat voor hartbrekende mededeelingen de eene aan de andere had gedaan.

Wel is waar kreeg de meid weinig antwoord op 't overigens onbeduidend dorpsnieuws, dat ze vertelde. Zij moest ten laatste toch iets ongewoons merken, want zij zei, dat ze 't wel zag, dat de juffrouwen 'op hun center' niet waren; dat het haar niet verwonderde, na den 's morgens doorgestanen angst met dien val; dat ze zich ook 'in hare haken' niet gevoelde en vroeg naar bed zou gaan, wat ze de, thans die meening beamende meesteressen, tevens aanbevoel.

Trientje sliep langs den kerkhofkant, en wel boven de studie van notaris Mussche.

En nu zij weg was naar de keuken en later naar haar kamer, werd het gesprek hernomen, werden de geduchte veropenbaringen voortgezet. Het scheen of de beiden thans wedijverden om hare vertrouwelijkheid met denzelfden man aan 't licht te brengen.

In telkens herhaalde verstomming hoorden zij elkander vertellen. De beelden, de gebeurtenissen namen in Marie's ontredderde phantasie vergroote evenredigheden aan, overdrijving op overdrijving lag op haar lippen. Georgine had de waarheid, de naakte waarheid alleen te vermelden om ontzetting te wekken.

'Zooveel valsheid!' murmelden zij tegelijk, 'zooveel valsheid!' het hart in verontwaardiging opbruisend.

Was zoo iets mogelijk, had zulk een verachtelijke kerel met haar goede trouw gespeeld?...

En in al haar smart en 't bloedig kermen van haar gekwetst gemoed, in 't omstooten harer gansche toekomst, in de vlijmende vernedering van dit dubbel bedrog lag er een onverwachte troost: dit verlies had haar plots verzoend, weder tot elkander gebracht; en de eene ergerde zich over het aan de andere berokkend leed. De moederlijke liefde voor haar pleegdochter was levendig bij Marie heropgewekt. De kinderlijke, vertrouwvolle overgave van heel haar wezen, de verlamming van haar wil, hadden bij Georgine plaats gevonden, en alles overheerschend vlamde de haat in 't oog, en gloeide wraaklust door de aderen, ontembaar, in de onwetendheid van zijn eeuwenouden oorsprong, met de beroerde bruising van een bergstroom, die zijn bronnen niet kent, maar door verre verten heen, storm-bewogen, kokend en schuimend naar een nood-lottigen afgrond valt...

Marie had hare laatste kans op levensheid, Georgine haar eerste liefde zien verbrijzelen; de eene, reeds meer dan dertig jaren oud en ondervindingrijk, zat verslagen onder het bewustzijn - onduidelijk maar toch zich opdringend - van smaad en vrijwillig geleden schande, van miskennis, van geweigerd harts- en toewijdingsaanbod. De andere hoorde met verbeterde woede het aangedikt, oprecht-gewaand verhaal van tusschen beiden verdeelde liefkoozingen, waarvan de minste haar, in onbekendheid met het leven en het rekkend galanterie-geweten der mannen, als een snoode misdaad voorkwam.

En thans haalde Georgine al de snippertjes en kleingevouwen strookjes papier uit, die hij haar op den schoot geworpen had, die zij hem verholen, in den druk zijner

hand, ontfutseld en weggemoffeld had. Zij bewaarde die in haars vaders secretaire, waarvan de sleutel in haar bezit was, en zij had de lade meegebracht, waarin zij met een stuk stoklak, met een stempel en den thans reeds sinds lang niet meer gehanteerden revolver lagen.

‘Zie,’ sprak ze tot Marie, elke andere overtuigende verzekering van haar beweren overbodig achtend.

En Marie nam de papiersnippertjes vast, ze nauwelijks met de vingers aanrakend, als waren zij tot weezinwekken toe bevuild of met venijn doordrongen geweest.

En zij las:

‘Wederom geen enkel woord! Wanneer zal die obsessie eindigen?’

‘Waarom weigert ge mij een onderhoud? Wij hebben toch zooveel te regelen voor ons huwelijk.’

‘Schrijf mij een briefje, ik beloof u op mijn woord, dat ik het onverwijld vernielen zal; stel mij een plaats en een uur, waar en waarop ik u spreken kan.’

Op het laatste strookje, dat Georgine dienzelfden dag gekregen had, stond:

‘Van dezen avond, wilt ge? Sluip uit het huis, zoodra *zij* slaapt en kom naar mijnent, geen mensch zal ons storen; de poort en de achterdeur zullen op de klink staan. Kom, liefste, kom, aangebedene, ik zweer u, dat ik u eerbiedigen, en uw hand zelfs niet drukken zal; maar kom, o kom, gij martelt mij tot het uiterste.’

‘Eerbiedigen,’ bromde Marie, met de tanden gesloten, ‘hij heeft ons beiden mooi geëerbiedigd!...’

Zij had gewaand, dat ze den doodssteek kreeg, toen ze zag, wat ze had gezien dien avond in de laatste lucht-

klaarte, maar nu gevoelde zij, dat er nog helscher folteringen voor de verdoemden van het lot bestaan. De schijnbaar koele toon dier briefjes, eerst kort en stroef, zonder teederheden, zonder betiteling, zonder handteeken, en toch vol hartstocht in hun dringend, driftig uitsluitend, schier onzinnig, klimmend verlangen: Georgine alleen zien, Georgine alleen spreken, zich van Marie, van haar de inmengende, verafschuwde ontmaken, terwijl hij haar aan wederzijdsche liefde gelooven liet. Haar woede steeg hierbij ten top.

Zij wierp de fragmentjes in den haard en stak er 't vuur aan: zij waren talrijk. Het een op 't ander klevend, zoo doofde eerst de vlam, toen kronkelde zij er rond, heel blauw; het papier werd bruin en krulde om; de letters teekenden er zich donker, als vergroot op af, en daarna sloeg de gele laai er over en zij zagen toe, de jonge en de oude meid, naar den opflikkerenden brand, die beider begoochelingen vernielde, beider vertrouwen in de menschelijke oprechtheid tot asch en baanst verpulverde...

‘Die hondsvot,’ zei Marie, en haar oog viel op den revolver, ‘ik weet niet, wat mij tegenhoudt hem als een beest omver te schieten!’

‘Wil ik het doen?’ vroeg Georgine, met verdachte kalmte, die innige opgewondenheid verklikte, en zij spotte bitter: ‘Hij verwacht mij immers, hij moet mij immers alleen spreken. Ik zie er ook waarlijk mooi uit!’

Onwillekeurig keek ze in den spiegel, en niet alleen hare bleekheid en ontzette trekken troffen haar: de buil stond hooger, blauw-rood opgezwollen, en nu was ook

een hoekige schram in bloed-lijn op haar gekneusde wang zichtbaar geworden.

‘Indien gij hem begeert, moogt gij hem hebben,’ hernam ze schimpend tot Marie.

‘Trouw gij met hem, hij zal nooit meenedig worden, nooit van heel zijn leven lang,’ antwoordde deze met een lach, die eerder op een gil geleek.

Nu sidderde beiden iets door merg en been: zij verachtten hem; zij haatten hem; zij wierpen hem figuurlijk met hoon en schande aan de deur... Maar hoe konden zij voortleven in zijn nabijheid, dezelfde lucht inademen, hem zien uitgaan, hem naar zijn huis zien komen?... Hoe konden zij het bloed bestendig voelen koken van razernij en machtelozen wrok?...

En in het vergrootglas van haar overspannen hersenen, zagen zij de misdaad van den man, dien ze zoo hevig bemind hadden, monster-evenredigheden aannemen; hij was een wangedrocht, zooals er nog nooit een geleefd had op aarde, beneden elk verwijt, o ja, doch veil voor welke wraak het ook mocht wezen...

En tevens zweefde zijn beeld voor hare oogen: blij en opgewekt, met den glimlach op den mond, den gekrulden knevel, eensklaps tandenblinkend scheidend, met de hand vooruit gestoken... de huichelaar!... En achter hem in den nevel der toekomst, onduidelijk en toch reeds onbepaalde, verwisselende vormen en trekken aannemend, een ander meisje, een derde, opdagend uit den warboel van krenking en jaloezie, die haar gemoed tot een hel deed worden, eene gelukkige, eene onbekende, die komen zou, als zij vergeten waren, eene van al 't gebeurde

onwetende, de geluks-aren inoogstend, een zante¹⁾ er mede makend op 't stoppelveld van beide haar eigene verwoeste droomen...

En door denzelfden overgang van gedachten tot hetzelfde noodlottig-logisch besluit gerakend:

‘Ter dood!’ zeiden zij somber.

Zijn vonnis was geveld, doch wie zou het uitvoeren?

Georgine had reeds het wapen vast. Marie wilde het haar ontnemen, en nu werd het een wedstrijd van beweringen, wie hij het meest verongelijkt had. De strijd was echter kort: het toeval zou beslissen.

Marie scheurde twee reepjes papier op ongelijke lengte, hield ze, verwisselend, achter zich, en toen moest Georgine er een in de gesloten, naar voren gebrachte handen kiezen, aldus deden zij altijd, wanneer er een twistpunt voor het deelen van ongelijksoortige voorwerpen oprees.

Zij stonden beiden in het schijnsel der lamp: de eene groot en jong, de andere klein en reeds verouderd, maar met denzelfden boozen wraaklust in de ziel, hijgend, gretig-verlangend het door 't lot aangeduide werktuig der terechtstelling te worden.

‘Kies!’ zei Marie tegen Georgine.

Een oogenblik van plechtige talming en toen:

‘Dit,’ sprak ze vastberaden.

De vingers ontsloten zich: het was de langste strook.

De langste strook mocht het doen.

En Georgine ging met het tuig, in de plooiën van haar kleed verholen, door Marie tot aan de deur geleid. Deze werd voorzichtig ontgrendeld, opdat Trientje niets hooren zou.

1) Nagelezen korenaren.

XXXV.

De late avond was duister en windig.

Zij schreed in allerijl over de eenzame straat, elke gedachte verbannend, den wankelmoed geen tijd tot twijfelen latend.

Ja, de tuinpoort van Luc Hancq, de poort nevens zijn woning stond enkel op de klink, zooals hij het geschreven had, de verrader... hij verwachtte haar dus. Ik weet niet, waarom die bijzonderheid de verbolgene nieuwen strijdlust gaf.

Op den boomgaard bleef ze een oogenblik staan. Zij keek door 't ongeblinde vensterraam. Zij zag hem zitten, heel vreedzaam aan de tafel, in zijn lagen zetel bij de lamp: Zijn verzameling van wapens lag voor hem, en hij was bezig met een draaipistool los te schroeven.

Hij zag niet op, hij had haar niet gehoord, het was enkel uit zorgeloosheid, dat hij de straatpoort had laten openstaan. Hij verwachtte haar niet, hij had ze reeds zoo dikwijls tevergeefs bij hem gelokt.

Hij verwachtte haar dus niet, en dit vermoeden ergerde haar ook thans. Waarom overigens zou hij haar verwachten? Hij minde haar niet, de Judas, en zij hief de deurklink op, en trad door de gang in de kamer, waar hij zat.

Plots was hij opgesprongen: de blijdeste verrassing, de zaligste aandoening straalden op zijn mooi gelaat.

Hij breidde de twee armen open om haar daarin te sluiten.

‘Georgine, Georgine! Gij hier, dank, dank!’ stamelde hij.

Maar zij deed een schrede achteruit en sprak op

schorren toon, hem, die geen beweging meer dorst doen, in 't ijdele afwerend:

‘Raak mij niet aan, blijf van mij af.’

‘Vrees niet,’ zei hij, deze ontsteltenis misduidend, ‘geen haar van uw hoofd zal gekrenkt, geen vinger naar u uitgestoken worden. Kom,’ en reeds zijn belofte vergeten, reikte hij weder de hand naar haar uit. ‘Zijt ge wezenlijk bang voor mij, hier met mij alleen in den nacht?’ vroeg hij, geveleid, met een innemenden glimlach, ‘kom, lief kind,’ en daar ze pal bleef staan, met het moordtuig onder het voorschoot aan den linkerkant verborgen, vroeg hij weder:

‘Wil ik gaan zitten?’ en hij deed het, zijn bezigheid hernemend, om haar gansch gerust te stellen.

Het zandpapier kraste over den roest van het staal.

En hij keek op, Georgine nogmaals aanlachend, doch scheen getroffen door haar stijven blik en haar bleekheid, nog akelig verhoogd door het contrast met de paarse buil op haar voorhoofd en de roode schram op haar wang.

En aler hij tijd gehad had om haar te vragen, hoe 't nu ging, of 't beter was, stond ze aan de tafel naast zijn zijde. Zij had met de rechterhand een zijner revolvers opgenomen en mikte op hem.

‘Wat gaat ge doen?’ riep hij, nog in 't vermoeden, dat het een dwaze grap gold.

‘Dát, Judas!’ kreet ze nauw verstaanbaar, den loop bijna op zijne slape drukkend.

Zij zag met wreede wellust, snel als een bliksemschicht, den angst des doods in zijn uitpuilende oogen, op zijn ontkleurd, vertrokken aangezicht ontstaan.

In woeste haast greep hij naar het wapen, dat hij met verdubbelde kracht uit haar knellende vingers trok, maar terzelfder tijd sprong de gespannen haan los. Een dof schot knalde. Zijn hoofd zonk achterover, een straal bloed vloeide uit zijn loodkleurig wordende lippen, over zijn borst. Zijn armen zonken verslapt ter zijde. De revolver, degene, dien hij nog vast had, ontviel zijn vuist...

En zij vluchtte, vluchtte als een nagezet ree.

Haar eigen wapen hield ze nog onbewust in de linkerhand.

Eerst dan gaf ze zich rekenschap van het gebeurde, toen ze weder in de kamer, bij Marie, die haar achter de poort van haar huis had afgewacht, ontzield op een stoel was neergezegen.

‘Hoe is 't?’ vroeg deze, in somber nieuws-verbeiden.

En Georgine knikte, bleek als een lijk:

‘Hij heeft zijn rekening.’

‘Waar is hij, hoe is 't geschied?’

‘In zijn zetel, dood op den slag!’

Maar toen Marie, bevend als een riet, andere vragen stelde en 't meer uitvoerig wilde weten, wuifde Georgine met de hand voor haar eigen aangezicht, als om er het geducht visioen van te verwijderen:

‘Zwijg, vraag het niet, 't is al te afgrijselijk,’ zei ze onbewegelijk, als versteend, haar zuster aanstarend.

XXXVI.

Zij waren beiden gaan slapen, in 't zelfde bed ditmaal, als om elkander tot zedelijken steun te zijn op den

geduchten doortocht van dien heugelijken nacht. Zij hadden 't licht laten branden in angst voor de duisternis. De twee hoofden lagen op de peluw, de vier oogen waren gesloten. Alles voorbij, de straf was toegepast, de schuld betaald voor het misdrijf, waarin zij de rollen van slachtoffers, rechters en beulen vervuld hadden.

‘t Is wel besteed,’ herhaalde Marie inwendig, met het stug en onverbiddelijk voornemen geen verteederling noch voor zich zelve noch voor iemand in haar gemoed te laten binnensluipen. De ellendeling was uit den weg geruimd: aldus schiet men de musschen dood, die driest, hardnekkig, onbedriegbaar, tot onder de over 't groentebed gespannen draadjes, het in ringetjes boven de aarde borend plantgoed der erwten uithalen. Zoo steekt, met zijn spade in de hand, de naar beneden roerloos loerende tuinman den argeloos omhoog-wroetenden mol dood; zoo draagt men de in een knip gevangen buurmans kat, die konijntjes of kiekjes pakte, in een zak geschud, stevig met een gewicht daaraan, toegesnoerd, heimelijk naar den vijver, of de sloot achter het hekje van de haag. Geen haantje, dat er nog naar kraait, geen mensch, die vermoedt, hoe of waar ze aan haar einde is geraakt...

Hij was niet meer waard dan een dier, een weerzinwekkende slak of rups, die men onder den schoenzool vertreedt.

Het scheen zelfs, of na al de hevige aandoeningen van den avond de daaropvolgende ontzenuwing een diepen vertwijfelingvollen slaap teweegbrengen moest. En er kwam inderdaad een pooze van bewusteloosheid, van gevoels-opschorsing voor Marie.

Deze duurde niet lang.

Georgine, die eerst roerloos als een steen gelegen had, schoot overeind. Zij trok hare knieën omhoog, steunde de ellebogen er op en liet hare kin op de twee, langs weerskanten over de wangen gehouden, handen rusten.

Even staarde zij weer zonder één beweging voor zich uit.

Marie was wakker, wakkerder dan ooit, volkomen tot bewustheid geraakt.

En nu ontstond een ijselijke twijfel in haar:

‘Zeg, zij-je wel zeker, dat hij dood is?’ vroeg ze dof, aan den arm van Georgine trekkend.

Deze roerde niet.

‘Of ge het zeker zijt?’ vroeg Marie nogmaals.

‘Zwijg, zwijg,’ sprak de andere fluisterend, als vreesde ze uit een droom tot de werkelijkheid geroepen te worden.

Marie stond op, over Georgine schrijdend, met een bons van hare hielen op den plankenvloer.

Die bons was niet bij machte haar zusters aandacht te wekken.

De deur van de logeerkamer, die op den straatkant lag, was open: de blinden aan de ramen waren neergelaten, doch de groote, horizontale reten beletten het er tusschen doorzien niet.

Daar stond het huis, zwart met zijn trapgeveltje op den donkeren herfstnacht afgeteekend; de wereldbol er boven, niets dan een nog zwartere stip, als een reuzenkop.

Marie ontstelde hevig: door den waaier zag ze, dat er licht was in de woning, de deur der kamer, waar Luc lag, moest openstaan, het schijnsel schemerde geelachtig tot in de gang...

Zou Georgine wel goed gemikt hebben?

Een krijschend geluid, aan een gegrijs gelijk, trof haar oor.

Het bloed stolde in Marie's aderen, zij voelde een rilling door al hare ledematen:

Zou hij het zijn, die om hulp riep?

Daar knarste het weder als een noodsein door de lucht.

En plots begreep ze, wat het wezen moest: de nacht was windig, het ijzeren uithangbord van 'Den Haan,' schuins recht over, was losgeraakt en draaide rinkelend-grijnend op zijn verroeste stang rond...

Maar de verbeelding tooverde haar toch gruwzaamheden voor: elk oogenblik meende zij, dat in de doodsche ledigheid van de gang, waarin ze keek, in de klaarte van die akelig voortbrandende lamp, de gestalte van den vermoorde, den verminkt nog levende of verrezene verschijnen ging. Zij zag hem wankelend naar de voordeur toetreden, met een gat in zijn hoofd, een bebloeden zakdoek in de hand houdend, - of zich geen rekenschap van 't mogelijke meer gevend - waande zij het lichaam alleen te ontwaren, door 't huis dolend, met niets meer boven de schouders dan de scherven van zijn bekkeneel, met lillende, in bloed uitborrelende hersenen...

Een trippelen in de verte, de naderende kadans van vele gelijkstappende voeten, joeg haar een nieuwe davering door het lijf: de gendarmen, in optocht om haar en Georgine aan te houden!...

'Dwaze, die ik ben, alsof het reeds geweten ware!'

't Was de nachtelijke patrouille, bestaande uit een achttal vrijwilligers van het dorp, die de ronde deden, sinds er zooveel hoender- en konijnendieftens plaats hadden gehad.

‘Zullen zij hier rechtover binnengaan? of bellen... indien ze licht gewaar worden?’

Neen, zij waren reeds voorbij, hun stappengedruisch verdween allengskens.

‘Een ingebroken bandiet houdt geen licht branden, dat zijn rooverijen verraad... ze zouden niet geklopt hebben, ook al hadden ze het licht gezien... O dat het reeds dag ware! Liever de zekerheid, de veropenbaring van het gebeurde... ginder, dan alleen met het gruwelijk geheim bekend te wezen!’

Georgine zat nog in dezelfde houding. Nochtans telkens het gekras van het als een heesche krekkel rondgerukt uithangbord, bij tusschenpoozen, eensklaps de stilte brak, spalkte zij luisterend de oogen wijder open, zonder 't omwenden van 't hoofd, naar den kant, waar die schijnbaar menschelijke klacht vandaan kwam.

‘Zij-je zeker, dat hij dood is?’ vroeg Marie nogmaals, in weerwil harer overtuiging, tot grooter zelfmarteling den twijfel toelatend.

En daar de misdadige, zonder te antwoorden, het aangezicht onder hare handen verborg, voelde Marie in eens een aandrang om te gaan zien, naar dien man, die ginds vermoord lag, rechtover, te kijken door dat ongeblind raam, in die kamer, waar het licht nog brandde, op den donkeren boogaard te gaan, onder de boomen. Maar angst hield ze aan den grond genageld, koud zweet brak op haar voorhoofd uit. Zij dacht, dat ze dien nacht niet overleven zou...

Hoe kon een hart nog blijven slaan, dat zoovele ontsteltenissen had verduurd?

Eindelijk verscheen de morgen, bleek en traag, aan een echten najaarsmorgen gelijk, en met hem keerde de zelfbeheersching weder, het bereid-zijn tot den nieuwen, harden strijd, het vast voornemen onwrikbaar te staan in den beslissenden storm.

XXXVII.

Marie had hem dadelijk verwacht, zelfs gewenscht, dien storm, zooals men zegt, dat de in tweegevecht uitgedaagde, die den mogelijken dood afwacht of geven moet, het noodlottig oogenblik uit al de krachten zijner ontsteltenis naderbij roept. Maar hij rees niet op aan den donkeren gezichteinder, de geducht-gehoopte storm.

Trientje verrichtte haar dagelijks werk als naar gewoonte. Zij had melk en brood gehaald en bij het terugkeeren aan haar bevend-wachtende meesteressen niets gezegd, dat op het voorval betrekking had.

Toen had de postbode gebeld, en terwijl ze naar het opendoen der deur luisterden, hadden ze elkander staarlings aangeblik:

‘Pas op, geen zwakheid toelaten, geen vrees toonen.’

Ja, er ontstond een geharrewar van stemmen aan de straatdeur, en zij verwachtten reeds de meid binnen te zien stormen met verslagen gelaat, onkenneijk geworden, de hachelijke tijding stotterend.

En beiden bogen het hoofd over hare drinkschaal.

Trientje kwam, doch traag en scheldend, met een brief in de hand:

‘Weeral een, die niet genoeg gefrankeerd is. Ik heb vijftig centimen moeten betalen!’

Marie nam hem aan en scheen den omslag aandachtig te bestudeeren, hoewel de letters voor hare oogen dansten: hij was uit den vreemde van een vroegere schoolvriendin van Georgine. Deze stak er zelfs geen vinger naar uit.

De buil op haar voorhoofd was blauw uitgeslagen, en hare wang onder de bloedige schram gekneusd. Het was of hare oogen iets weifelends gekregen hadden.

Nu eerst bemerkte Trientje deze bijzonderheid.

Zij keek het jonge meisje bekommerd en liefderijk aan.

‘Wel, wel, wat hebt gij aan uw oogen? Dat komt van niet of slecht te slapen, zeker. Zijt ge seffens naar bed gegaan gisteren avond? Toe maak geen verdriet, ge zijt “verschoten,” wij ook, ge hebt u zeer gedaan, maar het is toch geen beenbreuk. Het zal wel beteren, nie waar, eeffrouw Marie? Och, ge kunt ook niet eten, gij, kijk, al mijn boterhammen blijven over!...’

Gelukkig dat Trientje 't op den val stak!

Georgine drukte de handen op hare slapen, plots kreeg haar aangezicht een zenuwtrekking als van pijn:

‘Doet het nog zoo zeer?’

Georgine knikte.

‘Ja maar, het was ook een leelijke val, alzo een zwaar lichaam. Ik stond juist in 't achterhuis met den pomptrekker in mijn hand, toen ik den bons en het “ramulte” langs de trappen hoorde. Eefer Marie, ge hebt er ook niet om gelachen, ge zaagt zoo wit als uw servet,’ zei Trientje.

‘Ja, ja, laat er ons maar niet meer aan denken,’ antwoordde Marie, als een gesprek-afbraak, en Trientje vertrok, beteuterd, afgescheept.

Hoe kwam het toch, dat de euveldaad nog niet ontdekt was? Marie sloop in de voorkamer om door de zonneblinden te loeren: het huis rechtover bleef toe.

Het was marktdag: mannen en vrouwen gingen met botermanden - gedekt met rood en wit, en blauw en wit geruit doek - onverschillig voorbij. Hoe zagen ze 't niet door de muren, hoe voelden ze 't niet aan de lucht, die ze inademden, wat vreeselijke dingen aldaar gebeurd waren!

Juist voor haar raam op het gaanpad bleef de dochter van den Rijken Boer staan, door een buitenmeisje met lange gouden oorslingers aangesproken:

‘Hewel, hoe duur is ze?’

‘De boter?’ vroeg Dolfine, ‘jong, 't is een zotte markt geweest.’

Marie deed zonder gerucht het op een kier gesteld venster achter de persienne heel open:

‘Een zotte markt: de kutsers (koopmans) wilden eerst niet bieden, maar zoo zaan (zoodra) als de die van Zompelgem afkwamen - ha ja, voor 't wegzenden naar Engeland - roef, 't was al weg in den fiten akt (dadelijk). Ha ja, September zijn, insteektijd voor de rijke menschen daarbij, nie waar?’

‘Ik ben nu nog niet wijzer dan te voren,’ stuwde de vraagster, glimlachend, tot beter bescheid-geven aan.

‘De kleine stullen (klompen) van de zes en twintig tot de acht- en negen en twintig (stuivers), de groote van de dertig tot de drie en dertig en nog meer; ik heb vier en dertig gehad.’

‘Gij zijt altijd primus,’ vleide het meisje. ‘Wij steken

(zouten) in voor onzen proprietaris; maar daarmee zal 't lof uit zijn (ermede gedaan), twee van onze vaarzen zijn ver gemolken en onze andere koe zal maar vernieuwen omtrent de Kerstdagen, moeder heeft den datum aangeteekend in den almanak.'

'Primus, zegt ge,' hernam Dolfine, die dit thema weder opnam, 'hebben onze beesten niet goed den kost dan en wat moeten wij er niet voor koopen van meel en raapkoeken? 't Is altijd in den zak te tasten...'

Zij spraken zoo vreedzaam mogelijk, de eene met den schouder, de andere met den rug naar het bewuste huis gericht. Zij wisten dus nog van niets!...

Marie verliet haar schuilhoek, duizelig, in 't halfduister der kamer op een stoel neerzinkend.

En nu herinnerde zij zich, dat Luc Hancq den avond te voren gezegd had, dat hij voor een paar dagen wegging, naar Brussel voor het aankopen van een klephoren en een trombone, die hij met gelegenheid van het St. Cecilia-feest aan de maatschappij van Vroden schenken wilde; misschien zou hij nog een dag langer uitblijven om tot aan Luik te gaan...

Ja, nu werd het haar klaar: de huishoudster was gewaarschuwd, dat ze niet naar zijnent komen moest, vast en zeker... hij was nog niet ontdekt. Hij moest wel op den slag gedood zijn, anders zou hij om hulp geroepen, of verneembaar geklaagd hebben.

En Marie verademde thans, dat uitstel suste haar ondragelijken angst voor een oogenblik.

De twee meisjes spraken voort op dien luidgalmenden, schetterenden boerentoon, die op 't vermeesteren van wind-

geloel en grooten afstand berekend schijnt, en Marie luisterde, bevreemd, als werden wonderen veropenbaard, naar de berichten omtrent den verkoop van eieren en 't vetten van vee...

Zij was als iemand, die, uit een droom ontwaakt, op een andere wereld zou terechtgekomen zijn:

‘Is 't mogelijk, zoo iets!’

Bestonden er dan nog menschen, die met onbeduidende dingen bezig waren, terwijl iets zoo vreeselijks was geschied, terwijl dat bloedend lijk daar in hun onmiddellijke nabijheid lag!...

Marie drukte de hand onder hare borst. Het deed er zoo zeer, het was als een kramp, die haar bestendig knellend kneep. Zij ging dubbel toe (gebogen) als een oud vrouwtje. Geen troost-mogelijkheid voor haar, geen mededeeling zelfs. Zoodra ze den mond opende, stak Georgine met wijde oogen en angstig vertrokken gelaat, de hand om erbarming smeekend uit, dat ze zwijgen zou. En toen ze toch eens dien angst trotsend, fluisterend zei, dat het zoo zonderling was... zoo zonderling! onderbrak haar Georgine:

‘Spreek van wat anders,’ gebood ze.

‘Van wat wilt ge, dat ik u spreek?’ vroeg Marie radeloos.

Ja, van wat kon ze spreken, anders dan van het ijselijk drama, dat in hare verbeelding spookte!

Het was den beiden onmogelijk eenige spijs aan te raken, toen 't middag was.

Wat zou Trientje denken? Zoo iets moest argwaan wekken. En Marie, die vergeefs beproefd had van het

klein-gesneden vleesch een stukje in te zwelgen, nam een spoedig besluit: zij goot den inhoud van haar bord in 't open vuur, wat de vlam kissend op deed gaan. Georgine volgde het voorbeeld.

‘Ik heb het zoo koud,’ had ze 's morgens, schouder-bibberend gezegd, ‘stook een beetje.’

‘Nu reeds? half September!’ had de meid opgeworpen.

‘Om 't even, doe het toch.’

‘De morgenden zijn reeds koud,’ hielp Marie.

‘Nee, dat niet, de warmte is nog in huis; maar 't is de koude koorts, de koude koorts, die opkomt,’ verklaarde Trientje.

Toen ze de borden wegdroeg, zag ze toch ik weet niet aan wat, dat er nog iets anders schortte, en zoodra ze alleen was met Marie, sprak ze guitig-goedig aan dezer oor, heel familiaar als ze was:

‘Georgine treurt, 't is de wereld; we zijn ook jong geweest, immers; laat mijnheer Hancq maar terugkomen en zij zal wel weder couragie scheppen.’

Luc Hancq terugkomen! Ja, dat zou hij onder de gedaante van een geest, een schrikbeeld, die 't bloed van angst doet in de aderen stollen.

Aldus verging de dag en viel de duisternis.

Marie keek op haar bovenkamer door de vensterblinde.

Zij zag geen licht meer door den waaier van het buurhuis: de lamp was leeggebrand. Het lijk lag in het donker...

Des anderdaags zag ze de jongens naar de school gaan, op kletterende klompen, joelend ondereen, er was een kleine, die een appel sleinsde.¹⁾ En juist voor de woning

1) Onrijp en ongeschild opeten.

van Luc Hancq was er een andere, die met den hiel in de ongeplaveide aarde een putteken boorde.

Het schieten met de marmers begon onder gebabbel en kraakeel.

Zou dan die spannende verwachting nooit eindigen, de waarheid nooit aan 't licht komen?!

En weer had ze een opwelling om de straat over te steken, de deur in te stampen en te roepen:

‘Menschen, komt! komt naar binnen! Ziet hier, wat er gebeurd is. Daar ligt hij, de schelm, die ons leven verwoest heeft... Hij boet er voor, dat hebben *wij* gedaan!’

En tevens rilde zij bij het vermoeden, dat het uitkomen zou, wie de schuldigen waren. De onzinnigste denkbeelden en voorstellingen doorkruisten haar brein: wellicht was hij nog in 't leven, enkel licht verwond geweest, gevluht na het ontdekt weten van zijn wandaad, en bij deze mogelijkheid wierp zij hem heimelijk met een wild gebaar hare vermaledijding na...

Op den morgen van den derden dag, terwijl Marie in haar slaapkamer hare handen wachte, hoorde zij een groot rumoer op de straat: een samensholing van veel te hoop loopende menschen. Zij was zoodanig verdwaasd door de bestendige, vruchteloze aandoeningen van het schrik-aanjagend wachten, dat ze aanvangs niet begreep, wat er aanleiding toe gaf. Het was nu geworden, of men Luc Hancq nooit moest ontdekken...

Maar hij was ontdekt, de huishoudster had hem gevonden, toen ze 's ochtends, reeds wat laat, verwonderd nog niet ontboden te zijn, was gaan zien of Mijnheer van zijn reis was teruggekeerd.

Zij was buiten, door de poort, op de straat komen geloopt, had het uitgeschreeuwd, en na eenige oogenblikken was heel het dorp ter been. De huisvrouwen ijlden naar hare dorpels, de timmerlui en de smeden wierpen hun gereedschap weg; de bakker liet het brood in den oven verbranden; de leerlingen der gemeenteschool, zonder opzicht gebleven, stormden 't lokaal uit naar de plaats van 't rampgeval. De veldwachter, Stasius, hield reeds het woelend volk aan den ingang van 't huis tegen. De commissaris van politie en de burgemeester traden er plechtig binnen.

‘Eeffrouwen, eeffrouwen, mijnheer Hancq ligt vermoord in zijn bureelkamer, alles is geroofd, alles is er uitgeplunderd!’ met deze tijding - den volksmond nagelogen - verscheen Trientje ontzet, aan de onderste traptrede roepend.

Zij had de voorpoort wagenwijd opengelaten en, beneden komend, zagen de zusters den ontzaglijken menschedrom dooreen krioelend, elkaar verstampend, enkelen op de teenen boven de hoofden uitkijkend, velen samen sprekend, hevige gebaren makend, groote gelaats-ontsteltenissen...

O, zij moesten geen verbazing, geen ontroering, geen afschuw huichelen. Beiden doodsbleek, beiden sidderend als een riet, aanhoorden zij 't verhaal van een der bij haar in de poort-halle gekomen raadsleden.

Luc lag in een zetel, met het hoofd achterover, koud en stijf, overdekt met gestold bloed, dat uit zijn mond en over zijn hemd geloopt was; al het geld was gestolen, werd er vermoed. Hij was wel drie dagen dood; hij zag reeds groen; het bloed stond tot in zijn pantoffels gestroomd; met een hamer was hij den kop ingeslagen!...

Aldus luidde het onsamenhangend bericht van het raadslid.

Hij was pas aangekomen, straks zou hij beproeven, of hij binnen geraken kon... en hij stak de straat over.

Bij het aanhooren greep Georgine naar een steun; zij wankelde en zonk op den grond. Hare tanden klapperden; hare schouders werden door groote daveringen geschokt. Zij sloeg met de armen, met de beenen stampte zij als een krankzinnige of bezetene, en terwijl Marie met een ruk de voorpoort toesloeg, trachtte zij haar met de vrije hand vast te houden. Trientje, het hoofd verliezend, kermde over haar gebogen: 'Och,' en 'ach.' Toen kwam de notaris op het hof ook verplet, ook bleek als een lijk en hij liep om den dokter, die op de plaats van het moordtooneel was.

XXXVIII.

In den namiddag greep er een gerechtelijk onderzoek plaats: De heeren van 't parket en de wetsdokters kwamen met den trein naar Vroden. Getuigen werden onderhoord, de lijkschouwing gedaan.

Was er moord, was er zelfmoord gepleegd?

Niets van den uitslag was tot dusverre in het publiek bekend, toen de gerechtslieden, uit de woning van Luc Hancq tredend, aan het huis der juffrouwen Sanders belden.

Trientje had ze recht over 't plaveisel zien aankomen.

'God van den hemel! Eefer Marie, ze zijn daar, in de voorkamer met mijnheer den burgemeester er bij, ze willen niet nederzitten, ze vroegen naar u.'

Marie stond bij de sponde harer in hevige koorts liggende zuster. Zij schrok niet bij 't vernemen dier tijding.

‘t Is goed,’ zei ze, ‘zeg dat ik dadelijk kom, blijf gij hier.’

Waarom draalde zij nog een oogenblik, met de wimpers neergeslagen, en de handen naar omlaag in de lengte voor zich op elkaar gedrukt, als wanneer zij van de communiebank terugkeerde? Deed de geheime schroom het bloed in hare aderen verstijven, moest zij kracht verzamelen tot nieuwen, hardnekkigen strijd?

Wat kon het haar nog schelen, of men ze als medeplichtige de boeien om de polsen sloeg?

Er ontstond een woeste stoutheid in haar, er lag verlichting in dat uiterste alles verzaken, in die volkomen overgave van zich zelve onder den genadeslag van het noodlot. Het scheen, alsof de bekendmaking en de bestraffing ze van iets ijselijks, ondragelijks ontheffen moesten, en met de vastberadenheid en de kalmte der wanhoop daalde Marie de trappen af.

Zij sloeg hare bliken op naar de wachtende groep heeren in de voorkamer, zonder te groeten, sprakeloos, bijna zou ze hare handen hebben uitgestoken om te zeggen: ‘Ketent mij!’

Maar Florisonne nam het woord, beleefd, zich verontschuldigend, dat men haar storen kwam, haar verzoekend zich niet te ontroeren over de vragen, die men tot haar stellen zou, den aanwezigen rechter mijnheer Schuppe en den griffier mijnheer Verdonck voorstellend.

Marie ontwaakte als uit den klauw van een nachtmerrie. Zij zag den rechter aan: nooit, dat wist ze reeds, zou ze

zijn aangezicht en zijn voorkomen kunnen vergeten: het werd als met een stalen stempel in haar verbeelding gedrukt: hij was kort en dik, met een goedig, regelmatig, vet gelaat, waarin de scherpziende oogen een contrast maakten; zijn voorhoofd was hoog, zijn schedel van haar ontbloot.

‘Mejuffrouw,’ sprak hij, de waarde des tijds aan geen nuttelooze inleidingen verspillend, ‘ga zitten.’

Marie gehoorzaamde. Allen namen plaats, behalve Stasius, die staan bleef.

‘Gelief mij zonder terughouding in alle oprechtheid te antwoorden.’

Marie knikte, dicht voor hem zittend, met het gelaat onverschrokken naar de vensterklaarte gericht.

‘Mijnheer Luc Hancq was de vriend uws vaders, niet waar?’

Marie knikte: ‘Ja.’

‘Na diens overlijden bleef hij de vriend van 't huis; hij kwam hier dagelijks?’

‘Ja,’ zei ze, zonder verpinken.

De griffier had pen, inkt en papier te voorschijn gebracht en teekende hare antwoorden, benevens de vragen aan.

‘Hij had uw zuster...’ en hier keek de rechter vragend den burgemeester - het hoofd omwendend - aan, die hem den naam inblies - hij had uw zuster, juffrouw Georgine, lief en was met haar heimelijk verloofd, niet waar?’

Dat omwenden van zijn hoofd was oorzaak, dat hij de korte rilling niet had bemerkt, die Marie door de leden voer.

‘Ja,’ zei ze.

‘Hun huwelijk was vastgesteld!’

‘Ja.’

‘Hij is hier geweest op den avond voor zijn dood, hebt gij iets bijzonders aan hem waargenomen?’

‘Neen, niets,’ zei Marie.

‘Zijn de verloofden alleen geweest? Hebben zij twist gehad? Hoe zijn ze van elkaar gescheiden?’

‘Als naar gewoonte,’ sprak Marie, de laatste vraag het eerst beantwoordend. ‘Ik heb hen alleen gelaten, omdat de veldwachter mijn hulp inriep voor het uitsteken van een doorn in zijn hand.’

Stasius, die zich steeds aan de deur achteruithield, knikte ter bevestiging, iets waar niemand acht op gaf. ‘Toen ik terugkwam,’ loog Marie, ‘zag ik met een handdruk mijnheer Hancq afscheid van Georgine nemen,’ en zij huiverde weder bij de herinnering aan de ijselijke teederheid van hun samenzijn.

‘Was het niet zonderling in uw oogen, dat mijnheer Hancq vertrok zonder afscheid van u te nemen?’

‘Hij liet mij groeten. Hij moest nog ik weet niet wat in orde brengen. Hij zou 's anderdaags in de vroegte weggaan, hij zou in een paar dagen of meer nog niet te verwachten zijn.’

‘Waar ging hij naartoe?’

‘Naar Brussel of Luik, hij wist nog niet goed of hij naar Luik zou gaan. Hij was van plan muziek-instrumenten aan de Harmonie te schenken.’

‘Mijnheer Hancq,’ en hier glimlachte de uitvorscher, als het ware vergoelijkend of ontschuldigend, ‘mijnheer Hancq had den naam, dat... het vrouwelijk geslacht in

't algemeen nogal bekoorlijkheden voor hem bezat, weet gij of hij een maîtresse had?' Marie schudde het hoofd.

'Wellicht met éene afgebroken, na het plan van zijn huwelijk... een wraakneming?'

'Ik weet daar niets van,' zei Marie.

De rechter scheen zich te bedenken of te aarzelen, vervolgens sprak hij:

'Mijnheer Hancq bezat een verzameling van wapens, hij was bezig met ze te klasseeren of na te zien op het noodlottig oogenblik. Er bestaat een lijst van deze, waar hij elk stuk vandaan heeft, is er op aangeduid. Eén revolver ontbreekt. Hij heeft u - vernam ik - een revolver geschonken. Zoudt gij zoo goed willen wezen ons dien te laten zien?'

Dit drong Marie door al de aderen van haar lijf. Daar viel hij, de genadeslag, de slag, dien zij in dat schier vaderlijk verhoor ontweken had! Daar brak hij los de donder van het onweer, dat ze reeds voorbijgetrokken waande!...

'Welaan, moed gevat, moed, moed, tot het leveren van het bewijs der schuld.'

Maar waar was die revolver? Waar had Georgine hem geworpen of verborgen?

Werktuigelijk rees Marie op en klom naar boven, duizelig en wankelend. En was het nu, dat een tweede ziensvermogen uit de overspanning harer zintuigen ontstond, of haar geheugen eensklaps ontwaakte om iets te toonen, wat hare oogen gezien hadden, zonder dat haar geest het waarnam, althans zij ging recht naar den kapstok, achter de deur der slaapkamer, waar het kleed hing, dat Georgine

op den bewusten avond gedragen had en haalde het wapen uit den zak.

Zij kwam er mede beneden. Zij reikte den revolver aan den rechter, zonder dat ze dien onderweg had aangezien.

Hare handen gevoelden de koude van het staal, haar hart gevoelde niets meer.

En alle aangezichten staken te zamen om het moordtuig te aanschouwen. Al de blikken ontmoetten elkaar, de hoofden werden, nauw merkbaar, doch bepaald geschud: neen, hij was in lang niet gebruikt die revolver. De zes kogels staken er op, met een lichte roestlaag voor de opening, en de stang, die het draaien tegenhield, was zelve beroest.

En zij verontschuldigten zich in beleefde, bijna nederige bewoordingen, de burgemeester en de magistraat, dat ze, plichtshalve, genoodzaakt waren geweest, haar, die reeds zooveel verdriet had, en zulk groot vriend-verlies had gedaan, lastig te moeten vallen. De rechter verklaarde, dat hij afzag van de ondervraging der jongere zuster, wat in de gegeven omstandigheden, een grijns, die niet bij machte was om tot een bleeken glimlach uit te plooiën, op Marie's gelaat te voorschijn riep:

Georgine ondervragen, Georgine, die in doodsnoed verkeerde!

XXXIX.

Zij lag sprakeloos, 's anderdaags, en had sedert het vallen van den avond te voren alle bewustzijn verloren.

Een bloedopdrang naar de hersens, vreesde dokter Moens.

‘Die val, die val!’ zei Trientje bedenkelijk hoofdschuddend.

‘Hersenvlies-ontsteking?’ vroeg Marie, die aanspraak maakte op medische bevoegdheid.

Hij wilde zich bij haar niet uiten, maar had zijn collega Soenen - den huisdokter der juffrouwen - na zijn laatst onderzoek in allerijl als consultant laten roepen.

De uitslag van hun heimelijk onderhoud was, dat Georgine het heilig oliesel ontvangen moest.

Trientje bereidde bevend het noodige: bolletjes watte, waskaarsen. Zij vulde het wijwatervat en haalde een takje palm - beschermingsmiddel tegen onheil - uit de hanebalken van den zolder.

Het licht brandde reeds in huis, toen de berechting kwam.

Marie zat geknield op een stoel voor de sponde. Zij vouwde de handen, maar bad niet. Zij zag pastoor en koster binnentreden, zonder groet, en volgde met het oog de gebruikelijke ceremonieën, terwijl haar oor de Latijnsche, binnensmonds gebromde klanken opving en zij dacht:

‘Hoe, zonderling, nu voel ik niets meer!’

Het was in haar binnenste, alsof het hart er uit verdwenen was.

Georgine lag in een hevige koorts, met koude doeken, ijsdoeken op het hoofd. Een gloei scheen van haar uit te stralen en verspreidde zich in de kamer, Marie's lippen verzegend.

Het gelaat der lijderes, dat eerst rood was, kreeg allengs dieper en dieper tinten, die van paars tot bijna donkere purperkleur overgingen.

Marie had de heete hand gevat, en telkens zij een losmakende beweging deed, voelde zij de klemmende vingers, harder vasthoudend, in de hare duwen.

Zij sloeg den doodstrijd gade van de zuster, die zij zoo moederlijk-driftig had bemind.

Door het bestaan alleen... weerszijds elkanders levensheil verwoest!...

Marie sloeg gade al de hijgingen, al het gruwelijk-moeilijke van het verdelgen eener krachtige natuur, met de gedachte, de altijd wederkeerende gedachte:

‘Ik geef er niets om, dat ze sterft, ik voel niets meer, ik kan niets meer voelen, ik zou nog willen voelen maar ik kan niet.’ En daarbij herinnerde zij zich de martelaren, wier levensbeschrijving zij gelezen had en die, nadat hun lijden door al de trappen der folteringen tot op zijn hoogsten climax gestegen was, gansch onverschillig werden voor hun eigen smarten op de pijnbank.

Zij zat er gansch den nacht, totdat de eerste dagklaarte met de laaggebrande waskaarsen kampte, terwijl Trientje de gebeden der stervenden, stil-murmelend, uit een kerkboek las.

De laatste stuiptrekking van den mensch, zijn laatste ademtocht verschillen doorgaans zoozeer van wat er voorafgaat, hoe vreeselijk en vreemd dit voorafgaan ook voor onervarenen mag wezen, dat niemand aarzelt om het juiste oogenblik van 't overlijden vast te stellen: de kleur verandert, de hand valt slap, de mond valt open.

‘Zij is dood,’ zei Marie eenvoudig.

Trientje was wezenlijk hevig ontroerd of geloofde, dat het betaamde luid te jammeren.

Marie bleef onbeweegbaar zitten. Na een poos zei zij:

‘Help mij ze afleggen, de dooden stijven gauw op.’

‘Och, laat mij Dsjelika halen,’ dat was de ‘uitlichtster’, die in alle huizen bij ziekte en sterfgeval ontboden werd - ‘wij kennen dat niet,’ mopperde Trientje, die gewis voor de akelige taak terugschrikte.

‘Help mij,’ zei Marie en zij ging een schuiflade openen, de onderste, diegene van Georgine, in de commode, waar zij er elk eene hadden. Marie had ze nog nooit te voren uitgetrokken, al stak er geen sleutel op: de zusters eerbiedigden al te zeer elkanders eigendomsbezit om het minste daarvan te durven beroeren.

Zij nam een gehaakt wit mutsje, met een rozekleurig strikje versierd, zooals Georgine er wel eens des morgens droeg, en zocht een slaaphemd uit; zij overzag er meer dan één, voordat zij er een blank genoeg vond. Toen zocht ze lakens uit een linnenkast in 't kabinet daarnaast, de fijnste van al, met een groote S sierlijk door de moordenaars-hand van Georgine er op geborduurd.

Werktuiglijk had Marie de overledene gewasschen en haar lang zwart haar, door 't woelen van den doodsstrijd verward, in de onmogelijkheid om het behoorlijk te kammen, in een dikken wrong met haarspelden opgestoken, het mutsje op 't achterhoofd ook met spelden vastgespeet.

‘Komaan,’ sprak ze tot Trientje, en met groote moeite trokken zij samen van onder de zware gestalte, het klamme nachtkleed op en uit. Met even groote inspanning zetten zij haar overeind en gelukten er eindelijk in om de mouwen van 't ander hemd over de armen te krijgen; want de doode viel van de eene zijde op de andere en

zakte voorover ineen. Trientje griezeld bij 't ondersteunen van het hoofd, dat zoo slap hing, alsof het enkel aan een touw ware vast geweest. Maar wat zij ook deden, en hoe herhaaldelijk zij 't ook beproefden, toch konden zij het goed niet voldoende neertrekken onder Georgine. En Marie, die alle zelfbewustzijn van eigen lijden kwijt was, voelde voor de niet meer voelende het ongemak van de plooiën, waar haar rug op rustte.

Meer dan eens had Trientje de oogleden van het lijk toegedrukt; maar zij gingen telkens weder open: groot, zwart, nog niet gebroken, doch verglaasd. De armen ook zonken opnieuw terzijde, zoodra de handen over de borst gekruist lagen.

De handen wilden dat zinnebeeld van het gebed niet...

Toen nam Trientje een speld en stak de mouwen aan 't borduursel van de polsen vast, en nu bleven ze op het lichaam. Het witte laken, tot het hoofd toe bedekkend, werd er over uitgebreid.

Marie haalde hare porte-monnaie uit en stopte hare helpster een stuk van vijf frank in de vuist.

‘Danke,’ zei de dienstbode, het zonder bekijken, groot-voelend, in den zak latende glijden.

De beiden, thans even kalm, brachten de kamer in orde: stoelen werden gerangschikt, water weggedragen, lampet en waschkom op hun plaats gesteld; het stof van kast en schoorsteenblad afgenomen; nieuwe kaarsen aangestoken; het raam met een spleet geopend.

De dag was volop aangebroken. Het toilet der overledene was in orde.

XL.

Des namiddags na vier uur zat Marie nog roerloos aan de sponde. Beurtelings had Trientje verwittigd, dat mevrouw Florisonne, Dolfine van den Rijken Boer en andere vrienden beneden waren en haar wenschten te zien.

Sprakeloos had ze het hoofd geschud, dat ze er niet bij gaan wilde.

Zij had in den namiddag, om drie uur, de begrafenis-plechtigheid van Luc Hancq gehoord en was niet eenmaal tot aan het venster getreden om er iets van te zien.

Zij bleef er volkomen onverschillig voor, maar de muziek-instrumenten, luid tot boven dreunend, trilden pijnlijk in haar oor; de zware bonzen op de groote trom gaven haar schokken, en onder de weklachten van het serpent, aan menschengillen gelijk, kromp zij letterlijk ineen.

Zij hoorde het galmen der klok, dichtbij, kerkzangen op het doodenveld, een geronk als 't aflezen van toespraken.

Zij hield de handen over hare ooren en staarde voor zich uit...

Nadat alle gerucht uitgestorven was, kwam Trientje weder binnen, ditmaal meldend, dat mijnheer de notaris daar was en of ze dezen ook wegzenden moest.

‘Neen.’

Marie ging op de trap Trientje vooraf, door eene gril van haar gemoed of een grootere sympathie tot hem getrokken.

Hij stond in het deurgat der voorkamer, donker met de gesloten blinden.

Marie leidde hem in de apotheek.

Hij was zeer bleek, zijn stem haperde en zijn lippen sidderden, toen hij haar zei, dat hij van de teraarde-bestelling van Luc Hancq kwam.

Hij stotterde ook iets van medegevoel, en toen bood hij zijn diensten aan, als ambtenaar, met het oog op het praktische, zelfbeheersching wederkrijgend.

Wist juffrouw Marie dan niet, had ze 't vergeten, dat er een verklaring van overlijden bij den Burgerlijken Stand moest afgelegd worden? met den pastoor onderhandeld voor de begrafenis? de kist doen maken? was bestellen bij den kosten; de 'weet laten' in de buurt; draagsters bespreken, brieven doen drukken en ook - doch dit laatste slechts gedurende de eerste zes maanden na het overlijden - eene verklaring van erfenis indienen?

'Was er een testament?'

Marie haalde de schouders op.

'Waarschijnlijk niet op dien leeftijd.'

Marie luisterde als verdwaasd en knikte.

Na het verscheiden haars vaders was het Luc Hancq, die voor dat alles gezorgd had. Zij had thans aan niets gedacht, geheel verslonden in verstompemde afmatting.

Gedwee haalde zij pen, papier en inkt.

Mussche nam plaats aan den kant der tafel, rechtover haar, en schreef de namen der te verwittigen familieleden neer. Vervolgens maakten zij de lijst op, dergenen, die een gedrukten rouwbrief moesten krijgen, nadat hij haar eerst gevraagd had, of zij de naamlijst niet meer bezat uit den tijd van haar vaders dood, waarop zij:

'Neen,' antwoordde.

Zij gingen rustig en doelmatig te werk: stad voor stad, dorp voor dorp uitpluizend.

Met haastig gekrabbel stelde hij het ontwerp van rouwbericht op en las het haar voor, en zij vulde de overbodige voornamen van Georgine, en den datum harer geboorte in. Zij alleen, als eenige nauwe bloedverwante, gaf kennis van de treurmare.

Om zes uur luidde de klok, hiervoor had Stasius gezorgd.

De tonen helmden van dichtbij, indrukwekkend door het stil huis, dat reeds in de schaduwen van den najaars-avond lag.

Des morgens kwam Mussche terug.

Marie had geslapen als een steen, had werktuiglijk haar ontbijt genut.

Hij gaf bescheid over zijn onderhandelingen met den pastoor, meldend, hoe en wanneer de lijkdienst en de begrafenis plaats zouden hebben. De rouwbrieven had hij reeds in een pak onder den arm, hij zou dadelijk de adressen schrijven; maar eerst vroeg hij eene gunst, en weder beefde zijn mond en was zijn stemtoon onvast, of hij Georgine mocht zien?

‘Ja,’ zei Marie, en ging hem op de trappen na.

De reeuw kwam hem tegen, de eigenaardige, onvergetelijke doodenreuk, die den adem der omgeevenden benauwt en de lippen brandig droog maakt.

Schoorvoetend trad hij in de door Marie geopende kamer. Hij naderde het bed, waarvan zij het laken aftrok.

De schoone Georgine was een afzichtelijke doode, met hare open, starende oogen en de blauwzwart geworden buil op haar voorhoofd. Daarbij was, door een vroege

ontbinding der hersenen, het bloed in schuimende blazen uit neus en mond gevloeid, wat haar het voorkomen eener vermoorde gaf...

Instinctmatig deed Mussche een stap achteruit, toen vermande hij zich en trad tot dicht aan het ledikant...

Zijn gelaat was vertrokken; hij ademde, hoorbaar hijgend en, met de handen saamgedrukt, zei hij meermalen:

‘Och Heere toch, och Heere toch!’

Toen haalde hij zijn zakdoek uit, terwijl Marie met een spons het bloed van Georgine's kin en lippen wegveegde.

Hij beet in 't linnen. Blijkbaar deed hij bovenmenselijk geweld om zijn voortdurende ontroering te overwinnen. Doch het gelukte niet: hij brak los in een aangrijpend geluid, half gekerm, half gegil; tranen liepen overvloedig van zijn wangen:

‘Ik heb ze zoo liefgehad, zoo lief, zoo lief!’ kreet hij, onverstaanbaar voor elk ander dan zich zelven, tusschen zijn gejammer. Heel zijn kleine gestalte schokte onder de foltering van zijn lijden.

Aldus had hij zijn moeder niet beweend.

Marie zag koud en tranenloos toe, traag het met bloed bezoedeld laken over het aangezicht van Georgine weder optrekkend.

En het was, of bij al die onverschilligheid de jonge vreemdeling tot een bewustzijn van welvoegelijkheid werd teruggeroepen; het was of hij zich schaamde over zijn aanmatigende uitbarsting van wee:

‘De reuk,’ zei hij ontschuldigend, ‘de slechte lucht, - dat is het, wat mij pakt, kom, juffrouw Marie, kom,’ en, nog naar adem happend, ging hij achter zijn gezellin de kamer uit.

XLI.

De moord werd veel besproken, niet alleen te Vroden, maar in de omliggende gemeenten, als daar zijn: Crocke, Muilem, Diependale, Zompelgem en meer. In de eerste dagen spraken alle stadsdagbladen van 't land er over en de dood van Georgine, de aangewezen bruid van het slachtoffer, kwam weldra een nieuwe, groote eind-ontroering aan het slot der tragedie toevoegen. Zij was van verdriet gestorven, heette het. Zij werd afgebeeld als een poëtische, teergevoelige figuur, als een lentebloem door den eersten levensstorm geknakt.

In Vroden zelf weet men haar overlijden meer bepaald aan den val; men sprak in de andere dorpen van schedelbreuk, men vertelde, dat ze sedert den slag niet eenmaal tot bezinning meer gekomen was.

De dader bleef onontdekt; er kon geen rechterlijke vervolging plaats grijpen, daar men geen vermoede schuldigen vond. Niets was ontvreemd of aangeraakt in het huis der misdaad. Was het een wraakneming geweest, door het geheim omsluierd van geleden smaad? Ergens een drieste, mannelijke wedervergelding voor echtbreuk of een vrouwelijke sluipstraf?

Luc Hancq's gekende reputatie van galanterie liet het een en 't ander als mogelijk aannemen, hoewel men geen betrokken personen aan te duiden wist.

Daartegenover stond het verslag der wetsdokters: het scheen, dat hij zelf het wapen gehouden had en de plaats, waar hij getroffen was, kon moeilijk met de onderstelling

van een ongeval overeengebracht worden: juist in de slape, met inzicht gemikt, en de revolver aan zijn rechten kant op den grond gevonden.

Maar om welke reden had hij zelfmoord gepleegd? Daar was de oplossing van 't raadsel te zoeken.

Onwaarschijnlijk was 't ook, dat hij, in wanhoop, eerst zijn wapenverzameling zou hebben uitgestald en opgewreven.

Zelfmoord? Hij zoo algemeen en zoo alom bemind, zoo gelukkig, zelf bemiddeld, de benijde bruidegom der jonge, rijke, schoone notaris-dochter!...

Onmiddellijk na Georgine's begrafenis, waarbij Marie niet tegenwoordig was, daar de uitvaart eerst - als meestal voor allerhoogste diensten - slechts een veertiental dagen later moest plaats hebben, had ze zich naar Gent begeven om voor rouwkleederen te zorgen.

Als huldeblijk aan de memorie harer zuster, koos zij den 'grooten rouw,' dengene, die voor ouders of kinders alleen gedragen wordt: het kleed met krip belegd, den langen sleep, den langen, dichten sluier.

Aldus keerde zij terug, geheel in 't zwart gehuld.

'Mijn eeffrouwe kropt het allemaal op,' zei Trientje bekommerd tot de burens, 'ze zal een pakje aan haar hart vergaren en er van te kwiste gaan.'

De waarheid was, dat Marie nog geen traan had gestort en nu, na hoed en sjaal afgenomen, en van kleed te hebben verwisseld, ging ze dadelijk aan 't werk om al de sporen van Georgine's bestaan te doen verdwijnen.

Zij riep Stasius boven, die sedert den sterfdag te harent vernachtte en er nu ook zijn maaltijden nam. Het

ledikant werd opgebroken en naar een zolderkamertje gedragen...

Wat zag het slaapvertrek er nu groot uit!

Dit gedaan zijnde, opende zij de ruime mantelkast. Wat aan Georgine toebehoord had, hing rechts.

De slechtste plunje werd te hoop op den grond geworpen en in een pak gebonden: voor het armenhuis. De beste kleederen moest Trientje op den arm boven dragen.

Deze pruilde reeds, bemerkend, dat ze zelve niets van al die gretig begeerde schatten krijgen zou.

Marie sloeg er niet de minste acht op. Zij hing hare eigene kleederen wijder uit elkaar en dacht:

‘Nu is er plaats over.’

En terwijl zij de schuifladen der commoden ledigde op het bovenblad en op stoelen rondom zich, en al die vertrouwde voorwerpen: hemden, rokken, kousen, mutsen, zakdoeken opeenstapelde, of een stapel bij onachtzaamheid omstiet, dacht ze nogmaals:

‘Het is toch zonderling, dat ik er niet in weet (geen spijt over heb), niet, nu eens oprecht volstrekt niet.’

De ringen en de armbanden legde zij bij hare juweelen, dingen, die ze in lang, wellicht nooit meer ter hand nemen zou.

En toen zat ze neder, een oogenblik verpoozend.

Alles werd in eenige bundels saamgesnoerd, dat was ook voor 't armenhuis, voor de zieken in 't hospitaal, deed zij Stasius, die het geschenk overbrengen zou, aan Moeder Overste zeggen.

XLII.

Alle morgenden kleepte Marie zich aan met de zelfde zorg als naar gewoonte, bood hulp en gaf daadzakelijken troost aan al wie zich tot haar wendde; maar zij deed het mechanisch zonder één woord meer te zeggen dan noodig was. En wanneer iemand, hare afgetrokkenheid niet waarnemend, met eigen bekommernis of geleden smart bezig, haar de eene of andere geschiedenis verhaalde, keek zij den spreker of de spreekster aan, strak, en antwoordde niet, als er een antwoord vereischt werd: haar gedachten waren elders of haar brein was volkomen gedachteloos.

Mussche kwam een paar maal in de week.

Het gesprek vlotte niet. Hij bracht haar boeken, dat zou haar verzetten (opbeuren), meende hij.

En gedwee als een kind opende zij de bladen en staarde er in, op de canapé gezeten, geheel alleen, gedurende de morgenstunden, die nu zoo lang en zoo stil waren; want allengs werden de bezoeken der behoeftigen, die om remedies kwamen, zeldzamer: Marie had zich zelfs een paar malen vergist, en het eene heilmiddel voor 't ander medegegeven, wat, geweten, het vertrouwen in hare kundigheid verzwakte.

Zij zocht de eenzaamheid en wilde geene vrienden bij zich toelaten. Zij schudde het hoofd, als Trientje er aanmeldde. En wanneer deze van tijd tot tijd door eene spleet der deur kwam loeren om te zien, wat hare meesteres uitrichtte, vond zij deze in slaap, met het boek van de knieën gevallen, het hoofd op de borst of terzijde gezakt.

De dagen werden zeer kort, het duister was daar vroeg en Marie bleef lang zonder licht zitten. Zij wilde er geen en deed het soms wegdragen, als Trientje het ongevraagd bracht.

Enkele keeren was het gebeurd, dat ze als een schim in de keuken verscheen, misschien onbewust aangelokt door het tot daar, waar ze zat, storend binnenbrommend geronk van een eentonig gesprek, eerder om het te verhinderen, dan er ook van te genieten.

Toen richtte Stasius het woord tot haar, in zijn mededeelingen of opmerkingen voortvarend, zich met een rechtstreeksche vraag op haar oordeel beroepend.

En, hem aanstarend, zonder hem wellicht te zien, antwoordde ze: 'Ja,' wanneer hij zei: 'Niet waar?' en 'neen,' wanneer de vorm van zijn gezegde iets ontkennends uitlokte.

Stasius was rad van tong en evenmin als het meerendeel der pratzuchtige menschen, een psycholoog: halve aandacht bij den toehoorder bevredigde hem, mits hij maar voort mocht babbelen.

Doch weldra ging Marie weder heen, in 't midden van een volzin, opnieuw tot hare levenlooze vereenzaming aangetrokken, ging in de donkere voorkamer zitten, met de voeten op de kachel, waarvan de doovende kolengloed haar strak gelaat van onder op roodachtig verlichtte.

Trientje was stout, zich als langblijvende dienstbode familierechten toeëigenend. Zij kwam zelve soms achterna op hare teenen met ongezochten en ontijdigen troost:

'Eeffe Marie toch, hoe is het Gods mogelijk uw eigen hart aldus op te vreten! Scheiden is 't laatste, dat weten

we wel, doch de dood spaart niemand en gij hebt Georgine toch zoo gaarne gezien! Gij moet u in niets bekwellen (geen wroeging hebben). Wat gebeurd is, stond geschreven, het moest alzoo komen, als het Gods wille was. Indien gij stokken in 't wiel gestoken hadt voor haar huwelijk met mijnheer Hancq, indien ge haar verdriet had aangedaan, ge zoudt het u nu mogen beklagen. Maar, och Heere, ik zeg het altijd aan al wie 't hooren wil, hij was hier kind ten huize; ge trokt hem op, hij kwam nooit te onpas, en dat allemaal uit pure liefde voor uw jonge zuster!’

Had Trientje het verleden vergeten of een andere verklaring voor Marie's opvallende indringerigheid, haar zonderlinge handelwijze, gevonden?

Maar al die drogredenen, al waren zij niet bij machte om kommer in Marie op te wekken, verveelden haar als een wanklinkend geluid aan haar oor:

‘Laat mij met rust,’ zei ze wrevelig, ‘doe uw werk, ik zal bellen, als ik u noodig heb.’ En haar toon beduidde daarenboven: ‘Wat spreekt gij van verdriet, ik heb er geen, ik verlang niets anders dan zonder gevoel, zonder gepeinzen aan mijn verdooving, aan mij zelve overgelaten te zijn...’

XLIII.

Mussche had een inventaris opgemaakt. De erfenisrechten waren betaald. Marie bleef in bezit van gansch het beduidend vermogen van notaris Santander.

Ook de zaken van Luc Hancq werden met spoed geregeld. Het was de eerste groote vereffening, die den jongen

ambtenaar in 't kanton toevertrouwd werd. Zulks verhoogde zijn aanzien en in de bedrijvigheid van het schikken, het ontvangen der november- en kerstpachten, gevoegd bij het in 't sterfhuis gevonden geld - thans in *zijn* brandkast berustend; met het gaan bezichtigen der onroerende goederen, door wijlen vrouw Hancq bij testament aan haar man vermaakt, en die nu in handen van dezes eigen familie overgingen; met het klasseeren en nazien van de omvangrijke effecten-portefeuille, ietwat wanordelijk nagelaten, gevoelde Mussche veel minder het verlies van zijn vriend dan de gewichtige zelfbevrediging, welke een eervolle en winstgevende bezigheid met zich voert.

Groote plakaten hingen in 't Wethuis en de bijzonderste herbergen van het dorp en de omliggende gemeenten, overdekt met ontelbare 'kopen', cijfers en aanduidingen van allen aard in kleiner druk.

Ook op den voorgevel van het huis, dat Luc Hancq zoo lang had bewoond, kleefde er een dergelijk tusschen de thans jammerlijk en hopeloos gesloten blinden.

Marie zag het: groot, geel, langwerpig vierkant met pikzwarte letters, de blikken onweerstaanbaar aantrekkelijk, van uit hare vensters op den valen muur schitteren. Wat er op stond, kon ze niet lezen en was er overigens volkomen onverschillig voor, alleen dit zag ze duidelijk:

DOOR STERFGEVAL:

'Een schoon en gerieflijk heerenhuis met deur en koetspoort, gestaan en gelegen binnen de gemeente Vroden, ten voorhoofde der Kerkstraat, gekend op het Kadaster, enz... groot... aren... centiaren...'

Marie keek elders, niet benieuwd.

Op den avond na de veiling kwam Stasius er van terug met het bericht, dat dokter Soenen van Crocke het huis aangekocht had, en de prijs, hoog, boven de waarde, trof Marie en lokte haar, dochter van een notaris en zelve eigenares, een uitroeping van belangstellende verwondering uit.

Dit was het eerste levensteeken uit de opschorsing van haar aanzijn. Er zouden nog andere, weldra menigvuldige volgen.

Het ergste van den winter was voorbij. Januari had, met zijn verlengende dagen, als blijde intrede, die verheldering van lucht medegebracht, welke hem kenschetst, en die reeds op zich zelf als een verkwikking daarstelt, door de belofte van spoedige natuur-wedergeboorte en groei-opstanding, die een wezenlijkheid worden zal.

De tijd verstreek.

De sneeuw was gesmolten in den tuin; het gras kwam er groen van onder; en op de hazelaren- en Spaansche notestruiken stonden reeds - slechts voor den ingewijde of met opzet zoekende zichtbaar - roode starrekens, de te rijpen vruchtbeginsels - in 't stuivend meel, dat uit de lustig wuivende, gele kattedekens, door 't nog kille windje er over werd uitgeschud; en op het driekantig perkje, in de reeds scherpe zon, staken blauwe en roode anemonen haar bloemenkroon, zonder groenen beschermingskelk aan den nog gekromden stengel uit de klei-aarde.

De lente was in aantocht.

Uiterlijk had Marie veel gewonnen: een donkere gezondheidsblos schemerde door het bruin harer wangen; haar gelaat was kalm, hare groote oogen stonden klaar, fon-

teinhel, haar stap was licht en veerkrachtig in zijn bedaardheid; de nog door werkeloosheid schier onverkrukelde rouwkleederen zagen er net uit; het zwart gepijpt kraagje om den hals was nog nergens neergedrukt en de broche van git op hare minder schrale borst zat altijd onberispelijk recht. Nooit had hare blanke hand zoo schoon van vorm geschenen als nu op al dat zwart.

Stoffelijk alleen levend, van elke zielsaandoening vrij, sliep zij goed en at zij veel, zij at buitengewoon veel gedurende de periode van dat dierlijk bestaan. Alles, wat Trientje haar voorzette, smaakte haar...

Omstreeks April deed de muur-nachtegaal 's morgens in de vroege klaarte weder zijn eigen-tonig lied hooren. Marie nog in bed, wakker reeds, luisterde er naar:

‘Een vogel, waar zit hij? Op de kap, op den weerwijzer? Wat doet hij daar?’

Waar had ze hem gehoord? Wanneer?...

Een opwelling van smart... een vage hersengreep naar de herinnering van iets onvatbaars, een gedachtenschemer en... weg was het reeds...

Doch thans ontstond er verandering, er was iets zeldzaams, waarvan haar stompe geest zich geen rekenschap gaf, maar dat het zenuwstel gevoelde, evenals de koortslijder, ofschoon nog slapend, reeds al de ellende van zijn ziekte-staat kent, nog eer hij gansch uit bewusteloosheid schiet, terugeroepen tot het geduchte der wezenlijkheid.

Het ontwikkelde zijn macht in haar, onnaspeurlijk traag en zeker als de lentegang in de natuur. Het was iets onbehagelijks, dat haar bij tusschenpoozen overkwam: een lusteloosheid eerst, die ze van zich had willen

afschudden, uit zich had willen verdrijven, en waaraan ze zich niettemin zonder veerkracht overgaf. Het deed haar geeuwen, en de armen uitrekken. Zij was er voor beangst en lokte 't uit vervolgens, gedwee buigend onder de onbetwiste heerschappij, die 't over haar wezen uitoefende:

‘Het is daar!’ jammerde zij inwendig; want zij voelde 't naderen. Haar instinct ontwaarde het, dat onzichtbaar monster uit wiens klauw zij niet ontkomen kon noch wilde...

Wanneer zij omtrent den avond in den tuin ging en gedachtenloos naar den somberen hemel opkeek, werd het eensklaps, alsof de saamgepakte wolken al nader en nader kwamen, al lager en lager, tot op haar negen om haar lichaam onder hun zwaarte te versmachten. Er was voor hare longen geen lucht genoeg meer om te ademen, en zij spoedde zich, vluchtend naar huis.

Maar daar ook achtervolgde het haar, eerst als iets drukkends, dat hals en borst omsloot, onbestemd en pijnverwekkend als een koortsbegin, vergezeld van een woeling in haar binnenste, onstuimig als het tij van een equinox-vloed.

‘Het is daar!’ zei ze weder, met een daverende huivering onwillekeurig het ingebeeld wangedrocht van den rug afschuddend, en weg bleef het soms inderdaad voor een lange poos.

Intusschen was zij tot hare gewone bezigheden teruggekeerd, in houding en gebaren werd zij dezelfde.

‘Hoe is 't nu?’ vroegen de nieuwsgierige burens fluisterend aan Trientje; want zij wisten door deze, hoe diep jufvrouw Marie heel den winter onder de veronderstelde smart had gebukt gegaan.

En Trientje zei:

‘God zij geloofd, zij heeft het herpakt, het begint allemaal vergeten te raken.’ En Trientje, de zaak uit een persoonlijk oogpunt beschouwend, vervolgde: ‘alzo een winter, dien ik gehad heb! Neen, ware 't niet geweest, dat mijn broer Stasius daar was als aanspraak, ik zou 't zelve niet overleefd hebben. Nooit geen woord uit haar te krijgen, van heel den dag niet een keer lachen,’ en zij schudde in treurige herinnering zuchtend het hoofd, ‘maar nu is 't over,’ besloot ze.

Toen sprak men van wat anders: de goede wending eener zaak wekt doorgaans niet veel belangstelling meer op.

Marie beraadslaagde met hare pachters over de noodige herstellingen aan dak of schuur. Zij zag nauwkeurig de rekeningen der leveraars na, de minste fout in 't samentellen ontdekkend. Zij sloot het ontvangen geld zorgvuldig in de brandkast; en het geschrift op de quitanties, die de betaald hebbenden in de ledige beurs knoopten, was regelmatig en leesbaar als dat van haar vader. Geen partij land, waar zij de mogelijkheid van pooten, planten, of het vellen van volwassen populieren niet in aanmerking nam.

De avonden waren nog tamelijk lang. Marie zat alleen bij de bekapte lamp, breiend meest, kousen voor den arme. Somwijlen nam ze 't een of ander boek ter hand, dat Mussche, haar getrouwe bezoeker, periodisch afwisselend, leende en keek er in; maar het vermocht niet de aandacht te boeien. Op een gegeven oogenblik bracht Trientje het dagblad, dat Marie voorop, telkens verschrikkend, met een kleppend gedruisch, had in de brievenbus hooren steken. Dit verstrooide haar voor eenige minuten,

tot de zieding van haar hart weder opborrelde en het ondiep haar op den nek zat.

‘Het is daar!’ was haar stomme kreet van angst.

‘Wat is dat toch?’ vroeg ze verbijsterd aan haar zelve.

Het was zoo welkom in de bringing van zijn leed, en tevens zoo verafschuwd. Te midden eener lezing, hief zij het hoofd op, ten einde er naar om te zien. Wanneer zij uren lang, met den geest in verkleuming had voortgewerkt, riep zij het gedrocht nabij, opdat het haar zou folteren, tot zij haar gestalte omwring van nameloos doch onuitstaanbaar wee...

XLIV.

De leden der Harmonie van Vroden hadden onder elkander een inschrijvingslijst geopend voor het oprichten van een gedenkteeken op het graf van hun betreurden bestuurder, wien de maatschappij zooveel verschuldigd was, voor dengene die ze tot bloei had weten te brengen en immer tijd en geld te harer beschikking had.

In den zomer, die op zijn geheimzinnig, schielijk overlijden volgde, was de nederige zuil vaardig en geplaatst: eene grauwe, afgebroken kolom met zijn portret, uit witte marmer in *fac simile* gebeiteld - goed gelijkend, inderdaad - met een vergulden lauwertak daarover. Het droeg zijn naam en een opschrift van dankbare verkleefdheid ter vereeuwiging van zijn aandenken.

Zoodra het daar stond op 't kerkhof, ten aanschouwe voor een ieder, herinnerden zich de dames van het dorp, dat ook zij verplichtingen hadden jegens Luc Hancq; hij was het toch, die in de kloosterschool aan hun meisjes -

externen - onvergeld pianolessen gaf en ook wel in vriendenhuizen ging om de uit het pensioonaat teruggekeerde dochters, onder het oog der moeder, een moeielijk muziekstuk te doen aanleeren, of die, als hij een schoone stem onder deze ontdekte, er behagen in vond ze te helpen leiden tot volle ontwikkeling.

Alle voorbeeld aanstekelijk zijnde, zoo hadden enkelen besloten ook bij de vrouwelijke bewoners van de gemeente geld-inzamelingen te doen voor het aankopen eener kroon.

Het omhalen werd aan mevrouw Florisonne, als gemalin van den burgemeester, aangeboden. Luc Hancq was haar van in het begin antipathiek geweest, doch zijn vreeselijk einde had medegevoel opgewekt; en ofschoon zij zelden rechtstreeks van hem eenigen dienst had ontvangen, misschien juist daarom, tevens het ongegronde van haar weerzin bekenkend, had zij den leenplicht, daarenboven zedelijk opgedrongen door haar man, ten laatste aanvaard.

Zij zelve teekende in aan 't hoofd der lijst en met de zuster van dokter Moens, een bedaagde weduwe, die bij dezen inwoonde, gingen zij rond.

Ook bij mejuffrouw Sanders klopten zij aan.

Marie zocht wel de menschen niet op, doch aanvaardde thans bezoek, als er kwam.

Zij wist niets van het plan. Het graf van Luc Hancq zag ze nooit aan. Wanneer ze ter mis ging, maakte zij van het toegangspoortje tot het kerkhof geen gebruik meer. Zij trad als een ieder door het groote straathek binnen.

Mevrouw Florisonne, bevallig als immer, op haar sierlijkst uitgedost, ditmaal ietwat ontroerd, onder den indruk der verhouding, waarin Luc Hancq tot de familie Santander

had gestaan en de wrange herinneringen, die zij verlevendigen moest, bood Marie de omgangslijst aan.

Zij had gearzeld om het te wagen; de quaestie was tusschen haar en hare gezellin twijfelend, besproken geweest en toch bevestigend beantwoord. Marie zou recht hebben boos te wezen, indien men ze uit het huldeblijk sloot, bewezen aan de memorie van den bruidegom harer zuster, die tevens haar eigen, goede vriend was geweest, en aldus hadden. de dames zich aangemeld.

Marie nam het papier aan en keek er op: de namen dansten voor haar oog, de cijfers sprongen in zig-zag op. Haar verstand vatte niet, wat men van haar begeerde, al bezat ze een voorgevoel, dat het een bovenmenselijke beproeving uitmaakte.

Zij scheen geheel versuft:

‘Ja,’ zei ze, ‘ja, ja,’ op al de verklaringen, die de zuster des dokters haar gaf; doch meteen werd ze doodsbleek, een grijnslach vertrok haar mond; het blad trilde zoo hevig in hare vingeren, dat de aanzoeksters elkander berouwvol, ook van streek, aanzagen.

Zij hadden te veel van juffrouw Santander's krachten geëischt, haar karaktersterkte overschat en de beelden der twee dierbare afgestorvenen te roekeloos opgewekt!...

Er scheen iets vervaarlijks in Marie plaats te grijpen: de uitdrukking van haar gelaat werd die van een roofdier, dat zijne prooi vastklemt. Het was, alsof haar ontbloot gebit ging bijten, alsof ze 't blad in een aanval van waanzin scheuren ging...

Dit duurde slechts een oogenblik; wellicht hadden de verschrikte bespiedsters zich over hare al te groote ontsteltenis vergist...

O ja, zoo moest het wezen: Marie nam de aarzelend aangeboden pen, doopte die in den inkt en teekende:

‘Marie Santander: tien frank.’

Zij moest nog geweld doen om een huivering te onderdrukken, toen ze de bezoeksters tot aan de voorpoort uitgeleide deed.

Het was gekomen, terwijl zij daar waren, de twee dames, het vreeselijk spook!... Het had op hare schouders gezeten, haar knellend, zooals nog nooit te voren, en nu herkende zij het: dat was de haat, de onverbiddelijke!

‘De schelm, de hondsvot, de Judas!’ was ze op het punt geweest, zich zelve en Georgine verradend, uit te roepen.

XLV.

De slang des wroks, die heel den winter verkleumd had gelegen, kronkelde zich weder, haar vinnig venijn uitspuwend in 't gemoed, dat ze geteeld had en ze herbergde. De onbegrepen gejaagdheid in Marie maakte plaats voor een woeligen oproer als de tobende zee bij springvloed. De storm loeide om haar als de wind door de sparren, voordat het onweer uitbarst.

Marie was uit den doodslaap van vergetelheid tot bewustzijn ontwaakt!...

Luc Hancq! Zijn beeld stond herrezen, zonneklaar voor haar oogen, Luc Hancq met zijn verfoeide behaagzucht, zijn valschen handdruk, zijn dubbelhartigen glimlach...

Zij haatte hem, zij verafschuwde hem, zooals nog nooit te voren, en meteen voelde zij weder zijn kussen in haar

nek. Het was als de beroering van een walgelijk insect, en onwillekeurig deden haar vingers een schielijken greep naar dat plekje, als om 't er af te slaan. Die kussen, zoolang met sidderend genot, in haar verbeelding gebleven, waren thans een brandmerk der schande. Zij had zich onder al de goten der daken willen stellen om ze te doen verdwijnen, om ze af te spoelen. Maar zij waren onuitwischbaar als het bloedige vlekje op het sleuteltje van Blauwbaard's gruwelkamer: een zinnebeeld van 't onherstelbare, dat in alle eeuwigheid de roekelooze eerverbreekster aan blijft kleven!

Gansch haar wezen kwam in opstand tegen de krenking harer eigenwaarde, tegen de snoodheid zijner handelwijze, die in de nauwgezetheid en de reinheid van haar geweten, in hare opvatting van het geheiligde der liefde en der getrouwheid, stug genoeg om elke toegeeflijkheid buiten te sluiten, ijverzuchtig genoeg om zich te belgen over het kleinste vergrijp, onberedeneerd genoeg om haar oordeel te benevelen, reuzen-evenredigheden aannam.

Zij dacht niet na, zij onderzocht niet, zij liet zich over aan hare groote verbittering, die blind was, en bodemloos als hare liefde was geweest. En in herinnering doorliep haar gevoel al de trappen van dien ontwakenden, stijgenden, noodlottigen hartstocht voor hem. Had ooit, vóór haar, een vrouw bemind, als zij beminde?

‘Nooit,’ zei ze tot zich zelve in de geweldig opgewekte verontwaardiging van geleden smaad, als aanerkenning en liefdeloon!..

Geen wroeging over wat zij had gedaan en aangestuwd had om te doen, geen doorzicht van het mogelijke, dat hare

gedraglijn anders had kunnen wezen: een vreemde macht had haar bestierd, aan een onweerstaanbaren drang had ze gehoorzaamd, het was iets buiten haar, dat naar het verderf had geleid en er Georgine mede had ingestort.

Georgine, o Georgine! een krop kwam in Marie's keel bij het heropwekken van dien naam, en toen ontwaakten half de sluimerende teederheden van het vermorzeld hart voor die verloren zuster, in dezelfde verwoesting ten gronde gegaan...

Maar zij kon zich Georgine nooit anders voorstellen dan door de doorzichtige gordijn, waarachter al de akeligheden van den doodsstrijd in fantasmagorie oprezen. Er ontstond een vluchtige, vlijmende indruk van afgrijzen en weegevoel, dat in een woest verlangen oversloeg om ze terug bij zich te hebben, terwijl haar troosteloze geestesblik verschrikt de leegte rondom in het tegenwoordige en de toekomst ontwaarde, als in een bliksemstraal.

Doch dit verlangen zelf werd schielijk opgeslorpt in hartstocht van haat en wraaklust; want hij - de schelm - was het, die haar Georgine had ontroofd...

XLVI.

't Was vreemd, dat Marie al die gewaarwordingen zoo goed te verheimelijken wist: voor Trientje, Stasius, voor wie er kwam of ging.

Wel had de meid haar eens betrappt, aan de kaptafel zittend, met twee spiegels naar haar nek - naar het ingebeeld bloedplekje van Blauwbaard's sleuteltje kijkend. Trientje lachte er om en vertelde het aan haar broeder.

‘Eefer Marie wordt hoovaardig, ze zal nog beginnen te reuzelen,¹⁾ geloof, wat ik zeg, eer het jaar om is, zit ze vlugge. Al zoo kost wat kost schoon willen zijn.’

‘Wel, wel,’ zei Stasius, ‘en als een oude schuur in brand komt, is er geen blusschen aan!’

‘Ik voor mij zou liever zien, dat ze jong (ongehuwd) bleef, het hek aan den ouden stijl, nieuwe heeren, nieuwe wetten,’ meende Trientje.

Wanneer zij echter hare gebiedster strak voor zich uit zag kijken, kreeg ze medelij:

‘Dat dubben, dat eeuwig dubben over Georgine's dood! Wat met aarde gedekt is, moet vergeten zijn.’

Zij kwam bij Marie staan en in goedgehartige stoutheid, maakte ze de bemerking: ‘Ge wordt weder zoo mager als een graat, er zal haast geen priemken vleesch aan heel uw lijf meer zijn!’

Toen ijldde Marie naar den tuin, haar gewoon toevluchtsoord, waar ze onder de boomen haar vuisten balde, waar ze haar ingehouden leed half gesmoord uitbrulde, opdat niemand het hooren zou. Geen mensch was er getuige van, hoe bij het schendend herdenken aan zijn liefkoozingen een wolk van schaamtebloed naar haar gelaat steeg.

‘De schelm, de hondsvot!’ herhaalde zij, geen afwisseling vindend voor de scheldnamen, die haar verwoedheid op hem toepaste.

Aldus was de winter weder gekomen, met zijn vereenzaming, die ze niet eenmaal gewaar werd, gansch onder de oppermacht van het heerschend gevoel, dat steeds in haar versmacht moest blijven.

1) Trouwlustig worden.

Het was de laatste dag van 't jaar en zij zat aan 't vensterraam achter de groen gebleven aspedistra-bladeren in de bloempotten.

Er werd gebeld.

Trientje zocht hare meesteres op te beuren:

‘Daar is een man, die zooveel neuzen heeft, als er dagen in 't jaar zijn, eefter Marie, hij verzoekt om u te spreken.’

Zij was in geen stemming om van zulke grappen te genieten:

‘Wie is 't?’ vroeg ze heel ernstig.

‘Mijnheer de notaris.’

Mussche werd binnengeleid.

Hij wilde de eerste zijn om haar geluk te wenschen, zei hij en zij glimlachte bitter: de tijd was heen, waarop zij in den wensch eens mans gunstige voorspellingen zag...

Hij kwam nog voor iets anders, voor iets, dat uit zijn oogen schitterde, uit zijn opgewektheid sprak, uit zijn glimlach straalde, nog voordat de belijdenis er van zijn lippen overschreed.

Hij hield Marie's hand vast in de zijne. Zij moest de eerste wezen, die 't vernam, zij was altijd zulk een oprechte vriendin voor hem geweest - en zijn toon werd bewogen - hij ging in 't huwelijk treden...

‘Met wie?’ dit is immer de eerste vraag.

‘Met de zuster van madame Soenen.’

‘Heel jong nog, niet waar?’

‘Ja, ge kent ze ook, ge hebt ze gezien vroeger op dat feestje bij...’ hij hield plotseling in, ‘een rijk, braaf weesje,’ voleindigde hij, met fiere verliefdheid.

‘Ha zoo, zoo!’ Marie wenschte hem geluk op hare beurt.

Indien zij zich nog over iets op aarde had kunnen verblijden, zou 't wellicht nu zijn geschied; maar ze was schier onverschillig voor zijn lot, ze was voor alles onverschillig, wat buiten haar obsessie lag.

Hij wist het niet, hij kon het ook niet weten. En opgewonden - wat bij zijn voormalige beschroomdheid en stilte hem gansch herschiep - vertelde hij zijn plannen: Soenen had hem onderhand het huis van rechtover - hij duidde 't met de wimpers en den vinger aan - voor den veelprijs overgelaten; deze week reeds zou hij met zijn bruid naar Gent gaan om de noodige meubelen te koopen - mooi zou alles zijn, en meteen bedankte hij Marie voor 't lang gebruik der studie van haar vader, waarover zij nu vrij beschikken kon.

‘Ge zult toch naar het trouwfeest komen, niet waar? gij moogt er toch niet ontbreken, mijn beste vriendin, aan wie ik zooveel verplichtingen heb.’

Hij vroeg het innemend, op dit oogenlik in volslagen vergetelheid, van het nog versche leed, waaronder zij gebukt ging.

Maar zij schudde neerslachtig het hoofd:

‘Ik ga naar geen feesten, mijnheer Mussche, ik zal nooit naar geene feesten meer gaan.’

Zij zei het eenvoudig en zonder het geringste verwijt in den toon. En hij knikte, reeds bevredigd, zoo zacht tot de orde geroepen, naar den grond kijkend, haar voortgedragen rouw eerbiedigend.

XLVII.

Zij was onverschillig voor die mededeeling, en toch kreeg zij een nieuw gevoel van levensleemte en gedachten, die in haar beneveld brein tot geen volle bewustheid kwamen. Iets als van vroeger droomen en verwachtingen, met dat huis van rechtover in verband geweest, iets waarvan de voorstelling, half opgewekt, aldra gelijk een schaduwbeeld verzwond; maar dat een onbepaald en dieper weegevoel naliet.

En zij vluchtte in den tuin.

De avond legde donkerheden onder de kale heesters en de cederboomen; dorre rijsjes van het hakhout kraakten onder haar tred, en, was het nu 't nachtelijk zwart, dat nederwolke, of werd hare phantasie, sterker dan ooit te voren beroerd, althans het scheen, of heel de lucht, als een tastbaar plafond - ditmaal in werkelijkheid op haar daalde met pletterend gewicht... O, de bangheid aan haar hart, de doodsangst, die haar ooren tuiten deed en haar adem afsneed!

Toen zij opnieuw bij de lamp zat, kwam Trientje binnen, op hare sokken, geheimnisvol en gewichtig, bevreesd om het nieuws te melden, onbekwaam om aan de behoefte te weerstaan:

‘Eefer Marie, ze hangt er op, de kroon, op zijn graf; ik heb ze van uit het venster zien hangen, toen het nog een beetje klaar was. O zulk een schoone! Ik wist eerst niet, waarom al de menschen, die uit het lof kwamen, daar alzo samendromden. Zulk een groote: “van por-

seleinen bloemen,” hoorde ik hen zeggen. Gij moet morgen ochtend al gauw eens gaan zien.’

‘Ja, Trientje, morgen.’

Gaan zien? O zeker, zij had een aandeel in die kroon: voor tien frank had ze op de lijst ingeteekend. ‘Betaald,’ had zij bij haar naam gezet; want zij had terstond de schuld voldaan...

Maar hij, Luc Hancq, had hij de zijne gansch afgekort? die vraag bruiste Marie door het hoofd, toen de dienstbode weg was.

En weder drong dat huis en dat jong bruidspaar zich aan haar verbeelding op: hun liefde was dus sterk genoeg om den schrik te overwinnen, die een oord blijft aankleven, waar bloedige misdaad is gepleegd. Dat huis, het had al den tijd, van elk ontweken, met een begin van jammerlijk verval, in duchtende versmading, onbezocht en opgesloten gestaan...

In schijntooverij zag ze alles weer: het feest, daar rechtover, het pandenspel, al die aangezichten, beschenen door een vreugdezon:

‘De schoonste oogen van heel de wereld,’ had Luc Hancq van de hare gezegd, en zij knarsetandde, omdat het haar te binnen schoot. Zij balde de vuisten nog naar zijn schim...

En eensklaps wist ze, waarom haar toorn onverzoenbaar was: heel het verleden werd door de overspanning zelve van haar geest in een beslissend paroxysme van wee met het electrisch licht der waarheid opgehelderd. En zij zag, wat de griezende bezoeker ziet, wanneer zijn leidsman, na hem in al de hachelijkheden van middeleeuwsche

kerkers te hebben rondgeleid, nog ergens een geheime deur in den sijpelenden muur ontsluit, en, onverbiddelijk zijn ambt uitoefenend, hem, ofschoon weerstribbelend en terugdeinzend, vooruit duwt om - zijne fakkel in de spelonk houdend - naast vermolmde geraamten, de vreeselijkste foltertuigen der barbaarschheid van eertijds te verlichten...

Met dringenden dwang, elke poging tot zelfbedrog overwinnend, stelde zich in Marie's geweten thans de quaestie:

‘Is Luc Hancq mij nooit ontrouw geworden?’

En met een laatste scheuring van haar bloedend hart klonk ontegensprekelijk, onloochenbaar, het lang geduchte:

‘Neen...’

‘Neen, nooit!’ haar hoofd zank op hare borst, onder het alvernielende van dezen nieuwen slag.

Georgine had hij bemind, Georgine uitsluitend, de groote, de jonge, de schoone had hij uitverkoren. De kleine, de leelijke, de oude, had hij, spottend, met een gemeene boeleerster gelijk gesteld!

‘En die kleine, die leelijke, die oude,’ zooals ze zich zelve in de razernij van verworpen liefde met overdrijving bestempelde - brieschte - met den zakdoek smorend voor den mond - als een verwond dier in de wildernis.

Maar neen... nu werd haar alles nog klaarder: in hare verblinde, deugdzame meisjes-onervarenheid, met haar oprecht gemoed, onder de macht der betoovering, die heel zijn wezen op haar uitoefende, in de gebiedende behoefte van minbetuiging aan hem, in den ontoombaren eisch van zijne wedermin, had ze zich, met de wanhoop van den drenkeling aan hem geklist!... En hij, de alom gevierde, de bekorend-verfoeibare, de snoode huichelaar, had haar,

ontwijdend, de almoes zijner omhelzingen gegund! Terwijl zij al de kleinoodieën harer ziel voor hem uitstorten wilde, had hij geen andere begeerte gehad, dan om haar van zich te verwijderen, dan om met Georgine alleen te zijn!...

In haar verfijnde zinsbevattelijkheid, met pijnlijk geestesblik-vermogen thans begaafd, zag Marie ze weder, de kleine stukjes papier, die hij, de boef, achter haar rug, schimpend met haar wedijveren, geërgerd door haar bijzijn, der medeminnares, der uitverkoren-gelukkige, had in de hand gestopt!...

En door al die gewaarwordingen tegelijk bestormd, steeg het bloed met zulk geweld naar haar aangezicht, dat de huid te barsten dreigde.

Marie geleet op een helsche furie in dat opperst stadium van haar heropborrelende, doller drift, schriel als ze was, met vernestelde haren, wild vertrokken mond en de karbonkels van haar vlamvend oog.

Aldus brengt de grond, tot rijken wasdom bestemd, een giftigen paddestoel voort. Ter plaats, waar zijn voorgangers zijn afgeschopt of weggeroffeld, pronkt hij bij 't eerste morgenkrieken in triomfeerende, vermete, schroomwekkende heerlijkheid. Op eens is hij ontstaan: in het geheim van den nacht heeft zich met een verbazenden spoed zijn dikke scherm ontwikkeld... en toch, welke lange voorbereiding is daartoe niet noodig geweest? Welke gassen, welke oude bestanddeelen vormen hem? In welken luchtkring, met welken graad van droogte of vochtigheid of warmte alleen kan hij uit zijn kruipende worteltjes als wangedrocht van 't plantenrijk, als akelig tooverheksbrood gewekt worden?...

Zoo was het ook met haar: liefde en toewijdings-behoefte in gal en verdelgingszucht veranderd... door hoeveel geslachten heen was 't zaad er van sluimerend bewaard, en van vrouwenhart tot vrouwenhart overgeleverd, alvorens 't in hem gunstige ijselijkheden van zieleleed zondig ontkiemen en vruchten dragen moest?...

Georgine had zich gewroken, maar zij, Marie, hoe kon zij haar wraaklust op den verbreker bot vieren? Was hij dan buiten haar bereik en veilig voor haar woede? dit vroeg ze zich bestendig af.

Hij was dood, hij had geboet voor zijn misdrijf; maar zij zelve had aan de bestraffing geen deel genomen. Hare vuist jeukte van vernielingszucht. O, had ze hem dáar gehad, dáar voor zich, ze zou die vuist in zijn gelaat hebben geslagen... neen, meer, ze zou hem neergeveld hebben:

‘O de woede kan de lichaamskracht verdubbelen!’ en zij zou met haren hiel zijn bloedigen schedel aan stukken hebben gestampt!...

En zij was machteloos om zich te wreken!

Zij was gedoemd om aldus voort te leven, met hare ontnomen illuzieën, met het besef harer nederlaag in 't verleden en de vernielde toekomst in 't verschiet!...

Hare ooren bromden, haar brein duizelde... Zeg, hoe kon zij hem, die begraven was, nog hoonen?...

Een bittere spot kwam over hare lippen: zij had den krans te zijner verheerlijking helpen betalen...

XLVIII.

Diep in den nacht.

Ha! Zij sprong op, en met de volle zelfbewustheid harer euveldaad, doch weder bestierd door het beheerschend commando, dat haar arm wapende en hare rede tot zwijgen bracht, ging ze, nog aangekleed, want ze was niet te bed geweest, stil en voorzichtig om Trientje niet te wekken, het licht dragend in de hand, die zelfs niet beefde, naar het kolenkot.

Daar lag de hamer, welke diende voor het aan stukken slaan der groote klompen.

Wraaklust doorgloeide haar als een koortsvuur.

Zij doofde de lampepit uit.

In volslagen duisternis overschreed zij den drempel van het toegangspoortje tot het kerkhof, dien ze zoo lang vermeden had.

De wind streek over 't lange, dorre gras.

Ze kende 't graf, al was ze 't nooit genaderd. Even zag ze nu de silhouette van de rechtopstaande, gebroken zuil in de duisternis afgeteekend en daarover, in spikkelende, doffe blankheden de honderden bloemen van den porseleinen rouwkrans, die groot als een wagenwiel was.

Een geweldige hamerslag bonsde er op neder.

Onzichtbaar sprongen de scherven rinkelend rond:

‘Daar, daar!’ kreet ze in een delirium van wrang genot, als een krankzinnige grijnzend, en nieuwe slagen vielen telkens.

Een licht, dat ergens in een buurhuis verdragen werd,

schoot een straal over het kerkhof, een lange reeks kruisen fantastiek uit het donker optooverend. Op een dezer blonken Marie groote, gouden letters toe:

GEORGINE SANTANDER.

En bijna gelijktijdig had ze ook den lauwerkrans van de Harmonie - de laatste hulde aan Luc Hancq - zien schitteren, en op de herinneringskolom in, vlak gebeeldhouwd, tevens het portret herkend: zijn mooi profiel, zijn blijde uitdrukking, zijn wakker voorkomen, *zij* daar *hij* hier: de beide slachtoffers van haar verdwaalden hartstocht en haar mislukt leven.

Maar die pijl van zelfbeschuldiging, door haar geweten geschoten, in stede van berouw of deemoed te wekken, gaf haar reuzenkracht om met een nieuwen stoot, recht vooruit, ditmaal een ster van schending op 't gebeeldhouwd aangezicht van den zondebok te slaan.

‘Gij tooverheks!’ klonk een stem aan haar oor, terwijl een ruwe vuist haar kleed in den nek vastgreep.

Uit haar wellustige vernielingsdrift of haar waanzin gewekt, zag zij om. En zij herkenden elkander: hun oog had zich aan de duisternis gewend:

‘Stasius!’ gilte Marie.

‘Gij, gij!’ riep hij in de uiterste ontzetting uit.

Het ware moeielijk te zeggen geweest, wie van hen het meest verschrikt was.

Werktuigelijk, snel handelend, als gewone inhechtenisnemer, altijd op hoede tegen mogelijke ontsnapping, had hij haar thans stevig, met zijn sterke hand bij den bovenarm gevat, het mager vleesch rond het voelbaar been te pletter knijpend.

Aldus duwde hij haar voort over den bobbeligen kerkhofgrond naar haar huis, en zij ook maakte spoed, zoodat, indien hen iemand had kunnen bespieden door het zwart van den nacht heen, het twijfelbaar ware geweest, wie van beiden den anderen voortsleepte of wie er meegetrokken werd.

XLIX.

Stasius hield den hamer nog in de hand, dien hij Marie bij den herhaalden aanval ontworsteld had. Hij kende dien hamer, hij zelf klopte dagelijks, ter ontlasting van Trientje, de kolen er mede stuk. Maar nu zag hij bij 't lamplicht hem zeer aandachtig aan, als ware er iets gansch bijzonders op te bespeuren geweest, terwijl een chaos van tegenstrijdige gewaarwordingen in zijn besluiteloos brein aan 't woelen was.

Marie zat in een hoekje gekropen, de groote, schuwe oogen alleen nog schijnbaar levend in dat klein, bleek gelaat, met vertrokken mond en paarse lippen, zat ze dáar, ineengedrongen, nietig als een insect, onbeweegelijk in doodsangst, zijn onontwijkbaren vijand afwachgend.

‘Wat hebt gij gedaan?’ vroeg hij gesmoord, een stap nader tredend.

‘Stasius,’ zei ze hijgend, ‘Stasius, Stasius,’ herhaalde zij immer, de gevouwen handen uitgestrekt naar hem, onmachtig om de magnetisch aangetrokken blikken van hem af te slaan.

Dáar stond hij tegenover de verbreekster, in zijn veldwachterspak, met zijn grijzen winterkraag en de glimmende

shako, waarop de driekleurige kokarde als een groot, rond, zeldzaam oog - aan een emblema van onderzoek gelijk - rood en geel en zwart schitterde. Als handhaver der orde stond hij dáar, met een leven van eerlijkheid achter zich; met een gezworen eed van getrouwheid aan 't gerecht, wiens nederige, doch onberispelijke dienaar hij tot dusverre was geweest; met de verantwoordelijkheid van het aanklagen eener, op heeter daad betrachte grafontheiliging op het geweten, en den leiddraad tot het opsporen van een gruwelijken sluipmoord in de hand... dáar stond hij achter de rampzalige, door hartstocht verdwaalde, de dochter zijns weldoeners, zijn weldoenster zelve, in stomme schuldbekentenis meewarigheid en stilzwijgen afsmeekend.

Wat moest hij doen? Wat moest hij laten? Hoe moest hij handelen, wat was zijn plicht in dezen neteligen toestand?

Een luid rumoer ontstond op de straat: verwarde stemmen, dronkemansgezang en snel daarna als een twist, scheldwoorden, onverstaanbaar doch beduidenisvol door de betoning, werden wederkeerig met verbazende vaardigheid uitgeschreeuwd: een vechtpartij volgde. Vloeken kruisten elkaar als in een tweegevecht van woestaards. De strijders waren handgemeen en vielen in de worsteling, met een schielijken, galmenden dreun tegen de straatpoort van het huis aan...

‘Help mij, steek mij weg!’ kreet Marie, hem, die haar beschuldigen moest, als redder vastgrijpend, wellicht dat tempeest misduidend, en in haar verward hoofd met eene wederwraak voor hare euveldaad in verband brengend.

Stasius had bij het eerst gerucht als een oude speurhond de ooren gespist.

‘Verlaat mij niet!’ bezwoer hem jammerend Marie, bij het herhaald aanbeuken der worstelaren tegen de voorpoort.

Doch Stasius trok zich los uit de wringende handen der ellendeling, en, overwonnen, bijna vaderlijk eene hand op haar schouder leggend:

‘Maar zwijg dan toch, 't zijn zatteriken, die Nieuwjaarsavond hebben gevierd.’

Dat suste eenigszins haar zenuwachtige ontroering van het oogenblik, doch tevens keerde weder de blijvende groote schroom:

‘Stasius, om Godswil, Stasius!’ smeekte zij op hartscheurende wijze, terug in het hoekje gekropen.

Hij zag haar aan met een stouten, stuurschen blik, die moed en plichtsbesef ter hulp scheen te roepen... maar de spieren van zijn tanig en rimpelig gelaat hielden de strengheid niet vol: een mildere uitdrukking ontspande ze:

‘Dat Onze Lieve Heer u vergeve,’ zei hij somber, ‘wat mij betreft... *motus*,’ en hij drukte den vinger op zijn saamgeknepen lippen, de misdadigster alleen latend om de ruststoorders te gaan tuchtigen.

L.

De kerkhofschending wekte groote opschudding in 't dorp en in 't omliggende. Wie was het, die Luc Hancq tot in 't graf vervolgde?

Was het dezelfde wrekende hand, die zich nu... nu nog op hem bezwaard had?... En welke mochten wel

zijn zonden zijn geweest om zooveel wraak te wekken?

Of waren het de jonge baldadigaards, welke schier alle menschen in de buurt hadden hooren tieren, nadat ze zingend uit 'Den Haan' waren buiten geworpen? Hadden zij in losgebarsten toorn, een offer eischend, de grafzuil en de kroon stukgeslagen?

Stasius werd door den vrederechter van het kanton ondervraagd. Hij had de tempeesters uit elkaar gedreven:

'Hebt ge ze van 't kerkhof zien komen?'

'Neen,' betuigde hij.

'Zijt gij als naar gewoonte langs het toegangshekje over 't kerkhof naar uw nachtverblijf gegaan?'

'Ja.'

'Hebt gij eenige beschadiging aan het gedenkteeken ontwaard?'

'Niets,' zei hij weder.

'Hadt gij het kunnen zien in de duisternis?'

'Dat weet ik niet.'

'Was het zóo donker?'

'Pikdonker,' zei Stasius.

'Hoe laat was het, toen ge thuis kwaamt?'

'Omstreeks middernacht.'

'Wanneer hebt ge de ruststoring gehoord?'

'Toen ik juist binnen was.'

Geene opheldering omtrent het bewust punt.

Hij werd over de dronkaards ondervraagd.

Zij ondergingen eveneens beurtelings een verhoor.

Hun getuigenissen stemden zoo vrij-pleitend overeen; dat er van geen inbeschuldiging-stellen quaestie kon zijn. Het bleek daarenboven, dat geen hunner dien

avond in 't bezit van een kneuzend wapen was geweest.

En het onderzoek leidde tot niets anders dan de stomme belijdenis der gerechtelijke machteloosheid tegenover de hardnekkige Nemesis, die de bestraffers reeds voor groter misdaad verschalkt had.

Van dien stond was echter de altijd waakzame Stasius den moed kwijt:

‘Hij is de keest af (de veerkracht verloren), hij steekt het in zijn hoofd, dat hij den booswicht niet ontdekken kan,’ zei men van hem.

Wat er van zij, toch drukte zijn geheim hem niet lang. Nog dienzelfden winter, nadat hij door kwijnende ongesteldheid tot het waarnemen van zijn dienst, geruimen tijd was verhinderd geweest, werd hij op een paar dagen door het pleurus weggerukt.

Jaren zijn over dit alles heengegaan.

Marie woont nog in 't zelfde huis met Trientje.

Bloemen staan voor de vensterramen als eertijds in de al te felle zon, die vroeg hun bloei verschroeit. Aspedistra's staan er ook en steken uit de jardinières in de vestibule hun groene bladeren, glimmend als metaal, naar omhoog; de gevel is altijd onberispelijk geschilderd; de stoep van onkruid vrij gehouden; de poort staat open en Marie zit - thans alleen - bij zomerdag - onder den grooten moerbezieboom. Vandaar ziet zij het huis van Luc Hancq, door notaris Mussche en zijn familie bewoond. Boven het lustig opgaande trapgeveltje prijkt nog de wereldbol en draait de weerhaan, maar beiden zijn thans - wel-

stand aanduidend - schitterend verguld. De poort, die naar den boomgaard leidde, is vervangen door een zwaar ijzeren hek, al te log in zijn kostbaarheid: er zijn rozenen dahlia-perken achter aangelegd, en elken namiddag verschijnt er een wagentje, waarin een paar sierlijk gekleede wichtjes zitten, voortgeduwd door een jonge kindermeid met wit fronselvoorschoot, terwijl een drietal grootere kinderen er omheen huppelen; want nagenoeg ieder jaar wordt het gezin met eene nieuwe spruit gezegend, en trekt er triomfant een doop door de anders weinig gebruikte voordeur naar de kerk.

Marie ziet het aan doch wendt het hoofd niet terzijde om er verder naar te kijken, schijnbaar voel- of levenloos.

Heeft het noodlot zich over haar ontfermd, gedachten en herinneringen gedood?...
'Zotte Marie Sanders,' heet ze thans te Vroden.